

Vilyam Şekspir

**Seçilmiş
əsərləri**

iki cildə

I cild

İngilis dilindən tərcümə edəni: Sabir Mustafa

Ön sözün müəllifi: İsmixan Rəhimov

Vilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. İki cildə. “Öndər nəşriyyatı”, Bakı, 2004, 736 səh.

Antik dövr dramaturgiyasından söz düşəndə dilə ilk gələn Esxil, Evripid, Sofokl adları olursa, İntibah dövrünün dram sənəti zirvəsində qeyd-şərtsiz görkəmli ingilis dramaturqu Vilyam Şekspirin adı çəkilir. Mayasında insan ləyaqətinin ucalığı, mənəvi yüksəkliyi, insanpərvərlik, dərin həyatilik və məhəbbət ülviliyi dayanan Şekspir yaradıcılığı ümumbəşər mənəvi sərəvətində elə bir zirvədir ki, coğrafi sərhədlər, etnik

müxtəlifliklər, milli psixologiyalar məhdudluğu tanımır və zamana sinə gərir.

Bəşəriyyətin indisi və gələcəyi üçün narahatlıq keçirən ölməz sənətkarın humanizm ideyaları, gerçəkliklə ideal arasındakı uçurumun ictimai mahiyyəti yazdığı faciələrdə daha şaxəli şəkildə pardaqlanır. Həmin əsərlərdə faciəvilik nikbinliklə üzvi vəhdətdir ki, bu da nəticə etibarilə oxucunu ülvilik və gözəllik aləminə qovuşdurur, onun həyat eşqi və mübarizə əzmini artırır.

Bu cildə dahi dramaturqun beş ən məşhur faciəsi daxil edilmişdir. “Romeo və Culyetta”da təmiz məhəbbət, “Otello”da fəlakətə düşmüş böyük inam, “Kral Lir”də ülvəi ata sevgisi, “Hamlet” və “Maqbet” əsərlərində isə hakimiyyət ehtirası ön plana çəkilir.

İSBN 9952-416-37-6
nəşriyyatı”,2004

“Öndər

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İLHAM ƏLİYEVİN

**“Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi
nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında”**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı ilə nəşr olunur
və ölkə kitabxanalarına hədiyyə edilir.

DUNYANI "LƏRZƏYƏ GƏTİRƏN"

DAHİLƏRDƏN BİRİ

Bugünkü dünyamızda elə bir mədəni xalq tapılmaz ki, Vilyam Şekspirin "Hamlet"indəki məşhur monoloqun "olum, ya ölüm" sualını ya olduğu kimi, ya da öz dogma dilinə tərcümədə işlətməsin.

Cahanşümul mütəfəkkir Vilyam Şekspirin adının dünyanın hər yerində hörmətlə çəkilməsi təsadüfi deyildir. Hətta onun həyat və yaradıcılığını tədqiq edən bir qisim araşdırıcılar Şekspir soyadında səhnəni lərzəyə gətirən bir insan dayandığı fikrini söyləməyə özlərində cəsarət tapmışlar.

Bəşəriyyət qiyamət günü Tanrının qarşısında keçilmiş yol, görülmüş işlər haqqında hesabat verəndə, özünün mövcudluğuna bəraət qazandırmaq üçün Servantesin "Don Kixot" əsərini təqdim etsə, kifayətdir (F.Dostoyevski). Xeyr, kifayət deyil! Bəşəriyyət haqqında tam, hərtərəfli məlumat almaq, keçirdiyimiz kəsməkəşli yollar, qatlaşdığımız çətinliklər haqqında təsəvvür əldə etmək üçün Nizaminin "Xəmsə"si, Füzulinin qəzəlləri, Şekspirin faciələri ilə tanış olmaq gərəkdir.

Böyük ingilis dramaturqu cahanşümul əsərlərini yaradandan bəri bəşəriyyət işi çətinə düşəndə, yamanlıq yaxşılığı üstələyəndə, "olum, ya ölüm" vəziyyətində elə hey Şekspirdən cavab gözləyir, onu imdadına çağırır. Bəlkə də XX əsrdə bütün dünyada bu qədər diqqət mərkəzində olan ikinci yazıçı tapmaq çətinidir. Şekspirin adı heç zaman unudulmur.

Azərbaycanda Şekspirlə tanışlıq teatr və tərcümə sənətimizin inkişafı ilə sıx bağlıdır. Teatrımızın və ədəbiyyatımızın XIX əsrdən bu günə kimi yüksəlişinin bütün mərhələləri Şekspir adı ilə əlaqədar olmuşdur. Şekspir əsərlərinin Azərbaycan oxucusunun, tamaşaçısının bədii-estetik zövqünün zənginləşməsində xidməti vardır.

Avropada intibah dövrünün ən görkəmli nümayəndələrindən biri olmuş Vilyam Şekspir öz

əsərlərində humanizm, xəlqilik, həyatsevərlik ideyalarını tərənnüm etmiş, insan qəlbinin sirlərini dərindən bilmış, qələmə aldığı mürəkkəb hadisələrin dolğunluğu ilə həmişə oxuculara böyük təsir göstərmişdir. Onun faciə və komediyalarında əksini tapmış məsələlər, həyat haqqında söylədiyi həqiqətlər, insanların bir-birinə münasibəti zaman-zaman dəyişməz qalır. Şekspir hadisələrin dərinliyinə nüfuz edir, ilk nəzərdə əhəmiyyətsiz görünən xırda bir hadisənin arxasında gizlənən ümumbəşəri əhəmiyyətə malik mənalara üzə çıxara bilirdi. Şekspirin bütün əsərləri zamanla ilə son dərəcə bağlı olduğuna görə dünya ədəbiyyatında misli görünməmiş tarixi vüsət kəsb etmişdir. Hər bir cəmiyyət, hər bir xalq, yaşından, məqamından asılı olmayaraq, hər bir fərd hər dəfə Şekspirin əsərləri ilə təmasa girərkən ondan nə isə yeni bir şey öyrənibdir. Buna görədir ki, tədqiqatçılar 400 ildən çox bir müddətdir ki, onun əsərlərini tədqiq edir və hər dəfə yeni bir fikir söyləməyə nail olurlar. Müasiri Ben Conson Şekspir haqqında demişdir: "O, bir əsr üçün deyil, bütün zamanlar üçündür". Şekspir həm də bütün millətlərə gərəkdir. Elə bir xalq tapılmaz ki, onun mədəniyyətinin inkişafında Şekspirin payı olmasın.

Şekspir Avropa İntibahının parlaq və eyni zamanda ən mürəkkəb dövründə yaşamışdır. İntibahın ən dərin və son dərəcə böhranlı dövründə əvvəllər Bokkaçço, Leonardo da Vinçi, Rable və digər mütəfəkkirlərin əsərlərində irəli sürülmüş konsepsiyalar tarixin acı təcrübəsi əsasında nəzərdən keçirilmiş və saf-çürük edilmişdir.

İntibah dövründə əsrlərdən bəri feodalizm mənəşəsində yaşayan insanın qarşısında ucsuz-bucaqsız üfüqlər açıldı, öz qüvvəsinə yenilməz inam yaranır və o, həyata, biliyə, yaradıcılığa meyli etməyə baş-layır. İntibah dövründə insan orta əsrlərin axirət dünyası haqqında nağılları ilə birdəfəlik üzülüşür, ümidini bu dünyaya bağlayır, cənnəti də, cəhənnəmi də burda axtarır. Təbiət elmlərinə, humanitar elmlərə böyük maraq oyanır.

İntibah dövrünün insanında ən ümdə keyfiyyət inamdır. İnsanın sonsuz imkanlarına, varlığın bütün

sirlərinə nüfuz edib, onları aşkara çıxarmaq bacarığına inam. Engels "Təbiətin dialektikası" əsərində İntibah dövrünün mahiyyətini belə aydınlaşdırır: "Bu, bəşəriyyətin o vaxta qədər gördüyü bütün çevrilişlər içərisində ən böyük mütərəqqi çevriliş idi, dahilərə ehtiyacı olan, öz təfəkkürü, ehtirası və xasiyyəti, kamilliyi və alimliyi cəhətdən dahilər yetirən bir dövr idi..."

"Nəhənglərə ehtiyacı olan bu dövr nəhənglər də yetirdi. Bu dövrdə elə bir alim tapılmazdı ki, dörd-beş xarici dil bilməsin, elmin həm nəzəri, həm də təcrübi sahəsində parlamasın. Dinin nüfuzuna qarşı çıxan humanistlər insanın öz düşüncələrində azad və sərbəstliyini yüksək qiymətləndirir, onu hər cür mənəvi və əxlaqi təzyiqdən, dinin buxovlarından xilas etməyə çalışırdılar. Bu, əlbəttə ki, bədii yaradıcılığın da yüksək nailiyyətlər əldə etməsinə gətirib çıxartdı. İtaliyada incəsənət fəvqəladə çiçəklənmə dövrü keçirir, Fransada, Almaniyada yeni tipli humanist ədəbiyyat yarandı, İngiltərədə və İspaniyada klassik ədəbiyyatın ilk nümunələri meydana gəldi.

Bu dövrün estetikası nikbin xarakter daşıyır; sənətdə gözəllik, kamillik haqqında düşünülür, təbiətin gözəllik qanunları kəşf edilir, sənətkarlar sənətdə ümumiləşdirmə yolu ilə realizmin inkişafına təkan verirlər. Bu, bədii yaradıcılığın müxtəlif janrlarının inkişafına səbəb olur, bütün sənət növləri misli görünməmiş tərəqqi dövrü keçirir, humanist tələbləri daha dolğun və təsirli ifadə edə bilən sənət növləri geniş inkişaf edir.

İntibah dövrünün ilkin mərhələsində insanın zahiri gözəlliyini təsvir etmək tələbi meydana çıxanda, xüsusilə İtaliyada rəssamlığa, boya-karlığa və xüsusən portret janrına üstünlük verilirdi. Sonralar isə insanın daxili aləminə nüfuz edib, onu bütün mürəkkəbliyi və ziddiyyəti ilə göstərmək meyli ön planda olanda İngiltərə və İspaniyada teatr janrı şöhrət qazanır. Orta əsrlər ədəbiyyatında geniş yayılmış əfsanəvi hadisələri əks etdirən sabit süjetlər əvəzinə, real həyat və onun kəskin drammatizmini, ictimai və siyasi hadisələri, canlı insan taleyini, onun daxili aləmini, zəngin

xarakterini əks etdirən əsərlər əsas yer tutur.

* * *

Vilyam Şekspir 1564-cü il aprelin 23-də Eyvon çayı sahilində yerləşən, indi dünyada Şekspirin vətəni kimi məşhurlaşmış Stratford şəhərində anadan olmuşdur. Atası nisbətən varlı olmuşdur. V.Şekspirin həyatı haqqındakı yazılarda o, bir qəssab, dabbağ və əlcəktikən kimi təsvir edilmişdir. Ədibin atası Con Şekspir bir müddət Stratford şəhərinin bələdiyyə rəisi də işləmişdir.

1571-ci ildə Vilyam yerli qrammatika məktəbində oxumağa başlayır. Burada o, yunan və latın dillərini, məntiq elmini öyrənir. Getdikcə ailənin maddi vəziyyəti çətinləşir, o, təhsilini davam etdirə bilmir. Rəvayətə görə gələcək yazıçı əvvəlcə kənd qəssabı yanında şagird işləyir, sonra isə kəndlərdə müəllimlik edir, müəllimlik edərkən xalq dilini, xalq ədəbiyyatını dərinlən mənimsəyir. Tədqiqatçılar çox zaman Şekspir dilinin, onun lüğət tərkibinin zənginliyini, minlərlə zərbi-məsəllərin, iyirmi mindən çox sözün işlədilməsini məhz xalq içərisində olması və xalq dilini dərinlən öyrənməsi ilə izah edirlər.

1582-ci ildə Şekspir on səkkiz yaşında ikən özündən yeddi yaş böyük olan varlı fermer qızı Anna Heteveylə evlənir. Onların Süzan adlı bir qızı və əkiz oğlanları - Yudif və Hamlet olur. 1586-cı ildə Şekspir Stratforddan Londona gedir. Bir rəvayətə görə Londonda Şekspir əvvəlcə teatra gələn əyanların atlarını saxlamış, sonra isə teatrda suflyor, artistlər üçün rolların üzünü köçürən, rejissor köməkçisi və aktyor kimi çalışmışdır. Lakin bir aktyor kimi Şekspir şöhrət qazana bilməmişdir.

Şekspir bədii yaradıcılığa teatrda başlamışdır. İlk əsərini 1590-cı ildə yazmışdır. 1593-cü ildən Şekspir məşhur aktyor Cems Berbecin rəhbərlik etdiyi teatr truppasında həm aktyor, həm də dramaturq kimi çalışır. Bu zaman teatra və ədəbiyyata böyük həvəs göstərən zadəganlar içərisində Şekspir qraf Sauthemptonla dostlaşır, onun təşkil etdiyi ədəbi məclislərdə iştirak edir. Qraf Sauthemptonun evində Şekspir bir neçə ədib və aktyorla rastlaşır. Bura onun üçün ilk ədəbi məktəb olur. Lakin Şekspir teatra daha çox

bağlı idi. O, öz truppası ilə şəhərləri, kəndləri gəzir, xalqla görüşür və xalqdan öyrənirdi. Getdikcə teatrda Şekspirin mövqeyi möhkəmlənir. Berbec truppasının üzvləri "Yer kürəsi" adlı teatr binasının əsasını qoyduqda Şekspir də həmin şirkətdə iştirak edir. Sonradan Şekspirin Stratfordda iki ev və bir parça torpaq sahəsi almaq imkanı da olur. 1599-cu ildə isə qraf Sauthemptonun köməyi ilə aşağı zadəgan rütbəsi də alır.

Şekspirin şöhrəti artdıqca həm tamaşaçıların, həm də teatr mütəxəssislərinin, alimlərinin nəzərində istedadlı bir dramaturq kimi tanınır. Şekspirin rəqibləri təhsildə, elmdə ondan yüksəkdə dursalar da, dramaturq kimi ondan çox-çox zəif idilər. Marlo, Qrin, Ben Conson və başqa yazıçıların əsərlərində köhnə dövr insanların düşüncəsi, əxlaqı əks olunurdusa, Şekspir əsərlərinin mövzusunun müxtəlif dövrlərdən, müxtəlif ölkələrdən götürdüyünə baxmayaraq, müasir ingilis həyatını, doğma xalqını təsvir edirdi. Buna görə də hamı, hətta rəqibləri belə onu istedadlı dramaturq kimi tanıyırdılar.

Şekspir 1612-ci ildə Stratforda qayıdır və ömrünün axırına qədər burada yaşayır. O, 1616-cı il aprel ayının 23-də (anadan olduğu gün-də), 52 yaşında vəfat etmiş və burada da dəfn olunmuşdur.

Şekspirin ədəbi irsi iki poema, 154 sonet və 37 pyesdən ibarətdir.

İllər keçdikcə əsərlərindəki hadisələrin ümumbəşəri olması, insan xarakterlərinin yetkinliyi, həyat hadisələrinin dərinliyinə vara bilmək bacarığı tədqiqatçılarda Şekspir şəxsiyyətinə dərin maraq oyatdı. Ədibin həyatı haqqındakı məlumatların azlığı və bəzən qeyri-dəqiqliyindən onun Stratfordda doğulması, sadə ailədən olması, universitet təhsili görməmiş adamın məşhur əsərlər yazması şübhə oyatmağa

bir qızı və əkiz oğlanları - Yudif və Hamlet olur. 1586-cı ildə Şekspir Stratforddan Londona gedir. Bir rəvayətə görə Londonda Şekspir əvvəlcə teatra gələn əyanların atlarını saxlamış, sonra isə teatrda suflyor, artistlər üçün rolların üzünü köçürən, rejissor köməkçisi və aktyor kimi

çalışmışdır. Lakin bir aktyor kimi Şekspir şöhrət qazana bilməmişdir.

Şekspir bədii yaradıcılığa teatrda başlamışdır. İlk əsərini 1590-cı ildə yazmışdır. 1593-cü ildən Şekspir məşhur aktyor Cems Berbecin rəhbərlik etdiyi teatr truppasında həm aktyor, həm də dramaturq kimi çalışır. Bu zaman teatra və ədəbiyyata böyük həvəs göstərən zadəganlar içərisində Şekspir qraf Sauthemptonla dostlaşır, onun təşkil etdiyi ədəbi məclislərdə iştirak edir. Qraf Sauthemptonun evində Şekspir bir neçə ədib və aktyorla rastlaşır. Bura onun üçün ilk ədəbi məktəb olur. Lakin Şekspir teatra daha çox bağlı idi. O, öz truppası ilə səhərləri, kəndləri gəzir, xalqla görüşür və xalqdan öyrənirdi. Getdikcə teatrda Şekspirin mövqeyi möhkəmlənir. Berbec truppasının üzvləri "Yer kürəsi" adlı teatr binasının əsası qoyduqda Şekspir də həmin şirkətdə iştirak edir. Sonradan Şekspirin Stratfordda iki ev və bir parça torpaq sahəsi almaq imkanı da olur. 1599-cu ildə isə qraf Sauthemptonun köməyi ilə aşağı zadəgan rütbəsi də alır.

Şekspirin şöhrəti artdıqca həm tamaşaçıların, həm də teatr mütəxəssislərinin, alimlərinin nəzərində istedadlı bir dramaturq kimi tanınır. Şekspirin rəqibləri təhsildə, elmdə ondan yüksəkdə dursalar da, dramaturq kimi ondan çox-çox zəif idilər. Marlo, Qrin, Ben Conson və başqa yazıçıların əsərlərində köhnə dövr insanların düşüncəsi, əxlaqı əks olunurdusa, Şekspir əsərlərinin mövzusunun müxtəlif dövrlərdən, müxtəlif ölkələrdən götürdüyünə baxmayaraq, müasir ingilis həyatını, doğma xalqını təsvir edirdi. Buna görə də hamı, hətta rəqibləri belə onu istedadlı dramaturq kimi tanıyırdılar.

Şekspir 1612-ci ildə Stratforda qayıdır və ömrünün axırına qədər burada yaşayır. O, 1616-cı il aprel ayının 23-də (anadan olduğu gündə), 52 yaşında vəfat etmiş və burada da dəfn olunmuşdur.

Şekspirin ədəbi irsi iki poema, 154 sonet və 37 pyesdən ibarətdir.

İllər keçdikcə əsərlərindəki hadisələrin ümumbəşəri olması, insan xarakterlərinin yetkinliyi, həyat hadisələrinin

dərinliyinə vara bilmək bacarığı tədqiqatçılarda Şekspir şəxsiyyətinə dərin maraq oyatdı. Ədibin həyatı haqqındakı məlumatların azlığı və bəzən qeyri-dəqiqliyindən onun Stratfordda doğulması, sadə ailədən olması, universitet təhsili görməmiş adamın məşhur əsərlər yazması şübhə oyatmağa

başlamışdır. Bəziləri belə bir fikir irəli sürüdürlər ki, o zaman kübar ailədən çıxan, saray tərbiyəsi görmüş, universitet təhsilli adamlar üçün dram əsəri yazmaq əskiklik sayılırmış. Guya kübarlar öz əsərlərini anonim şəkildə teatra təqdim etmiş, aktyorlar üçün rolları köçürməklə məşğul olan Şekspir isə bu əsərləri öz adına çıxıbmış. Bir de deyirlər ki, guya bu dram əsərlərini köçürən eyni adam olmamışdır. Çünki bu əsərlərdə Şekspir sözünün ingilis dilində imlası müxtəlif şəkildə yazılmışdır. Bu fikir düz ola bilməz. O zaman Şekspirlə eyni vaxtda yaşamış Kristofor Marlonun adının yazılışına da ingilis cədə on bir şəkildə rast gəlmək olur.

İngiltərədə Şekspirin həyatı, kimliyi, ailəsi və yaradıcılığı ilə əvvəl maraqlananlar olmuşsa da, onun tərcümeyi-halını ilk dəfə Nikolas Rou yazmışdır. 1709-cu ildə o, Şekspirin altı cildlik əsərlərini hazırlamış və tərcümeyi-halı ilə birlikdə çap etdirmişdir. N.Rou əvvəlki uydurmalardan və rəvayətlərdən fərqli olaraq, daha dəqiq məlumatlara istinad edir. Onun xahişi ilə aktyor Betterton Stratforda gedir və Şekspir haqqında daha ətraflı məlumat toplayır. Rounun yazdığı oçerk əvvəlki yazılara nisbətən daha dəqiq faktlarla zəngin idi. Rounun yazdığına görə, Şekspir Tomas Lyusun Stratford yaxınlığında olan meşəsində maral ovladığı üçün torpaq sahibi onu cəzalandırmışdır. Şekspir bu cənaba acı bir həcv yazmış və buna görə də ser Tomas Lyus tərəfindən daim təqib olduğu üçün Londona qaçmışdır. Lakin Şekspirin Tomas Lyusun meşəsində maral ovladığı haqqında rəvayət, ona yazdığı həcv sonradan Şekspir tədqiqatçıları tərəfindən bir-birinə əks olan fikirlərlə rədd edilir.

XVIII əsrin sonunda şekspirşünaslığın təməlini qoymuş bir alim kimi tanınan E.Melon (1741-1812)

Şekspirin həyatına aid olan faktları uydurmaldan təmizlədi.

Uzun müddət Şekspirin Londona gəldikdən sonra, teatr tamaşasına baxmağa gələnlərin atlarını saxlaması haqqında rəvayət çox geniş yayılmışdı. Melon isə Şekspir haqqında olan bu rəvayətə əsla inanmır. Melon görə Şekspir hələ Stratfordda ikən oraya gələn teatr truppalarından biri ilə yaxın olmuş və buna görə də Londona gedərkən dərhal özünə iş tapa bilmişdir. Bəzi bioqraflar Şekspirin atasının savadsız olduğunu deyir və qeyd edirlər ki, o, sənədlərə imza əvəzinə "Con Şekspir" kimi cızıq çəkmiş. Başqa bir tədqiqatçı - Smart bu fikri yalana çıxardır, qeyd edir ki, belə olsaydı bu adama şəhər bələdiyyəsində iki dəfə xəzinədarlıq vəzifəsi tapşırılmazdı.

XIX əsrin əvvəlindən başlayaraq Şekspir haqqında olan əfsanələrin təhlili məsələsinə son qoyuldu. Şekspirin tərcümeyi-halını yazanlar onun həyatının bəzi faktlarını şərti olaraq qəbul etdilər. Şekspir haqqındakı məlumatların bəzilərinə şübhə edənlər olsa da, onların qəbul olunmasını lazım bildilər. Sonralar Şekspirin ailə həyatı haqqında da bəzi yeni məlumatlar üzə çıxmışdır. Onun "qarabəniz xanıma" məhəbbəti faktı tam aydınlaşdırılmamışdır. Müəyyən edilmişdir ki, onun ictimai vəziyyəti kifayət qədər yüksək olmuşdur. Yaxın tanışlar içərisində təkcə qrafların deyil, hətta kraliça Yelizavetanın adını çəkənlər də var.

XIX əsrdə Şekspiri romantik bir şəxsiyyət kimi öyrənənlərlə yanaşı, elmi şekspirşünaslığın da təməli qoyulur. Almaniya və Fransada bir neçə ədəbi məktəb Şekspirin həyatı və fəaliyyəti ilə məşğul olmağa başlayır. İngiltərədə C.O.Holivel-Fillipe, S.Li ədib haqqında böyük həcmdə əsərlər yazdılar. Rusiyada N.Storojenko onun əsərlərini tədqiq etdi. V.Çuyko və V.İvanov dramaturqun tərcümeyi-halını yazıb nəşr etdilər. Şekspir haqqında yazılmış kitablar rus dilinə tərcümə olundu.

XVII-XVIII əsrlərdə Şekspirin həyatı haqqında yazanların heç biri onun adı ilə bağlı əsərlərin stratfordlu Vilyam Şekspirə aid olduğuna şübhə etmirdilər. Birdən-birə XIX əsrdə Şekspirin şəxsiyyətinə şübhə oyandı. Bu fikri

ara-sıra indi də təkrar edənlər var. Şekspirin şəxsiyyətinə şübhə edən ilk tədqiqatçı Amerika alimi Deliya Bekondur. O, "Şekspir pyeslərinin fəlsəfəsinin açılması" adlı əsərində bu pyeslərin filosof və dövlət xadimi Frensis Bekon tərəfindən yazıldığını sübut etməyə çalışdı. Deliya Bekonun fərziyyəsinə N.Qotorn, T.Karleyl kimi alimlər də tərəfdar çıxdılar. Getdikcə Bekon nəzəriyyəsinin tərəfdarlarının sayı artdı. Bəziləri hətta inandırmağa çalışırdılar ki, F.Bekon təkcə Şekspirə aid edilən əsərlərin deyil, hətta K.Marlo və B.Consonun da əsərlərinin müəllifidir. "Bəs nə üçün Bekon öz əsərlərini başqalarına verirdi?" sualına belə cavab verirdilər ki, guya F.Bekon rütbəli bir adam kimi adını hörmətdən salmaq istəmirdi. Halbuki, Bekon vəzifədən kənar edildikdən, cəmiyyətdə nüfuzdan düşdükdən sonra bircə əsər də yazmamışdır. Bekon haqqında olan bu uydurma 1810-cu ilə kimi davam etdi. Bəzən Şekspirin əsərlərini daha böyük rütbəli adamlara aid edənlər də tapıldı. Yeni nəzəriyyəçilər indi bu əsərlərin qraf Derbi, qraf Retlend, qraf Oksford və nəhayət kraliça Yelizavetanın olduğunu sübuta yetirməyə çalışdılar.

"Şekspir-Retlend" nəzəriyyəsinə bir zaman rus alimləri də müdafiə edirdilər. 1924-cü ildə F.Şipulinski, 1926-cı ildə V.Friçç, 1931-ci ildə P.Koqan yazılarında bu nəzəriyyəni əsas götürürdülər. Vulqar sosioloqlar o fikirdə idilər ki, Şekspirin adı ilə tanınan əsərlərdə zadəganların həyat mövqeyi tərənnüm edilir, buna görə də bu əsərləri sadə bir ailədən çıxmış adam deyil, məhz zadəgan yazıb bilirdi. Belə bir fikir də söyləyirdilər ki, guya K.Marlo öldürülməmiş, Avropa ölkələrində yaşayıb pyeslər yazmış. Aktyor Şekspirin müəllifliyinə şübhə edənlərin də əksəriyyəti o dövrün xüsusiyyətlərini bilməyən jurnalistlər, hüquqşünaslar, istefaya çıxmış siyasətçilər idi. Qeyd etmək lazımdır ki, Şekspiri danmaq istəyənlər çoxaldıqca onun dövrü, yaradıcılığı daha dərinədən öyrənilmiş, bu da Şekspir yaradıcılığının çoxcəhətliliyini, şəxsiyyətini dəqiq öyrənməyə kömək etmişdir.

A.Smirnov, M.Morozov, A.Anikst, M. və D.Urnovlar kimi bir çox görkəmli rus alimləri, Azərbaycanda isə

M.Rəfili, Ə.Sultanlı, C.Cəfərov, Ə.Ağayev kimi mahir tədqiqatçılar Şekspirin yaradıcılığı haqqında maraqlı və orijinal fikirlər söyləmişlər.

Tədqiqatçılar Şekspir yaradıcılığını əsasən üç dövrə bölürlər. Yaradıcılığının birinci dövründə (1591-1601) o, "Venera və Adonis", "Lukresiya" poemalarını, sonetlərini, "VIII Henri" pyesindən başqa bütün tarixi dramlarını, "Tit Andronik", "Romeo və Cülyetta", "Yuli Sezar" faciələrini, bu dövr üçün xarakterik olan şən və nikbin "Səhvlər komediyası", "Şıltaq qızın yumşalması", "İki veronalı əsilzadə", "Məhəbbətin əbəs səyi", "Yay gecəsində bir yuxu", "Venesiya taciri", "Vindzor cici-bacıları", "Heç nədən hay-küy", "Necə istəsəniz", "On ikinci gecə və yaxud istədiyiniz kimi" komediyalarını yazmışdır.

Yaradıcılığının ikinci dövründə (1601-1608) Şekspir tragik konfliktlər və qəhrəmanlardan bəhs edən faciələr yazmışdır: "Hamlet", "Otello", "Kral Lir", "Maqbet", "Antoni və Kleopatra", "Karolian", "Afinalı Timon". Bu dövrdə yazılan komediyalar birinci dövrdəkilərdən fərqlənir. Burada artıq əvvəlki komediyalarda olan şən əhval, nikbinlik hiss olunmur. Əksinə, onlarda bir qədər tragik ünsürlər gözə çarpır: "Troil və Kressida", "Tədbirə qarşı tədbir", "Xeyirlə qurtaran hər iş yaxşı olar" və "Perikl".

Üçüncü dövrdə "Simbelin", "Qış nağılı" və "Fırtına" tragikomediyları (1608-1612) yazılmışdır. Bu əsərlərdə fantaziya və alleqorizm özünü büruzə verir. Şekspirin sonetləri İngiltərədə İntibah dövrü poeziyasının on yüksək zirvəsini və dünya poeziyası tarixində dönüş mərhələsini təşkil edir. Bir şair kimi Şekspirin lirik dühası sonetlərdə özünü daha aydın göstərir. Onun sonetlərində məhəbbət və dostluq, vəfa və xəyanət, səmimilik və riyakarlıq kimi mövzular əksini tapır. Şekspir sonetlərində təsvir olunan gözəl realdır, təbiidir; yalan təşbeh şairin poetikasına yaddır. Şekspir öz sonetlərində göstərir ki, həyatsevərlik, dostluq və sevgi insanın təbiətindən doğan keyfiyyətdir, məhvedici zaman onu poza bilməz. İnsan zamana öz qabiliyyəti, bacarığı ilə qalib gəlir. Gözəllik heç zaman

ölmür.

Yaradıcılığının birinci dövründə yazdığı "Romeo və Cülyetta" əsərində Şekspir Renessans adamının feodal qayda-qanunlarına qarşı mübarizəsini təsvir edir: Kapuletti və Montekki ailələri arasındakı düşmənçilik hələ qədimdən mövcuddur. İki düşmən ailəyə mənsub olan gənclər bir-birinə vurulur, sonradan isə hansı ailədən olduqları aşkar olur. Lakin Romeo və Cülyettanı bir-birinə bağlayan ülvə məhəbbət orta əsrlərin adət-ənənəsinin ətalətini qıra bilmir. Onlar uzun illərdən bəri davam edən və artıq qocalan cana gətirmiş iki ailə arasındakı düşmənçiliyi dəf edə bilmirlər. Romeo təbiətə azad şəxsiyyətdir. O, öz dostları ilə birlikdə olanda həyatsevərdir. Merkusio onun ən yaxın dostudur. Cülyettaya qarşı məhəbbəti Romeonu daha da cəsarətli edir. Öz məhəbbəti üçün Romeo mübarizdir, fəaldır və qətidir. Cülyettanın ölümünü o mərdliklə qarşılıyır, Cülyettasız onun üçün həyat yoxdur. Cülyettanın paklığı, sədaqəti onun məhəbbəti ilə aşkar olur. Romeonun ölümündən sonra onun gözəndə həyat mənasız olur və o, mərdliklə ölümü seçir. Cülyetta ən gözəl və pak bir qadın obrazı kimi təsvir olunmuşdur. O, təkə ailə ənənələrinə qarşı deyil, bütün feodal qayda-qanunlarına qarşı üsyan edir. O, şəhərdən sürgün edilmiş Romeo ilə bir daha görüşə bilməyəcəyini heç ağlına belə gətirmir. Lakin o, əmioğlusunu öldürmüş ailəsinin qan düşməni Romeodan heç zaman əl çəkməyəcəyinə əmindir. Atasının gənc zadəgan və varlı Parisə ərə getmək təklifini rədd etdikdən sonra Cülyettanın ən yaxın sirdaşı olan dayəsi Romeo ilə məhəbbətin baş tutmayacağı fikrini təlqin edəndə Cülyetta ona da nifrət edir, onu lənətləndirir:

Ey qoca ifritə! O! Mənfur iblis!
Əhdin sınmasını belə istəmək,
Ya da eyni dillə eyni adamı
Yüz yol tərif edib belə pisləmək
Ən müdhiş, ən qorxunc günah deyilmi?
Get, get, məsləhətçim, get, bundan sonra
Bizim aramızda bir uçurum var.
Rahibin yanına gedirəm

indi.
Əgər tapılmasa bu dərdə
dərman,
Ölməyə cürətim çatar o
zaman.

(Tərcümə S.Mustafanınındır)

Bu faciədə Lorenzio dini fanatizmdən uzaq, humanist bir alim kimi verilmişdir. Rahib olmasına baxmayaraq, o, yeni əhvali-ruhiyyəni düzgün qiymətləndirə bilir. Lorenzio Romeo və Cülyettanı fəlakətdən qurtaracağına inanır, onların gizlin kəbinlərini kəsir, onlara hər cür kömək edir.

Əsərdə Merkusio on parlaq, xeyirxah və sadıq dost kimi təsvir edilmişdir. Romeo və Cülyetta köhnə dünya ilə mübarizədə məğlub olurlar. Lakin bu məğlubluq köhnə düşmənləri barışdırır. İnsanın təbii arzu və istəkləri, səmimi hisslər, pak məhəbbət feodal adət və ənənələrinə, feodal əxlaqı prinsiplərinə qalib gəlir. Nahaq deyildir ki, bəzi tədqiqatçılar "Romeo və Cülyetta" dramını nikbin faciə hesab etmişlər.

Şekspir komediyaları komik xarakterlərlə, komik hadisələrlə bir-birini tamamlayır. "Səhvlər komediyası"nda Şekspir insanı öz səadəti uğrunda çarpışmağa çağırır. Öz arvadını və oğlunu itirmiş qoca Ekon rahatlıq tapa bilmir, daim öz axtarışlarını davam etdirir, təsadüfən olsa da, öz məqsədinə nail olur. Əkiz qardaşlar xarakterləri etibarlı ilə bir-birindən fərqlənirlər. Sirakuzlu Antifol təbiətə çılğındır, hər şeydən kəsəndir. Efesli Antifol isə işgüzdür, ayıqdır, özünü təkminli aparır. Şekspirin bütün komediyaları kimi bu komediya da nikbin sonluqla bitir.

"İki veronalı əsilzadə" komediyasının süjetini Şekspir Montamayrın ispanca yazılmış, sonralar ingiliscəyə çevrilmiş əsərindən götürmüşdür. Komediya müxtəlif ziddiyyətlərin toqquşması üzərində qurulmuşdur. Əsərdə dostluq xudpəsəndlik və ehtirasla üz-üzə gəlir, nəticədə qalib çıxır. Dramaturq üçün son dərəcə yaxın olan dostluq ideyası sonralar onun digər əsərlərində, xüsusilə "Hamlet" faciəsində öz yüksək bədii həllini tapmışdır. Yenilməz

dostluq ideyası iki gəncin - Valentin və Proteyin simasında təcəssüm olunmuşdur. Protey xudpəsənddir, bu da onu xəyanətə və yalançılığa sövq edir. Valentin nəcib təbiətlidir, fədakardır, onu əhatə edən adamların saxtakarlığına dözmür. O, meşəyə gedir, ətrafına qaçaqları toplayır, onlara başçılıq edir. Əsl xalq qəhrəmanı kimi kimsəsizlərə, yoxsullara, kasıblara, qadınlara kömək edir. Əsərdə Culya Proteyin məhəbbətinə sadıq, fədakar bir qız kimi təsvir olunur. Bu komediyada təlxək Louns obrazı daha qabarıqdır.

"Venesiya taciri" pyesinin süjetini Şekspir XIV əsr İtaliya xronikalarından götürmüşdür. Bu əsərdəki əsas obrazlardan biri olan Şeylokun simasında Şekspir millətçiliyi, guya yəhudilərə əzəldən məxsus olan yamanlıq ideyasını pisləyir, lakin eyni zamanda bu obraz vasitəsilə yaranmaqda olan burjuaziyanın mənfur keyfiyyətlərini dünya ədəbiyyatında misli görünməmiş bir uzaqgörənliklə ifşa edir. Əsərin sonunda humanizm ideyaları qalib gəlir.

Yaradıcılığının ikinci dövründə Şekspir başlıca olaraq faciə əsərləri yazır. Şekspir faciələri İntibahın son dövrünə təsadüf edir. Bu dövr mütləqiyyətin qələbəsi, dini mövqeyin möhkəmlənməsi, əmək bölgüsünün yaranması ilə səciyyələnir. İndi burjua münasibətləri İntibah nümayəndələrinin əsas tənqid hədəfinə çevrilir. Humanist idealla gerçəklik arasında olan uçurum onların əsərlərinin əsas mövzusunə çevrilir. Şekspir bu dövrdə cəmiyyətin pozğunluğunu, insanların korlandığını, gözəlliyin, paklığın qiymətləndirilmədiyini görür və bunları öz əsərlərində əks etdirir.

Dövrün humanistlərini düşündürən ictimai-siyasi və fəlsəfi məsələlər Şekspirin "Hamlet" faciəsində özünün daha parlaq inikasmı tapmışdır. Bu əsərin süjeti o zaman geniş yayılmış və haqqında müxtəlif əsərlər yazılmış Hamlet əhvalatından götürülmüşdür. "Hamlet" əsəri haqqında ilk dəfə XIII əsrdə Sakson Qrammatik "Danimarka tarixi" kitabında məlumat verir. Sonradan bu əsər 1608-ci ildə ingilis dilinə tərcümə edilir, Londonda Tomas Kidin "Hamlet" faciəsi tamaşaya qoyulur. Lakin bu

əsərlər bizə gəlib çatmamışdır.

"Hamlet" haqqında yüzlərlə tədqiqat işi yazılmışdır. Müəlliflər əsasən əsərin qəhrəmanı Hamlet obrazını təhlil etməyə cəhd göstərmiş, Hamlet haqqında bir-birinə zidd, müxtəlif fikirlər söyləmişlər. İlk dəfə Hamlet haqqında yanlış fikir söyləyən, böyük alman şairi Gete olmuşdur. "Vilhelm Mayster" əsərində Gete deyir ki, Hamlet incə çiçəklər üçün olan, amma içərisində palıd ağacı əkilmiş bir güldana bənzər. Bu ağac böyüyür, kök atır və bu güldanı sındırır. Əsərin əsas ideyasını Hamletin düşüncələri ilə iradəsi arasında olan ziddiyyətdə axtaranlar da vardır. Böyük rus ədibi İ.S.Turgenev 1860-cı ildə yazdığı "Hamlet və Don Kixot" adlı məqaləsində qeyd edir ki, Hamlet xudbindir hər şeyə şübhə ilə yanaşır. Don Kixot isə, Turgenevə görə işgüzdür, özü-nün haqlı olduğuna inanır və öz məqsədi uğrunda çarpışır. Turgenev belə hesab edir ki, Hamlet düşünən insandır, lakin fəaliyyətsizdir. Don Kixot iradəlidir, lakin ağıl sahibi deyil, əgər Hamlet kütlə üçün xeyirsizdirsə, Don Kixot xalqı fəaliyyətə çağırır. Lakin Turgenev onu da qeyd edir ki, Hamlet də Don Kixot kimi şər qüvvələrə qarşı barışmazdır. Rusiyada "Hamlet" əsərinin elmi təhlilini A.A.Anikst, A.A.Smironov, S.M.Samarin, İ.Y.Bersman, L.S.Pinski və başqaları vermişlər.

Həqiqətdə Hamlet xeyirxah təbiətlidir. O, şair və filosofdur, möhkəm iradəlidir. O, cəmiyyətdə olan bütün haqsızlıqları, qanunların ikiüzlülüynü, məhkəmələrin süründürmələrini, zəhmətkeşlərin etdiyi xidmət əvəzinə təhqir olunduqlarını, pək və təmiz məhəbbətin qiymətləndirilmədiyini görür. Dünyanın bəzəyi, yaranmışların tacı olan insanın nə qədər alçaldıldığını, çürük ota çevrildiyini, riyakar olduğunu görür. Hamlet dünyanı həbsxanaya, Danimarkam isə onun ən iyrenc bir guşəsinə bənzədir. Lakin Hamletin faciəsi ondadır ki, bütün bu yaramazlıqlara qarşı mübarizə etmək istəyir, ancaq bacarmır. O, elə zənn edir ki, vicdanlı və azad düşüncəli adam özünü məhv etməklə haqlı olduğunu sübuta yetirə bilər. Hamlet Elsinor sarayında baş verən hadisələri düzgün başa düşür. Hamletin fikri, düşüncəsi Klavdinin

despotizminə qarşı qoyulmuşdur.

"Hamlet" faciəsi həyatı dərk etmə, anlama faciəsidir. Hamleti Elsinorda baş vermiş hadisə - atasının öldürülməsi, anasının tezliklə əmisinə ərə getməsi o qədər də düşündürmür. Onun fikrinin mayası dünyada baş alıb gedən ədalətsizlik, haqsızlıqdır. O, Layertdən fərqli olaraq humanistdir. Hamlet atasının intiqamını almaqda ləngiyirsə, bu onun acizliyinə dəlalət etmir. Faciənin başqa personajları Ofelya, Layert, Fortinbransın da taleyi Hamletinkini xatırladır, onların da ataları öldürülüb. Bu da cəmiyyətin özünü səciyyələndirir.

"Otello" faciəsi Cerald Çintionun "Venesiya mavrını" novellasının motivləri əsasında yazılmışdır. Əsərdə Otellonun məhəbbəti, Dezdemonanın və Otellonun faciəvi ölümü ictimai zəmində verilmişdir. Otello böyük şəxsiyyətdir, öz qəhrəmanlığı nəticəsində cəmiyyətdə ən yüksək rütbəyə gəlib çatmış, general olmuşdur. Həyatın ən ağır əzab və işgəncələrinə dözmüş Otello öz insanlıq ləyaqətini, nəcibliyini qoruyub saxlaya bilmişdir. Xeyirxah mavr ağıllıdır, vicdanlıdır, fəaldır. Renessans dövrünün adamının bütün gözəl xüsusiyyətləri Otellonun şəxsiyyətində cəmlənmişdir. Venesiya senatorunun qızı Dezdemona Otellonu məhz bu xüsusiyyətlərinə görə sevir, onun ləyaqətini qiymətləndirə bilir. Dezdemona ilə Otellonun izdivacı gözəl hisslər, təmiz məhəbbət üzərində qurulmuşdur. Dezdemona Otelloya ərə getməklə təkcə öz ailəsinə qarşı çıxmır, o bütün cəmiyyət qanunlarına qarşı üsyan edir.

Dezdemona Şekspirin qadın obrazları içərisində ən parlaq surətdir. O, cəsarətli olduğu kimi incə, zərif, sadıq, itaətkar qadındır. Otello təbiətə qısqanc deyil. Onda yaranan bu hissənin səbəbi Dezdemonaya -insana olan inamın qırılmasıdır, aldandığını zənn etməsidir. Otello Dezdemonanı dərin məhəbbətlə, kövrək bir hisslə sevir, hətta onu öldürmək istədiyi anda belə düşünür ki, ədalət naminə bunu etməlidir. Otello Yaqonun hiyləsinin qurbanı olur. Yaqo yüksək rütbəyə çatmaq istəyir, Otelloya həsəd aparır, onun əli ilə Dezdemonanı öldürtdürür. O, hər nəyin bahasına olursa-olsun, başqalarından üstün olmağa çalışır.

Yaqo ağıllı, çevik, qabiliyyətlidir, lakin onun bütün bu xüsusiyyətləri çirkin əməllərini həyata keçirmək işinə yönəldilmişdir.

"Kral Lir" faciəsinin mövzusunun Şekspir Hellinşedin xronikalarından götürmüşdür. Bu rəvayətdə Lir və Kordeliya uzun kəşməkeşlərdən sonra qalib gəlir və mükafatlandırılır, sərbəst həyat keçirir, varlı yaşayan cəmiyyətə qovuşurlar. Şekspirin əsərinin qəhrəmanları isə onları əhatə edən cəmiyyətdən daha yüksəkdə durur, onun mənəvi-əxlaqi dəyərini, ideallarını rədd edirlər. Şekspir bu süjetə təlxək obrazını da əlavə etmişdir. Bu əsərdə biz iki Lir görürük. Nə qədər ki, Lir taxt-tac sahibidir, o zülmkardır, sərtidir, qəzəblidir, feodal əxlaq normalarından çıxış edir. O, qızlarını məcbur edir ki, yalan desinlər, onu tərifləsinlər. Qızlar da ataları kimi zalımdırlar. Lakin bu sərtliyə xəsislik də, hiylə də əlavə olunmuşdur. Atalarında isə bu keyfiyyət yoxdur.

Kordeliya bir humanist kimi yeni dövrün adamıdır. Kordeliya atasının qəzəbinə düçar olub, varislik hüququndan məhrum olacağını gözünün qabağına gətirsə də, yalan danışa bilmir, atasını yalnız bir övlad məhəbbəti ilə sevdiyini boyan edir. Lakin əsl hiss elə məsum qadının qəlbində imiş. Atasını ondan üz döndərsə də, onu hər şeydən məhrum etsə də, o yenə atasını dərin, incə bir məhəbbətlə sevməkdə davam edir. Kordeliya özünün saxtakar, ikiüzlü bacılarından fərqli olaraq səmimidir, doğru söz deməkdən çəkinmir. O, öz atasını həqiqətən sevir, hətta atasının ona qəzəblənməsindən əsla incimir və Lirin ən ağır günündə qolundan tutur.

İkinci Lir əsl insandır! Əsərin axırında çətinliyə düşdükdə, təhqir olunduqda, xalqın acınacaqlı vəziyyətini gördükdə, onda bu vaxta kimi gizli qalmış yüksək insani keyfiyyətlər baş qaldırır. O, öz həyat yolunu gözü önündən keçirir, həyatı, cəmiyyəti dərk edir. Bu əsərdə Şekspir müxtəlif ictimai qrupların bir-birindən fərqləndiyini göstərir. Əsərdə köhnə cəngavərlik şərəfini qoruyanlar - Lir, Qloster, Kent, Olbeni və burjua mənəviyyatını təmsil edənlər - Qoneril, Reqan, Edmund, Kornuol təsvir edilmişdir. Bu iki dünyanın nümayəndələri arasında qızğın

mübarizə gedir. Şekspir göstərir ki, Lirin gücü, qüdrəti onun kral titulunda deyil, dövlət, torpaq sahibi olmasındadır. O, təkcə kral titulu ilə kifayətlənib öz torpaqlarını qızları arasında bölüşdükdən sonra qüvvədən düşür. Malikanələri, torpaqları əlindən çıxmış kral dilənçi halına düşür. Ancaq Kent, qızı Kordeliya və təlxək axıra kimi Lirə sadıq qalırlar.

Faciədə təlxəyin xüsusi rolu var. O, öz acı sözləri və atmacaları ilə insanlar arasında olan münasibətin mahiyyətini açıb göstərir. Qlosterin taleyi Lirin taleyindən daha dəhşətlidir. Qeyri-qanuni doğulmuş oğlu Edmund atasına qarşı çıxır, qardaşı Edqarı və atasını sürgün edir. Əsərin sonunda xeyir qüvvələr şər qüvvələrə qalib gəlir.

"Maqbet" faciəsi R.Hollinşedin "İngiltərə, Şotlandiya və İrlandiya xronikaları" əsəri əsasında yazılmışdır. Maqbeti qatil və zalım edən cəmiyyətdə insanlar arasında mövcud olan ziddiyyətlərdir. Maqbet özünün gücünə, qabiliyyətinə və bacanağına inanır. Lakin o, eyni zamanda əmindir ki, bütün bu üstünlüklərinə baxmayaraq, özünə layiq mənəbə-titula çatmamışdır, odur ki, məqsədinə yetmək üçün cinayətə əl atır, qan axıdır. Əsərin əvvəlində Maqbet tamaşaçılara Şotlandiyanın düşmənlərinə qalib gəlmiş, cəsur və xoştəbiətli sərkərdə kimi təqdim edilir. O, qəhrəmanlığına görə şöhrət qazanmışdır. Maqbetin hərəkətlərində daima xeyirlə şər bir-birini əvəz edir. Cadugər bacıların söylədikləri onun qara fikirlərinə təkan verir. Elə bil ki, cadugərlər Maqbetin özünün arzularıdır - dil açıb danışirlar. Maqbetin cinayətləri öz iradəsinin bəhrəsidir, fəvqəladə bir qüvvənin təsiri deyil. Maqbet heç bir çətinlikdən qorxmur, onu lərzəyə gətirən yeganə şey öz vicdanıdır. Dunkanı öldürdükdən sonra daima əzab çəkir. Ledi Maqbet öz ərinə dahi hesab edir. O istəyir ki, əri Şotlandiyanın kralı olsun. Maqbet mənəvi sarsıntılar keçirərkən arvadı daima ona arxa olur. Ledi Maqbetin fikrincə, insan əllərinin qanını yuyan kimi cinayət yaddan çıxacaq. Lakin bu mümkün olmur. Maqbetin ölümündən sonra o da özünü öldürür.

Şekspir yaradıcılığının üçüncü dövründə yazılmış

əsərlərdə fantastika və reallıq birləşir, folklor motivləri, utopik hadisələr təbiət mənzərələri fonunda verilir. Bu dövrdə yazılmış "Perik", "Simbelin", "Qış nağılı", "Fırtına" yeni estetik keyfiyyətli əsərləridir. Bu əsərlərdə tragik komediya, pastoral, dram və alleqoriya janrlarından istifadə edilmişdir. Şekspirin ədalətli cəmiyyət görmək arzusu "Fırtına" əsərində fantastik bir süjetlə verilmişdir. Gəmi qəzasından sonra bir adaya düşmüş Qonzalo burada hər şeyi yeni əsaslar üzrə qurmaq istəyir. O, məhkəmə və məmur rütbələrini ləğv etmək, yoxsulluğu və zənginliyi aradan qaldırmaq niyyətindədir. Lakin Qonzalo ağlasığmaz fikirlər də söyləyir. O, ticarəti, elmi və əməyi də aradan qaldırmaq istəyir, insanlara ancaq təbiətin verdiyi nemətlərlə yaşamağı təklif edir. On iki il əvvəl Milanda. şöhrətpərəst Antonio qanuni hersoq olan qardaşı Prosperonu ölkədən sürgün edir, hakimliyi ələ alır. Prospero öz qızı Miranda ilə əcinnələr yaşayan bir adaya düşür. Lakin burada da şər qüvvələr hakimdir. Əcinnələrin başçısı Kaliban Mirandanın ləyaqətinə toxunmaq istəyir. Cadugərliyin bütün sirlərini bilən Prospero Kalibana üstün gəlir. Prospero adada hər şeyə qadirdir, ona dağlar, bulqlar, göllər, meşələr tabedir. Nə istəsə, edə bilər. Lakin, o yenə İtaliyaya qayıtmaq, qızgın həyat tərzi olan. cəmiyyətdə yaşamaq, şər qüvvələrə qarşı vuruşmaq istəyir. Əsərdə xeyirlə şərin mübarizəsi alim-humanist Prospero ilə eybəcər Kaliban kimi obrazların simasında verilmişdir. "Fırtına" əsərində Şekspir insanlığa, gözəl gələcəyə inam, bəşər övladının gözəlliyi qarşısında heyranlığı tərənnüm edir.

Şekspir faciələrində onun qəhrəmanları həlak olsa belə, on yüksək ideallar, mənəvi keyfiyyətlər sarsıntıya uğrasalar belə, bu faciələrdə ümitsizlik yoxdur. Şekspir öz faciələrində humanist ideallar haqqında təsəvvürü daha da genişləndirir.

Şekspir əsərlərinin Azərbaycan dilinə tərcümə edilməsinin xüsusi əhəmiyyəti olmuşdur. Şekspiri tərcümə etməyə cəhd etmiş ədiblər Şekspir fikrinin, zəngin dilinin və ifadələrinin dilimizdə səslənməsi yollarını tapmaqla

tərcümə sənətimizin inkişafında böyük xidmət göstərmişlər. Şekspirin yüksək bədii səviyyədə, məharətlə tərcümə edilən əsərlərinin Azərbaycan teatrlarında tamaşaya qoyulması səhnə sənətimizin inkişafında müəyyən rol oynamış, rejissor və aktyorlarımızın bir qismi Şekspir əsərləri ilə öz böyük istedadını nümayiş etdirə bilmiş, bir çox ədiblərimiz məhz Şekspir əsərlərini doğma dilimizə çevirməklə öz rəngarəng tərcüməçi istedadlarını üzə çıxarmışlar. Şekspir əsərlərinin tərcüməsi ilə hələ XIX əsrdən başlayaraq bir çox ədiblərimiz və tərcüməçilərimiz məşğul olmuşlar. H.Vəzirov ("Otello"), H.Səbri ("Otello", "Kral Lir"), İ.Xəlil ("Maqbet"), S.Rəhman ("Romeo və Cülyetta"), Əziz Şərif ("Otello"), C.Cabbarlı ("Hamlet", "Otello"), Əhməd Cavad ("Otello", "Romeo və Cülyetta"), Abdulla Şaiq ("Maqbet"), B.Nəzərli ("Maqbet"), M.İbrahimov ("Kral Lir", "On ikinci gecə"), Ə.Səbri ("Şiltaq qızın yumşalması"), T.Əyyubov ("Hamlet", "İki veronalı əsilzadə", "Qış nağılı", "Sonetlər"), Hidayət ("Xeyirlə qurtaran iş yaxşı olar"), Anar ("Fırtına"), İ.İsmayılzadə ("Səhvlər komediyası"), S.Mustafa ("Sonetlər", "Romeo və Cülyetta", "Otello", "Hamlet", "Kral Lir", "Maqbet") Şekspir əsərlərini tərcümə etmişlər. Şekspirin əsərləri respublikamızda müntəzəm olaraq dövrü mətbuatda, jurnallarda və kitab şəklində işıq üzü görmüşdür. Son dəfə toplu halda 1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı tərəfindən, 1980-ci ildə "Yazıçı" nəşriyyatı tərəfindən Şekspirin bir sıra əsərlərinin tərcüməsi nəşr edilmişdir.

Şekspir əsərlərinin hazırkı nəşrinin birinci cildinə daxil edilən faciələr ("Romeo və Cülyetta", "Hamlet", "Otello", "Kral Lir", "Maqbet" dramları) Sabir Mustafanın tərcüməsində verilir.

İsmixan Rəhimov

ROMEO VƏ CÜLYETTA

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Eskal	- Verona hersoqu
Paris	- gənc zadəgan, hersoqun qohumu
Montekki }	- iki düşmən ailənin başçıları
Kapuletti	
Kapulettinin	əmisi
Romeo	- Montekkinin oğlu
Merkusio	- Hersoqun qohumu, Romeonun dostu
Benvolio	- Montekkinin qardaşı oğlu, Romeonun dostu
Tibalt	- ledi Kapulettinin qardaşı oğlu
Lorenzo	- Fransiskan rahibləri
Covanni	
Baltazar	- Romeonun nöqəri
Samson	
Qreçori	- Kapulettinin nöqərləri
Piter	- Cülyettanın dayəsinin nöqəri
Abram	- Montekkinin nöqəri
Əczacı	
Üç çalğıçı	
Merkusionun və Parisin nöqərləri	
Ledi Montekki	- Montekkinin arvadı
Ledi Kapuletti	- Kapulettinin arvadı
Cülyetta	- Kapulettinin qızı
Cülyettanın dayəsi	

Verona şəhər əhli, hər iki ailənin qohumları, kişilər və qadınlar, maska taxmış adamlar, keşikçilər və xidmətçilər.

Xor.
Hadisələr Verona və Mantuyada cərəyan edir.

PROLOQ

Xor gəlir

Xor

Veronada iki nəcib ailə
Köhnə ədavətlə alışdı, yandı.
Paxıllıq təzədən döndü gur selə,
Əllər qana batdı, qana bulandı.
Düşmən nəsillərdə cüt-qoşa ulduz

Verdi ürəyini saf məhəbbətə.
Onların taleyi dönük, uğursuz,
Hələki son qoydu bu ədavətə.
Nakam aşıqlərin müdhiş ölümü,

Bədbəxt ataları titrədən fəsad,
Ağır pəşimançılıq, bəxtin zülmü
Alar vaxtımızı ikicə saat.
Əgər tamaşaya diqqət versəniz,
Səhsiz göstərməyə çalışırıq biz.

Xor gedir

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Veronada bir meydan. Qılınc və qalxan
qurşamış S a m s o n v ə Q r e q o r i
gəlirlər.

S a m s o n. Qreqori, bax ha, biz buradan kömür

aparmayacağıq.

Q r e q o r i. Yox, canım, onda biz alçalıb kömürçü olarıq ki!

S a m s o n. Mən demək istəyirəm ki, əgər onlar qanımızı qaraltsalar, biz qanıqara getməyəcəyik, qılınclar işə düşəcək.

Q r e q o r i. Hə, dostum, nə qədər sağsan, başım dik tut.

S a m s o n. Mən coşdum, qurtardı, kim gəldi, fərqi yoxdu, tez vururam.

Q r e q o r i. Ancaq bir əngəli var, tez vursan da, səni tez coşdurmaq çox çətin məsələdir.

S a m s o n. Montekki nəslinin hətta iti də məni hirsəndirib coşdura bilər.

Q r e q o r i. Coşmaq yerindən tərپənmək deməkdir. İgidlik isə yerində dayanmaqdır. Birdən yerindən tərپənəndə dabanına tüpürüb əkilərsən, ha...

S a m s o n. Əgər o nəslin iti məni acıqlandırıb coşdursa, yerimdə möhkəm dayanacağam. Montekkilərdən olan hər bir kişinin və ya qızın önündə divar olsa belə, bir həmlədə yerindən götürəcəyəm.

Q r e q o r i. Bu göstərir ki, sən zəif bir qulsan, çünki yalnız zəiflər divara sığınirlar.

S a m s o n. Bu doğrudur. Qadınlar zəif olduqları üçün həmişə divara qısırlar. Buna görə mən də Montekkilərin kişilərini divardan atacaq, qızlarını isə divara qısacağam.

Q r e q o r i. Bir de görüm, ağalarımız vuruşur, yoxsa onların nökərləri - biz, hə?

S a m s o n. Mənim üçün hamısı birdir. Bu gün necə bir yırtıcı vəhşi olduğumu hamıya göstərəcəyəm. Kişilərə divan tutacaq, qızlara qarşı amansız olacağam. Mən onların başını kəsəcəyəm.

Q r e q o r i. Qızların başını?

S a m s o n. Hə, qızların başını və ya onların bəkəret mücrüsünü. Necə istəyirsən, elə də başa düş.

Q r e q o r i. Qoy onu hiss edənlər başa düşsün.

S a m s o n. Onlar mənim dayanmaq qabiliyyətimi

yaxşı hiss edirlər. Bilirlər ki, necə gözəl bir vücudam.

Q r e q o r i . Yaxşı ki, balıq deyilsən. Balıq olsaydın, ancaq durna balığı olardın. Cəld tərپən, qılıncını hazır tut. Odur, iki nəfər Montekkinin evindən buraya gəlir.

Abram və Baltazar daxil olurlar.

S a m s o n . Elə bil ki, qılıncı sıyırmışam. Sən aranı qat, dalında durmuşam.

Q r e q o r i . Necə? Dalımda daldalanıb qaçırsan?

S a m s o n . Sən məndən qorxma.

Q r e q o r i . Yox bir, mən səndən qorxuram?!

S a m s o n . Elə edək ki, qanun bizim tərəfimizdə olsun.

Qoy davanı birinci onlar başlasınlar.

Q r e q o r i . Onların yanından keçəndə mən ağız-burnumu əyəcəyəm. Qoy istədikləri kimi də yozsunlar.

S a m s o n . İstədikləri kimi yox, cəsarət etdikləri kimi. Mən onlara dil çıxardacağam. Onlar buna dözsələr, rüsvay olacaqlar.

A b r a m . Siz bizə dil çıxardırsınız, cənab?

S a m s o n . Mən öz dilimi çıxardıram, cənab.

A b r a m . Siz bizə dil çıxardırsınız, cənab?

S a m s o n (*Qreqoriyə yavaşca*). Hə, desəm, qanun bizim tərəfimizdə olarmı?

Q r e q o r i (*Samsona yavaşca*). Yox.

S a m s o n . Yox, cənab. Mən dilimi sizə çıxarmıram. Dil mənimdir, istəyirəm, çıxardıram.

Q r e q o r i . Siz dava axtarırsınız, cənab?

A b r a m . Mən? Xeyr, cənab.

S a m s o n . Əgər dava axtarırsınızsa, mən sizin hüsurunuzda hazır. Mənim ağam sizin ağanızdan əskik adam deyil.

A b r a m . Artıq da deyil.

S a m s o n . Nə deyirəm, cənab.

Q r e q o r i (*Samsona yavaşca*). De ki, artıqdır. Odur, ağamızın qohumlarından biri buraya gəlir.

S a m s o n . Artıqdır, cənab.

A b r a m . Yalan deyirsiniz.

S a m s o n . Kişisiniz, qılıncınızı çəkin. Qreqori, göstər

onlara öz güclü zərbəni (*Vuruşurlar*).

Benvolio daxil olur.

B e n v o l i o .

Saxlayın qılıncı, durun,
axmaqlar, Nə iş
tutursunuz, heç
bilirsiniz?!

Onların silahlarını
qılıncı ilə vurub salır.

Tibalt gəlir.

T i b a l t .

Necə? Vuruşursan gədə-güdəylə,
Benvolio, bəri dön,
ölümünə bax! B e n v o l i o .

Vuruşuram yalnız barışıq üçün.
Qılıncı qına qoy, ya da qılıncı ilə
Kömək et, onları aralayaq biz.

T i b a l t .

Vuruşub, danışma, gəl,
barışıqdan, Cəhənnəmə, bütün
Montekkilərə, Bir də sənə
nifrət etdiyim kimi, Mən nifrət
edirəm barışıqda. Hazırlaş, al,
gəldi, qorxağın biri.

Vuruşurlar.

Hər iki nəslin tərəfdarları gəlib vuruşanlara qoşulurlar.

Sonra şəhərlilər əllərində dəyənək və balta daxil olurlar.

Şəhərlilər.

Vurun, kötəkləyin, döyün
bunları, Ölsün Montekkilər,
Kapuletilər!

Kapuletti əynində xalat lədi Kapuletti ilə gəlir.

Kapuletti.

Bu nə qalmaqaldır? Ehey, cəld olun,
Uzun qılıncımı gətirin

mənə!

Ledi Kapuletti.

Sənə çox yaraşar qoltuq ağacı,
Kişi, qılınc sənənin nəyinə
gərək?

Kapuletti.

Dedim qılıncımı, öz qılıncımı!
Bax, qoca Montekki durub həyətdə,
Mənim acığıma qılınc oynadır.

Montekki və ledi Montekki gəlirlər.

Montekki. Ey bic Kapuletti!

Qoy gedim, arvad.

Ledi Montekki.

Bir addım da olmaz! Az haray qopar,
Düşməni axtaran fəlakət tapar.

Hersoq öz məyyəti ilə daxil olur.

Hersoq.

Dinlik qatilləri, dinsiz xainlər,
Siz ey qılıncı qonşu qanıyla
Boyayan alçaqlar, eşidirsiniz?
Ey insan cildində vəhşi
heyvanlar,

Ədavət odunu al qan seliylə
Söndürən axmaqlar, sizinləyəm mən.

Salın yadınıza qorxunc cəzanı,
Bu saat ləkəli əllərinizdən
Mənfur silahları yerə atın siz.

Dinləyin Hersoqun qəti hökmünü.

Qoca Kapuletti, qoca Montekki,
Siz cəfəng, mənasız bir söz üstündə
Üç qırğın törədib, pozduz üç dəfə

Bizim küçələrin sakitliyini.
Veronanın qoca müşavirləri
Soyunub abırlı libaslarını,
Titrək əllərində köhnə silahlar
Sizin ədavəti məhv etmək üçün
Üç dəfə məhv etdi öz dincliyini.
Kim bir də bu yerdə dincliyi pozsa,
Mənə həyatıyla cavab verəcək.
Bu dəfə hamınız dağılın, gedin.
Gəlin, Kapuletti, gedək mənimlə.
Siz isə, Montekki, nahardan sonra
Əmrimi bilməkçün gəlin saraya.
Bir daha deyirəm, burda qalan kəs
Ölüm cəzasına məhkum olacaq.

Montekki, ledi Montekki və Benvoliordan başqa hamı
gedir.

Montekki.

Aranı kim qatdı yenə təzədən,
Danış, qardaş oğlu, sən görə bildin?

Benvolio.

Mən bura gələndə sizin düşmənin
Nökərləri ilə bizim nöqərlər
Əlbəyaxa olub vuruşurdular.
İstədim onları aralayım mən,
Bu zaman qaçaraq qudurğan Tibalt
Gəlib başı üstə qılınc oynatdı.
Dəng etdi söyüşlə qulaqlarımı,
Qılıncla havanı kəsib doğradı
Hava da rişxəndlə fit çaldı ona.
Elə ki, vuruşduq, səsə adamlar
Yığışdı, qızışdı qılınc döyüşü.
Bu vaxt Hersoq gəlib kəsdi döyüşü.

Ledi Montekki.

Bəs Romeo hanı?
Gördünmü bu gün?
Yaxşı ki, sovuşdu o bu davadan.

Benvolio.

Xanım, şərqin qızıl pəncərəsindən
Günəş baxmamışdan bir saat əvvəl
Darıxıb mən evdən çıxdım gəzməyə.
Şəhərdən qərbdəki o əncirlikdə
Gördüm bu tezlikdə gəzir oğlunuz.
Bir azca irəli addımlamışdım,
O bilib gizləndi sıx, qalın yerdə.
Mən özüm bilirəm, insanlar bəzən
Təsəlli tapırlar yalqız qalanda.
Onu izləmədim buna görə də,
Məndən həvəs ilə qaçan adamdan
Mən də həvəs ilə qaçdım uzağa.

Montekki.

Deyirlər o gəzir orda səhərlər,
Çoxaldır ahıyla göydə buludu,
İnci göz yaşıyla çəməndə şəhi.
Şərqdə yatan işıq ilahəsinin
Qızıl yatağından qara örtüyü
Günəş şəfəqiylə götürən kimi,
Nurdan qaçır evə kədərli oğlum,
Çəkilib gizləncə öz otağına,
Tutur pərdə ilə pəncərələri
Çevirir gündüzü zülmət gecəyə.
Bunun səbəbini tapmasaq əgər,
Oğlum bu zülmətdə məhv ola bilər.

Benvolio. Buna səbəb nədir, möhtərəm əmi?

Montekki. Bilmirəm, heç nədən yoxdur xəbərim.

Benvolio. Onu heç tutmusuz sorğu-suala?

Montekki.

Bəs necə, həm özüm, həm də dostlarım.
O isə dərddini eşidir yalnız,
Nə qədər haqlıdır, deyə bilmərəm.
Ancaq elə sirli, qapalıdır ki,
Müşküldür öyrənmək onun qəlbini.
İçini qurd yeyən gül qönçəsitək

Havaya yaymayır gözəl ətrini,
Günəşə göstərmir ləçəklərini.
Bu qəmin səbəbi olsaydı əyan,
Tezliklə tapardıq biz ona dərman.

B e n v o l i o .

Bir baxın, o gəlir, çəkilin yana,
İndi mon öyrənim, nə olmuş ona.

M o n t e k k i .

Sənə tale özü eyləsin kömək,
Öyrən həqiqəti. Xanım, biz gedək.

Montekki vo ledi Montekki gedirlər.

Romeo daxil olur.

B e n v o l i o . Sabahın xeyir!

R o m e o . Nə? Məgər sabahdır?

B e n v o l i o . Vurdu yenicənə saat doqquzu.

R o m e o .

Necə də uzundur qəmli saatlar!
İndi burdan gedən mənim atamdı?

B e n v o l i o .

Bəli! Əmi oğlu, bir söylə görüm,
Hansı qəm uzadır bu saatları?

R o m e o . Onları qısaldan gücün yoxluğu.

B e n v o l i o . Sevirsən?

R o m e o . Yoxluğu..

B e n v o l i o . Sevgi yoxluğu?

R o m e o .

Onun sevgisinin yoxluğu, bəli,
Mən onu sevirəm, o sevmir ancaq.

B e n v o l i o .

Oh, sevgi zahirən nə qədər zərif,
Daxilən nə qədər sərtidir, qəddardır.

R o m e o .

Məhəbbət kor olur, gözsüz də özü
İstədiyi yerə aparır bizi.
Harda nahar edək? Nəydi o hay-küy?

Danışma, eşitdim hər şeyi özüm.
Mənə nifrət qorxunc, sevgi dəhşətdir.
Ah, rüsvayçı sevgi, ah, qəşəng nifrət,
Ah, hər şey və heç şey, həm nur, həm zülmət.
Ah, ağır yüngüllük, ciddi əyləncə,
Gözəl niyyətlərin çirkin vəhdəti,
Qurğuşun bir lələk, aydın bir tüstü,
Boş məna, soyuq od, xəstə sağlamlıq!
Yuxusuz bir yuxu, daş kimi mürgü!
Budur mənim eşqim, o müdhiş sevgi.
Sən buna gülmürsən?

B e n v o l i o .

Yox, əmi oğlu,
Ürəyim ağlayır.

R o m e o . Neçin, qardaşım?

B e n v o l i o . Sənin könlündəki dərdə, nisgilə.

Romeo .

Günahlar törədir məhəbbət elə.
Ağır qəm yükündən əsir bədənim,
Dərdinlə dərdimi artırdın mənim.
Qayğınla inlətdin qəm-qubarımı,
Daha çox göynətdin yaralarımı.
Məhəbbət yanıqlı ahdır, amandır,
Odlu ürəklərdən qalxan dumandır.
Elə ki, kənara dağılar, uçar,
Aşıqlər gözündə Günəş nur saçar.
Elə ki, toplaşar ürəkdə, qanda,
Dəryalar alışar göz yaşlarında.
Məhəbbət ağıllı bir dəlilikdir,
Acıdır zəhərdən, şirindir baldan.
Hələlik, qardaşım.

B e n v o l i o .

Səbr elə bir an,
Dayan, mən də gəlim, tək getsən əgər,

Sənin müsibətin məni məhv edər.

Romeo.

Eyvah! İtirmişəm özümü tamam,
Romeo, hanı o, ah, mən hardayam?

B e n v o l i o. Sən, gəl, ciddi danış, kimi sevirсэн?

R o m e o. Necə? İniləyim, zariyim gərək.

B e n v o l i o.

İniləmək niyə, zarımaq niyə?
Mənə ciddi de ki, kimdir sevdiiyin?

Romeo.

Vəsiyyət etməyi xəstə adamdan
Ciddi tələb etmək yamandır, yaman.
Hə, ciddi sevirəm mən bir qadını.

B e n v o l i o. Duymuşdum, düz dəydi oxum nişana.

Romeo.

Sən bir nişançısısan — çox mahir, zirək,
O qadın olduqca qəşəngdir, qəşəng.

B e n v o l i o. Qəşəng do vururlar qəşəng nişanı.

R o m e o.

Yanıldın, sözündə həqiqət hanı?
Qalıb Diananın saflığı onda,
Onu vura bilməz heç Kupidon da.
O dürrün bəkarət zirehi - almaz,
Ona məhəbbətin oxları batmaz.
Onu şirin sözlər salmaz kəməndə,
Alovlı baxışlar yandırmaz odda,
Qızıl da, daş-qaş da aldada bilməz.
Ən zəngin malikə odur dünyada,
Əvəzsiz sərvəti gözəlliyidir.
Fəqət bu sərvəti - bu gözəlliyi
Aparar özüylə zülmət məzara.

B e n v o l i o. Yoxsa and içib ki, bakir qalacaq?

Romeo.

Bəli, xəsislikdən hədəf solacaq.
Saflığı hüsnünü salıb zindana,
Vermir gözəlliyi övladlarına.
Olduqca ağıllı, qəşəngdir o qız,
Qalmışam çarəsiz, ümitsiz, yalqız.

Ölmüşəm, son dəfə dərdli ürəyim
Vurur ki, bu dərdi sənə söyləyim.
B e n v o l i o. Eşit sözlərimi, gəl, unut onu.
R o m e o. Öyrət unutmağı sən mənə, öyrət.
B e n v o l i o.

Azadlıq, sərbəstlik ver gözlərinə,
Başqa gözəllərə diqqət ilə bax.
Romeo.
Bu daha da gözəl göstərər onu.
Qəşəng xanımların üzündən öpən
Xoşbəxt maskaların zülmət qoynunda
Günəş üz axtarır baxışlarımız.
Korlar itirdiyi göz işığını
Əvəzsiz sərvəti unuda bilməz.
Dünya gözəlini sen göstər mənə,
Hüsnünə baxdıqca görəcəyəm ki,
Daha çox gözəldir mənim ilahəm.
Hələlik, mən getdim.
Ah, bu dünyada
Mənə unutmağı kim öyrədər, kim?!
Gərək dərd içində ömrüm puç olsun.

B e n v o l i o.
Qoy səni öyrətmək mənə borc olsun.

Hər ikisi gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Küçə. Kapuletti, Paris və nökrər gəlirlər.

Kapuletti.
Montekki mənimtək cərimələndi.
Məncə, bizim kimi yaşlı adama
Dinc, rahat yaşamaq çətin olmazdı.

Par is.
Hörmət sahibisiz hər ikiniz də,
Heyf, çoxdan bəri çəkişirsiniz.

İndi cavabınız mənə nədir bəs?

Kapuletti.

Əvvəl nə demişdim deyirəm yenə,
Mənim ciyərparəm hələ uşaqdır.
Onun hələ yoxdur heç on dörd yaşı,
Qoy iki bahar da gül açıb solsun,
Gül balam yetişib gəlinlik olsun.

Paris. Ondan daha gənclər ana olurlar.

Kapuletti.

Tezəcə yetişənlər tez də solurlar.
Bütün ümidimi uddu bu torpaq,
Yeganə ümidim qızımdır ancaq.
Onunla danışın, mehriban Paris,
Çalışın, könlünü ələ alın siz.
Onun arzusudur mənim hər arzum,
Ürəkdən razıyam razısa qızım.
Köhnə bir adətə edib ehtiram,
Qonaqlıq verirəm mən də bu axşam.
Qonağım gələcək dəstəbədəstə,
Buyurun, yeriniz gözlərim üstdə.
Qonaq çoxaldıqca şənleşənər məclis,
Siz kasıb evimdə aləm görərsiz.
Göyün çırağını kölgədə qoyan
Canlı ulduzlara olarsız heyran.
Yazın ilk sevinci, ilk müjdəsitək,
Füsunkar aprelin tər qönçəsitək
Canlı qönçələrə nəzər salarsız,
Hüsnündən, səşindən ləzzət alarsız.
Seçin özünüzə tale ulduzu,
Sevin ən layiqli, ən gözəl qızı.
Qızım elə gözəl olmasa da, bax,
Onların sayını artırır ancaq.

Di gəlin, gedəyin! *(Xidmətçiyə bir kağız verərək).*

Romeo.

Bəli, oxuyuram dönük bəxtimin

Acı dərdlərini, bəlalarmı.

Nökrər.

Bunu öyrənmiş özünüz yaqın,
Yazılmış kağızı oxuyarsınız?

Romeo.

Bəli, hərfləri, həm də o dili

Bilsəm, oxuyaram.

Nökər.

Düz
deyirsiniz,
Sağlıqla
qalın.
(*Getmək
istəyir*).

Romeo. Zarafat edirdim.

Dayan, oxuyum (*Kağızı açıb oxuyur*). "Senyor Martino qadını
və qızları ilə; Qraf Anselmo gözəl bacıları ilə; dul ledi
Vitruvno; Senyor Plaçensio və onun sevgili bacısı qızları;
Merkusio və onun qardaşı Valentin; əmim Kapuletti, arvadı və
qızları ilə; gözəl bacım qızı Rozalina; Liviya; Senyor Valensio
və onun əmisi oğlu Tibalt; Lusio və şən Yelena" (*Kağızı verir*).
Ən gözəl məclisdir, söz ola bilməz. Yaxşı, hara dəvət olunur
bunlar?

Nökər. Ora, yuxarıya.

Romeo. Yəni haraya?

Nökər. Bizim evimizə, şam yeməyinə.

Romeo. De, kimin evinə?

Nökər. Mənim ağamın.

Romeo.

Ah, mən doğrudan da hər şeydən
əvvəl Gərək bunu səndən soruşa
idim.

Nökər. Mən özüm bunu sizə sualsız-sorğusuz deyər
bilərəm. Mənim ağam məşhur varlı - dövlətli Kapulettidir.
Əgər sizin Montekki nəslilə qohumluğunuz yoxdursa, xahiş
edirəm, buyurun, bir piyalə şərab nuş edin. Sağlıqla qalın!

Gedir.

Ben volio.

Sənin qəlbən sevib məftun
olduğun Gözəl Rozalinam şam

eyləyəcək Veronanın məşhur
gözəlləriylə

Kapulettinin bu qonaqlığında.
Sən də get oraya, ayıq gözlərlə
Onu o güllərlə müqayisə et,
Başına gələcək ağılın, huşun,
Qarğa görünəcək sənini qu quşun.

Romeo.

Ah, mömin gözlərim dönüxsə, qardaş,
Belə dəhşət olmaz bu təhqir kimi.
Acı göz yaşlarım oda dönsün kaş,
Qoy yansın gözlərim bir kafir kimi.
Dünya yaranandan bu günə qədər
Elə bir gözəli görməyib bəşər.

Ben vo l io.

Onu sən görmüsən həmişə yalqız,
Yanında olmayıb başqa gözəl qız.
Büllur tərəzidir gözümüz bizim,
Gözəllik çəkirik hər vaxt, əzizim.
Hər iki gözündə o durub ancaq,
Gəl, biz bir gözünə başqa gül qoyaq.
Gün kimi nur saçan o nadir gövhər
O gülün yanında adi görünər.

R o m e o.

Gedərəm, özgə qız mənə nədir, nə?!
Yalnız baxmaq üçün onun hüsnünə.
Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Kapulettinin evində bir otaq.
Ledi Kapuletti ilə dayə gəlirlər.

Ledi Kapuletti. Dayə, qızım hanı? Çağır yanıma.
Day ə.

And olsun on iki yaşında ikən
İtirdiyim qızlıq bəkarətimə,
Mən onu çağırdım. Ey körpə quzum,

Mənim tovuz quşum, ay qız Cülyetta! Allah,
özün saxla, bu qız hardadır?

Cülyetta daxil olur.

Cülyetta. Gəldim, nə var belə?

Dayə. Anan çağırır.

Cülyetta. Anacan, burdayam, nədir sözlünüz?

Ledi Kapuletti.

Fikrimiz budur ki... Dayə, indi get,
Sən məni qızımla bir az tək burax.
Bizim danışmalı bir sirmimiz var.
Yox, dayan, qulaq as, sən ki qızımı
Yaxşı tanıyırsan körpəliyindən.

Dayə.

Doğrudur, mən onun yaşını sizə
Danışa bilərəm saatbasaat.

Ledi Kapuletti. Hələ on dörd yaşı tamam olmayıb.

Dayə.

Mərc gələrdim mən öz on dörd dişimdən,
Heyf ki, ağızımda on dörd diş qalır,
Hələ on dörd yaşı tamam olmayıb.
Məhsul bayramına nə qalır, xanım?

Ledi Kapuletti. Düz iki həftədən bir azca artıq.

Dayə.

Ya artıq, ya əskik, nə fərqi vardır.
Məhsul bayramının əvvəllərində
Onun on dörd yaşı tamam olacaq.
Susanna onunla həmyaşdı idi.
Allah rəhmət etsin təkcə balama,
Onu Allah aldı mənim əlimdən.
Gözlərimin ağrı-qarası idi.
Xanım, mən deyəndir, bayramqabağı
Onun on dörd yaşı tamam olacaq.

Yaxşı yadımdadır, inanın mənə.
Bu gün zəlzələdən on bir il keçir.
Zəlzələ olanda Cülyettanı mən
Döşümdən kəsmişdim, unutmaram heç
O günü qiyamət gününə qədər.
Döşümün ucuna yovşan sürtmüşdüm,
Göyərçin damının yanında rahat
Əyləşib, özümü günə verirdim.
Mantuyadaydığımız onda ağamla.
Görürsünüz, necə yaddaşım vardır,
Məməni ağzına alantək uşaq
Hiss etdi yovşanın acılığını.
Döşümü buraxdı, yana dartındı,
Yamanca turşutdu ağız-bumunu.
Bu vaxt silkələndi göyərçin damı,
Nə əmrə, nə hökmə yoxdu ehtiyac,
Yerimdən sıçrayıb qaçdım kənara.
O vaxtdan indiyə on bir il keçir.
Onda ayaq üstə dururdu körpə,
Yox a, nə deyirəm, xaça and olsun,
Onda qaçırdı o yan basa-basa,
Bir gün bundan qabaq yıxılmışdı bərk,
Alını yerə dəyib yaralanmışdı.
Zarafatçı idi rəhmətlik ərim,
Allah şad eləsin onun ruhunu,
Qızı qucağına götürüb dedi:
"İndi yıxılırsan sən üzü üstə,
Elə ki, böyüdün, a qəşəng qızım,
Onda dalı üstə yıxılacaqsan.
Elədirmi, Cüli?" Bu canım haqqı,
Qızcıqaz səsinə kəsib, "hə" dedi.
Zarafat necə də düşür yerinə!
Min il yaşasam da, çıxmaz yadımdan,
"Elədirmi, Cüli?" dedi rəhmətlik,
Daha ağlamayıb o da, "hə" dedi.
L e d i K a p u l l e t i . D i q u r t a r s ö h b ə t i , b ə s d i r b u h a q q d a .
D a y ə .

Yaxşı, xanım. Ancaq yada düşəndə
Saxlaya bilmirəm gülməyimi mən.
Möhkəm zədələnilib şişmişdi alını,
Olmuşdu beçənin pipiyi boyda
Uşaq acı-acı sızıldayırdı.
"Bəli, qızım, - dedi rəhmətlik ərim, -
İndi yıxılırsan sən üzü üstə,
Elə ki, böyüdün, kamala doldun,
Onda dalı üstə yıxılacaqsan.
Elədirmi, Cüli?" Ağlamadı qız,
İşə bax, səsini kəsib, "hə" dedi.

Cülyetta. Sən də səsini kəs, rica edirəm.

Dayə.

Daha danışmaram. Qoy tanrı özü
Səni penahında saxlasın, qızım.
Mənim böyütdüyüm gül balalarım
Ən gözəli sənsən. Arzum tək budur:
Yaşayıb, görəydim sənin toyunu.

Ledi Kapulletti.

Toy dedin, hə, elə Cülyetta, qızım,
Gəlmişəm toy haqda danışım mən də.
Bir de, ərə getmək istəyirsənmi?

Cülyetta. Bu şərəf barədə düşünməmişəm.

Dayə.

Sən şərəf söylədin! Ay bərəkallah,
Heyf, süd ananam, yoxsa deyərdim,
Ananın döşündən ağıl əmmisən.

Ledi Kapuletti.

Di indi fikirləş. Veronada, bax,
Səndən gənc xanımlar artıq anadır.
Sən yaşda mən səni çoxdan doğmuşdum.
Sözü qısa deyim, bilirsən, qızım,
Cəsur, igid Paris səni istəyir.

Dayə.

Xanım qız, xanım qız, oğlan, nə oğlan!
Yoxdur belə oğlan bütün dünyada.

Elə bil, heykəldir, mumdan tökülüb.
Ledi Kapuletti. Görməyib Verona belə bir çiçək.
Dayə. Doğrudan, çiçəkdir, lap xalis çiçək.
Ledi Kapuletti.

De görüm, xoşuna gəlirmi qraf?
Bu axşam olacaq ziyafətdə o.
Gözəl bir kitabdır o gözəl insan,
Gözəllik qələmi zinət vuranda
Ondan qüdrətini əsirgəməyib.
Oxu bu kitabı, sən tap birbəbir,
Qəşəng yazıların mənası nədir?!
İncə cizgilərin öyrən sirrini,
Necə tamamlayır biri-birini.
Bir mənə, bir hikmət olmasa aşkar,
Onun cavabını gözlərdə axtar.
Bu sevgi kitabı - təzə bir çələng,
Qiyətli kitaba qəşəng cild gərək.
Gözəldir gül bağda, balıq ümmanda,
Zahir də, batin də qəşəng olanda.
Nadir kitabların qızıl sözləri
Qızıl naxışlarla oxşar gözləri.
Qraf da hüsnünlə qəşəng görünər,
Bundan kiçilməzsən sən zərrə

qədər.

Day o.

Kiçilmək, yox bir a, böyümək, əşşi,
Hə, canım, qadını kökəldir kişi.

Ledi Kapuletti. Kəsə de, könlünə yatırımı qraf?
Cülyetta.

Nə deyim, mənimçün çətindir cavab.
Sevgi yaranırsa xoş baxış ilə,
Mən ona baxaram nəvaziş ilə.
Fəqət əmrinizin çərçivəsindən
Kənara çıxıram bir addım da mən.

Xidmətçi daxil olur.

Xidmətçi. Xanım, qonaqlar gəldilər.

Yemək verildi. Sizi çağırırlar.

Həm kiçik xanımı soruşur. Mətbəxdə dayənin qarasında
söyüb rüsvay edirlər.

Hər şey son dərəcə alt-üst olub. Mən gedib qonaqlara
qulluq et-məliyəm. Buyurun, bu saat gəlin.

Xidmətçi gedir.

L e d i K a p u l e t t i . Gəlirik. Cülyetta, qraf gözləyir.

D a y ə .

Get, qızım, bəxtini gözlətmə əbəs, Bu
xoşbəxt günlərə xoşbəxt gecə gəz.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Küçə.

Romeo, Merkusio, Benvolio beş, ya altı nəfər üzü maskalı, əli
məşəlli adamla başqaları ilə birlikdə
gelirlər.

Romeo.

Necə? Təmtəraqlı nitqmi söyləyək,
Yoxsa daxil olaq dinməz-söyləməz?

Benvolio.

Belə uzunçuluq indi dəb deyil.
Gözlərində qalın yun şal sarğısı,
Əllərində nazik, ensiz taxtadan
Düzəlmiş rəngbərəng tatar kamanı,
Qarğaları qovan uyuqlar kimi,
Qəşəng xanımları qorxuya salan
Kupidona yoxdur ehtiyacımız.
Yerdən suflyorun köməyi ilə
Səhnədə birtəhər şer söyləyən
Aktyor da bizə gərək deyil heç.
Nə hesab edirlər etsinlər bizi,
Bir azca rəqs edib, çıxıb gedərik.

Romeo.

Mənə məşəl verin, rəqs bacarmaram.
Könlümdə qaranlıq tutqunlaşsa da,
Sizə nurlu məşəl tuta bilərəm.

Merkusio.

Yox, dostum, bizimlə oynamalısın.

Romeo.

Mən yox, mümkün deyil, inanın mənə.
Sizin başmağınız yüngüldür, fəqət
Mənim ürəyimdə dərd qurğuşundur.
Tərpənib durmağa qoymur yerimdən.

Merkusio.

Axı, sən aşiqsən. Eşq tanrısından
Yerdən uçmaq üçün bir cüt qanad al.

Romeo.

Məhəbbət tanrısı öz oxu ilə
Məni elə ağır yaralayıb ki,
Yüngül qanadları saxlamaz məni.
Eşq yükü altında çöküb qalmışam.

Merkusio.

Gözlə ha, yıxılıb eşqi əzərsən,
Bu zərif şey dözməz bu ağırlığa.

Romeo.

Məgər eşq zərifdir? Yox, yox, düz deyil.
Çox kobud, çox qaba, çox qudurğandır,
Ürəyə sancılır bir tikan kimi.

Merkusio.

Əgər eşq kobudsa, sən də kobud ol,
O səni sancanda sen də sanc onu.
Üzümü gizlədim, mənə maska ver.

Maskanı taxır.

Bu da belə, maska maska üstündən.
Kim məni eybəcər sayırsa saysın,
Qoy mənim yerimə maska qızarsın.

Benvolio.

Di gəl, qapını döy, keçək içəri,
Elə girən kimi rəqsə başlayaq.

Romeo.

Məşəli mənə ver, qoy qayğısızlar
Hissiz qamışları ayaqlasınlar.
Mən şam tutacağam, atalar demiş,
Oyuna baxacam tamaşaçıtək.
Əylənmək gözəldir, ancaq kədərdən
Lap əldən düşmüşəm.

Merkusio.

Polislər demiş,
Hə, siçan tələyə düşüb nəhayət.
Sən düşsən məhəbbət bataqlığına,
Bu ifadə üçün bağışla məni,
Qulaqlarmadək batsan palçığa.
Çıxarda bilərik səni, əzizim.
Cəld ol, biz ki gündüz şam yandırırıq.

Romeo. Yox, niyə? Yox, niyə?

Merkusio.

Vaxt keçir artıq.
Burda hədə yerə yubanmaqla biz,
Çıraq yandırırıq elə bil gündüz.
Eşit məsləhəti, qəmin yox olar,
Beş başda beş dəfə ağıl çox olar.

Romeo.

Maskarad, bu yaxşı düşünülmüşdür,
Fəqət ora getmək ağılsız işdir.

Merkusio. Ağah et, nə üçün?

Romeo.

Düzü, bu gecə
Bir yuxu görmüşəm.

Merkusio. Məndə.

Romeo. Nə, necə?

Merkusio. Gördüm, yalan deyir yuxu görənlər.

Romeo. Yuxum yanlış olmur heç zərrə qədər.

Merkusio.

Oh! Belə de, belə, mən gördüm onda
Məlikə Məb durub sənin yanında.

B e n v o l i o. Məlikə Məb! Yaxşı, kimdir o elə?
M e r k u s i o.

Bütün pərilərin mamaçasıdır.
Mərlərin şəhadət barmağındakı
Üzüyün qaşında yanan əqiqdən
Boyca böyük deyil. Məlikə hər vaxt
Kiçik mığmıgalar qoşulmuş kiçik
Faytonunda rahat gəzib dolaşır

Yatan insanların burunlarında.
Düzəlib faytonun incə, upuzun
Oxları hörümçək ayaqlarından,
Üstü cırcırana qanadlarından,
Xamutu nur saçan şəh damcısından,
Qamçısı yüngülcə sübh dumanından.
Çəyirtkə sümüyü cilovlarıdır,
Hörümçək torusa yan qayıqları.
Gözləri yuxulu tənbel qızların
Dırnaqları altda törəyən, artan
Balaca qurdlardan xeyli balaca
Boz çuxalı hünü sürür faytonu.
Pərilərin mahir karet ustası
Ya o dügkər dələ, ya qoca böcək.
Faytonu düzəldib qoz qabığından.
Gecələr məlikə bu cah-calalla
Çapır faytonunu, çapır dördnala,
Keçir aşıqlərin beyinlərindən,
Onlar sevişirlər yuxularında.
Ötür əyanların dizləri üstədən,
Onlar da yuxuda təzim görürlər.
Dəyir hakimlərin barmaqlarına,
Onlar da yuxuda rüşvət alırlar.
Keçir xanımların dodaqlarından,
Xanımlar məst olur odlu öpüşdən,
Dadlı konfetlərə hərislik üstə
Onlara məlikə hirsələnir tez-tez,
Örtür sızanaqla əndamlarını.
Əyanın burnuna dırmaşan kimi,

Ədavət iyindən sevinir əyan.
Donuz quyruğundan bir tük qoparıb,
Keşişin burnunu qıdıqlayanda
Artıq qazanc görür keşiş rəyada.
Əsgərin boynuna çıxır arabir,
O da rəyasında kəsilməmiş başlar,
İspan qılıncları, qanlı döyüşlər,
Dərinliyi beş fut qədəhlər görür,
Gəlir qulağına şeypur səsləri,
Yuxudan dik qalxır qorxu içində,
Bir dua oxuyub yatır təzədən.
Həmin bu rəlikə gecə atların
Yalını hörərək düyünlər salır.
Adamın saçını keçəlləşdirir,
Açan tapılarsa bunları əgər,
O saat baş verir böyük fəlakət.
Qızlar uzananda arxası üstə,
Həmin bu əcinnə öyrədir necə
Hamilə qalmağı, uşaq doğmağı.
Həmin bu Məb...

Romeo.

Sus, sus, Merkusio, sus!
Elə danışırısan boş-boş şeylərdən.

Merkusio.

Düzdür, yuxulardan danışırım mən,
Onlar meyvəsidir boş xəyalların,
Həmişə havatək etibarsızdır,
Həmişə yel kimi üzüdönükdür:
Elə bir yel kimi hərdən şəfqətlə
Oxşayır şimalın buzlu köksünü,
Hərdən də nifrətlə kükrəyir, coşur,
Can atır sinəsi şəhli cənuba.

Ben vo lio.

Dediyin bu külək yaman əsir ha,
Bizi özümüzədən uzaqlaşdırır.
Yaman gecikirik şam yeməyinə.

Romeo.

Qorxuram tez gedək.
Qəlbimə damıb,
Bəxtim ulduzlardan asılıb artıq.
Duyuram, başlanır bu ziyafətdən
Acı taleyimin qorxunc günləri.
Hansı bir dəhşətli, müdhiş qüvvəsə
Vaxtsız ölümümü yaxınlaşdırır.
Qoy olsun, tükənsin mənfur həyatım,
Tale sükanımı tutan o qüvvə
Ömür yelkənimi aparsın mənim.
Gedəyin, cənablar!
B e n v o l i o. Çal, təbili çal!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin evində salon.
Çalğıçılar gözləyirlər.
Xidmətçilər gəlirlər.

Birinci xidmətçi. Bəs Anton Potpən hardadır? Niyə gəlib kömək eləmir? Heç olmasa boşqabları aparardı, boşqabları yuyardı!

İkinci xidmətçi. İşin hamısını bir-iki adamın öhdəsinə buraxmaq yaxşı deyil, onların əli natəmiz olanda bu çox pisdir.

Üçüncü xidmətçi. Stulların, servantın yerini dəyişin, gümüş qablardan ehtiyatlı olun. Sən, əzizim, mənə bir az şəkərçörəyi saxla, əgər xətrimi istəyirsənsə, qapıçıya tapşır, qoy o, Susanna Qrayndstonu, Nellini içəri buraxsın. Anton Potpən!

Üçüncü xidmətçi. Nə var, burdayam, nə bağırırsan?

Birinci xidmətçi. Böyük otaqda səni gözləyirlər, səni çağırırlar, səni tələb edirlər, səni axtarırlar.

Üçüncü xidmətçi. Bizimdə bir canımız var da, balam. Eyni vaxtda həm burada, həm də orada ola bilmərik ki!

İkinci xidmətçi. Zirək olun, uşaqlar, zirək olan çox yaşayar, çox yaşayan çox qazanar.

Gedirlər.
Kapuletti, Cülyetta və başqa ev adamları daxil olurlar,
qonaqlar və maska taxıb gələnləri
qarşılayırlar.

Kapuletti.

Möhtərəm ağalar, xoş
gəlmisiniz! Buyurun, ayağı
qabarsız olan Xanımlar sizinlə
rəqs eləsinlər. Hə, gözəl
sənəmlər, indi görək kim
Oynamaqdan boyun
qaçıracaqdır? Kim ki, naz
eləyib çəksə özünü, Demək,
ayağında döyənəyi var.
Necədir, hədəfə düzmü
vurmuşam?

Bir vaxtlar vardı ki, maska geyərək Qəşəng
xanımların qulaqlarına Mən də şirin sözlər
pıçıldayardım. Artıq keçdi, keçdi, keçdi o
vaxtlar.

Romeo, Merkusio, Benvolio və başqaları daxil olurlar.

Siz xoş gəlmisiniz, dostlar, buyurun. Siz də,
çalğıcılar, başlayın görək. Yol verin, yol verin,
qızlar oynasın.

Musiqi. Qonaqlar rəqs edirlər.

İşıq artırın, ey xidmətçilər!
Çəkin stulları tez bir kənara.
Sobanı söndürün, yaman istidir.
Kapuletti əmi, deyən, əyləncə
Qəlbimizə yatır, yox, yox, əyləşin.
Bizim rəqs eləmək vaxtımız keçib.
İndi mənə deyın, sonuncu dəfə
Biz maska taxmışıq neçə il əvvəl?

Qoca Kapuletti. Mənə elə gəlir, otuz il olar.
Kapuletti.

Necə? Ola bilməz! O qədər olmaz.

O vaxt toyu idi Luçensionun.
Biz də maska geyib, rəqs elədik ha,
Ondan keçər ancaq iyirmi beş il.

Qoca Kapuletti.

Çox olar, çox olar, Luçensionun
Oğlu çox böyükdür, otuz yaşı var.

Kapuletti.

Yox a, nə deyirsiniz, onun oğlu ki,
Ondan ayrılalı ikicə ildir.

Romeo.

O gənci hüsnüylə nura qərq edən
O ayüzlü kimdir?

Xidmətçi. Bilmirəm, cənab.

Romeo.

Günəşdir o parlaq işıq, bəlkə də,
Bütün məşəlləri qoyub kölgədə.

Odur bu gecənin ürək sevinci,
Zənci qulağında ən nadir inci.
Qızların içində durur o çiçək
Qarğalar içində ağ göyərçintək.
Neçə ki, rəqs bitib, yetməyib sona.
Mən kirpik çalmadan baxacam ona.
Onun əllərinə azca toxunmaq –
Ən böyük səadət tək budur ancaq.
Könlüm sevibdirmi indiyə qədər?
Gözüm gözəlliyi görübmü məgər?
Yox, yox, bilməmişsən heç zaman bunu
Əsl gözəlliyin nə olduğunu.

Tibalt.

Səsindən bilinir o Montekkdir.
Gətir qılıncımı, oğlan.
Bu nədir?
Əclaf maska taxıb, cürət eyləyib,
Gəlib lağa qoysun şənliyimizi?

And olsun nəslimin şərəfinə, bil,
Onu murdar etmək heç günah deyil.
Kapuletti. Nə üçün, əzizim, belə coşmusan?
Tibalt.

Montekki burdadır, o alçaq, nadan
Acıqca bu axşam gəlib ki bizə,
İstehza eyləsin şənliyimizə.
Kapuletti. Bu gənc Romeodur?
Tibalt. Bu rəzil odur.
Kapuletti.

Sakit ol, onunla işin olmasın.
Aparır özünü nəcib, təmkinli.
Doğrusu, tanınır Veronada o
Namuslu, qeyrətli bir cavan kimi.
Dünyanın varını versələr mənə,
Evimdə mən onu təhqir etməyəm.
Sən də səbirli ol, gəl, fikir vermə.
Hörmət edirsənsə mənim arzuma,
Üzünü gülər tut, qaş-qaş tökmə,
Qaş-qaşqaraq yaraşmır qonaqlığa heç.

Tibalt.
Əclaf qonaq gəlsə, bəs yaraşarmı?
Mən dözə bilmərəm bu arsızlığa.

Kapuletti.
Dözərsən, mən səni məcbur edəyəm.
Deyirəm dözərsən, sus, harın uşaq!
Bu evin sahibi mənəm, yoxsa sən?
Bu dözə bilməyir! Allah, sən saxla!
Bu, indi şənlikdə dava salacaq.
Burda xoruzlanmaq istəyirsən, hə?
Burda kişi yalnız bir sənsən indi?

Tibalt. Əmi, axı, bu ki, rüsvayçılıqdır.
Kapuletti.

Çəkil, get, çəkil, get, davakar uşaq,
Qabalıq adama ziyan gətirər.
Hələ bir mənə də ağıl verirsən?!

Ayıbdır, özünü ədəbli apar-
İşıq ver, gur işıq! - Sakit ol, yoxsa
Sakit eyləyəyəm səni mən özüm.
Bu nədir, nə olub? Şənlənin, dostlar!

Tibalt

Səbirlə qəzəbim sönməyir mənə,
Gedirəm, titrəyir bütün bədənim.
Onun bu gəlişi indi xoşsa da,
Ən acı fəlakət açar dünyada.
Gedir.

Romeo (*Cülyetta*).

Ləyaqətsiz əlim müqəddəs, qəşəng
Mehrabə toxundu, bağışla məni.
Dodaqlanm iki fəqir zəwartək
Yuyar bir öpüşlə həmin ləkəni.

Cülyetta

Əlinə çox sərtsən, mehriban zəvvar,
O ki sədaqətlə yandırır çıraç.
Mömin zəvvar üçün pirin eli var,
Onların əlləri öpüşür ancaç.

Romeo. Onların dodağı yoxdurmu məgər?

Cülyetta. Vardır dua üçün, bilir tanrı da.

Romeo.

Ey müqəddəs pirim, mərhəmət göstər,
Əllərtək xoşbəxt et dodaqları da.

Cülyetta. Pirlər tərənəmədən yetişir dada.

Romeo.

Tərənəmə, tərənəmə, çatım murada.
(*Onu öpür*).

Yudu günahımı dodağım artıç.

Cülyetta. Mənim dodağımı etdi günahkar.

Romeo. Qaytar günahımı, ey sönməz işıq!

Cülyetta. Günahın əfv oldu, mehriban zəvvar.

Dayə. Anan. söz deyəcək, çağırır səni.

Cülyetta gedir.

Romeo. Anası kimdir ki? Dayə.

Hə, cavan oğlan,
Bu evin sahibi, xanımıdır o.
Özü də ismətli, ləyaqətlidir.
Danışdığın qızın dayəsiyəm mən,
O qızı kim alsa, dünyada yəqin,
Ən zəngin xəzinə qazanacaqdır.

Romeo.

Kapuletti, qızı! Ah, ürək, ürək,
Həyatım düşməyə borc getdi, demək!

Ben volio. Gedək, əla keçdi bu gün əyləncə.

Romeo. Qorxuram, gətirə mənə işgəncə.

Kapuletti.

Yox, hara? Cənablar, getməyin hələ.
Dayanın, bir azca qəhvə də için.
Vaxtdır, gedirsiniz? Sizə yaxşı yol!
Təşəkkür edirəm hamınıza mən.
Ey, bura işıq ver! Gedəyin biz də,
Doğrudan da, gecdir, yatmaq lazımdır.

Cülyetta və dayədən başqa hamı gedir.

Cülyetta. Dayə, küncdə duran o cənab kimdir?

Dayə. Qoca Tiberonun oğlu, varisi.

Cülyetta. Bəs indi qapıdan o çıxan oğlan?

Dayə. Hə, o da, mən bilən, gənc Petruçodur.

Cülyetta. Bəs rəqs əyləməyən, o yana gedən?

Dayə. Onu tanımıram.

Cülyetta. Öyrən adı! *(Dayə gedir)*.

Əgər o evlisə, dəhşət budur bax, Gəlinlik yatağım
məzar olacaq.

Dayə *(qayıdaraq)*.

Adı Romeodur. O, Montekkinin -O mənfur düşmənin
bircə oğludur.

Cülyetta.

Yarandı öz sevgim öz nifrətimdən, Ah, onu tez
gördüm, gec tanıdım mən. Qorxunc bir eşq oldu
qismətim mənim, Çaldı ürəyimi qəddar düşmənim.

Day o. Nə dedin, nə dedin?

Cülyetta.

Bu, bir şerdir,
Bir gəncdən öyrəndim rəqs eyləyəndə.

Səhnə arxasından kimsə çağırır: "Cülyetta!"

Day ə.

Bu saat, bu saat!.. A solmaz çiçək, Artıq hamı getdi,
gəl biz də gedək.

Gedirlər.

PROLOQ

Xor gəlir.

Xor.

Köhnə eşq can verir öz yatağında,
Təzə eşq tac alır ondan, nə işdir?!
Ö gül əvəzsizdir sevda bağında,
İndi Cülyettanın yanında heçdir.

İndi Romeo da sevildi, sevdi,
İlahi baxışla sehləndi o.
Fəqət düşmənçilik dəhşətli devdi,
Dəhşətli yaralar aldı Romeo.
Qaldı ürəyində pak arzuları,
And içib, əhd kəsib, ilqar tutmadı.
Cülyetta harada görəydi yarı,
Əzabdan gecələr bir an yatmadı.
Fəqət eşq güc verdi, vaxt isə fürsət,
Bütün əngəlləri yıxdı sədaqət.

Gedir.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağının divarının yanında döngə. Romeo daxil olur.

R o m e o.

Könlüm burda ikən hara gedim mən? Axmaq dünyə, mərkəzini tap indi. (*Divarı aşıb uzaqlaşır*).

Benvolio və Merkusio gəlirlər.

B e n v o l i o. Romeo! Qardaşım!

M e r k u s i o.

O, ağıllıdır,
Vallah, yatır evdə yorğan-döşəkdə.

B e n v o l i o.

Qaçıb, bu divardan aşdı o, bağa.
Əziz Merkusio, sən çağır onu.

M e r k u s i o.

Çağırmaq nədir ki? Yalvararam da,
Romeo! Ey şiltaq, ey dəli aşıq!
Görün, heç olmasa, ah şəkilində,
Ya bircə misra de, mənə bəs edər,
Ya inlə, ya da ki, qafiyələndir
Məhəbbəti yalnız səadət ilə.

Xəbərçi, gözəllik ilahəsinə
Sən o, Veneraya bir doğru söz de.
Lağ et onun oğlu kor Kupidona.
Elə ox atıb ki, o *eşq* Allahı,
Kral Kofetua-qadın düşməni
Bir dilənçi qıza aşıq olubdur.
Eşitmir, tərənmir, cavab vermir o,
Yazıq ölüb, mənə hey yalvarıram.
Səni and verirəm, səni Romeo,
Qəşəng gözlərinə Rozalınanım,
Onun gül üzünə, al dodağına,
İncə ayağına, düz qılçasına,
Əsim-əsim əsən sağrılarına,

Orda toxunulmaz qonşulara da,
Çıx, öz şəkildə sən görün bizə.
Benvolio. Səni eşitsəydi, acıqlanardı.

Merkusio.

Axı, nəyə görə? Mən çağırıydım
Rozalina üçün başqa bir kəsi,
Onda hirslənməyə haqqı olardı.
Mən ki, and verirəm onun ruhuna,
Özü də ən təmiz, gözəl niyyətlə,
Sevdiyi naminə görünsün bizə.

Benvolio.

Gedək, ağacların arasında o
Gizlənilib, sığınıb nəmə, zülmətə,
Qaranlıq yaraşır kor məhəbbətə.

Merkusio.

Kor məhəbbət vura bilməz hədəfi.
İndi o əyləşib ağac altında,
Arzu eləyir ki, sevgilisi kaş
Yetişmiş, çərdəksiz əzgil olaydı,
Ağacdən düşəydi ağzına onun.
Boğazında qalar, dayan, Romeo!
Əgər o partlamış əzgil olarsa,
Sən də suyu axan armud olarsan.
Gecən xeyrə qalsın, gedirəm yatım

Bu açıq, bu soyuq havada indi.

Gedək, Benvolio?

Benvolio.

Gedək, doğrusu,
Gizlənen adamı gəzmək nahaqdır.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağı. Romeo daxil olur.

Romeo. Yara görməyənlər gülər yaraya.

Cülyetta eyvanda görünür.

Dayan bir! Eyvanda o işıq nədir?
Ora Qızıl Şərkdir, Cülyetta - Günəş!
Çıx, ey parlaq Günəş, paxıllığından
Sənə kin bəsləyən bu Ayı öldür.
Sən ondan daha çox gözəlsən deyə,
Qəmdən xəstələnib, rəngi saralıb.
Ona xidmət etmə, onun sarımtıl,
Solğun libasını əyninə geymə,
Belə libasları təlxəklər geyər.
Ah, mənim həyatım, ah, mənim eşqim!
Görəsən, bilirmi kim olduğumu?!
Dodağı tərpnir, danışmır fəqət. Bu nədir?
Gözləri danışır onun.
Cavab verəcəyəm, çox sırtığam mən,
Axı, danışmayıır o ki mənimlə.
İki ən işıqlı, ən parlaq ulduz
Vacib bir iş üçün göydən gedəndə
Qəşəng gözlərinə yalvarıb onun:
Onlar gələndək şəfəq saçsınlar.
Ah, onun gözləri gül camalıyla
Göydə nur saçsaydı həqiqətən də,
Onun yanağının al şəfəqləri
Dan yeri çırağı utandırantək
Bütün ulduzları utandırardı.
Elə nur yayardı onun gözləri,
Quşlar cəh-cəh vurub qanadlanardı,
Gecəni işıqlı səhər sanardı.
Əlinə söykəyir yanağını, bax!
Onun yanağına toxunmaq üçün
Kaş onun əlində əlcək olaydım.

Cülyetta.

Ah, yazıq halıma!

Romeo.

O nəşə dedi.

Danış, yenə danış, gözəl mələyim.

Yerdən insanların mat-mat baxdığı,
Tənbəl buludların arası ilə
Büllur, saf havanın qoynunda uçan
Göylərin qanadlı qasidi kimi,
Bu zülmət gecədə başının üstdə
Sən necə nurlusan, necə qəşəngsən!

Cülyetta

Romeo, nə üçün sən Romeosan?
Üz döndər atandan, əl çək anandan.
Yox, əgər sən bunu istəmirsənsə,
Onda, gəl, and iç ki, sevirsən məni,
Özün Kapuletti olmayım heç vaxt.

Romeo (öz-özünə). Mən yenə dinləyim, ya cavab verirəm?

Cülyetta

Yalnız sənin adın düşməndir mənə,
Sən özün Montekki deyilsən, axı.
Nə əlin, ayağın, nə qaşın, gözün,
Nə də ki, dünyada insana məxsus,
Başqa heç bir üzvün Montekki deyil.
Lap başqa ad olsun, adda nə var ki?
Qızılgülə başqa bir ad versələr,
Onun gözəl ətri dəyişər məgər?
Romeo rütbəsiz, adsız da elə
Kamal zirvəsində durardı belə.
Romeo, gəl, üzvü hisson olmayan
Təkcə bu adını sən at üstündən,
Əvəzində bütün varlığımı al.

Romeo.

Səni öz sözümdən tutacağam mən.
Mənə sevgilim de, mən də adımlı
Uəyişim, Romeo olmayım daha.

Cülyetta

Qaranlıq gecədə gizli sirmimdon
Ey xəbərdar olan, söylə, sən kimsən?

Romeo.

Müqəddəs ilahə, bilmirəm indi
Sənə öz adımlı necə deyim mən?

Nifrət eyləyirəm adıma özüm,
Çünki mənim adım sənə düşməndir.
Kağız üzərinə yazılmış olsa,
Onu tikə-tikə parçalayardım.

Cülyetta.

Səndən hələ yüz söz eşitməmişəm,
Səsin, gör, necə də tanışdır mənə.
Ah, sən Romeosan, Montekkisənmi?

Romeo.

Heç biri deyiləm, gözəl məleykə,
Çünki hər iki ad xoşuna gəlmir.

Cülyetta.

Bura necə gəldin, nə üçün gəldin?
Hündürdür, möhkəmdir bağın hasarı.
Qəflətən rast gəlsən qohumlarıma,
Ölüm olacaqdır burda qismətin.

Romeo.

Uçdum eşqin zərif qanadlarıyla,
Eşqi daş divarlar saxlaya bilməz.
Hər şeyə qadirdir ülvi məhəbbət,
Mənə qohumların nə edə bilər?

Cülyetta. Səni görən kimi öldürəcəklər.

Romeo.

İyirmi qılıncdan səninin gözlərin
Daha qorxuludur, daha dəhşətli.
Lütf elə, sən mənə nəvazişlə bax,
Bu məni qoruyan zireh olacaq.

Cülyetta. Kaş ki, onlar səni görməyəydilər.

Romeo.

Gecənin pərdəsi gizlədər məni.
Layiq deyilməsə sevginə əgər,
Rast olum onların nifrətinə mən.
Sənin saf eşqindən məhrum olmaqdan
Onların əlində ölmək yaxşıdır.

Cülyetta. Axı, kim gətirdi səni bu yerə?

Romeo.

Məhəbbət, məhəbbət köməkçim oldu.

O məsləhət verdi aydın, səmimi,
Mən də ona verdim öz gözlərimi.
Dənizçi deyiləm, fəqət yenə də
Olsaydın dünyanın o başında sən,
Bu nadir inciyə qovuşmaq üçün
Sonsuz ümmanları üzüb keçərdim.

C ü l y e t t a.

Qaranlıq üzümü gizlətməsəydi,
Mənim sözlərimi eşitdiyindən
Od tutub yanardım xəcalətimdən.
Sözümü danardım ədəb naminə,
Ancaq riyakarlıq nəyə gərəkdir?
Məni sevirsənmi? İnanıram ki,
"Bəli" deyəcəksən. Bilirəm bunu,
And içib, yalan da deyə bilərsən.
Axı, deyirlər ki, Yupiter özü
Sevgiyə çün içilən andlara gülür.
Ah, əziz Romeo! Doğrusunu de,
Məni sevirsənmi? Əgər düşünsən,
Könlümü çox asan almısan ələ,
Tökərək inadla qaş-qabağımı,
Sənə "yox" cavabı verərəm ki, mən
Xeyli yalvarasan, ancaq dünyanı
Mənə versələr də, etmərəm bunu.
Ah, gözəl Montekki, həqiqətən də
Bütün varlığım ilə sevirəm səni.
Bəlkə, buna görə, sən buna görə
Mənim əxlaqımı yüngül sanırsan.
İnan ki, öz saxta hərəkətiylə
Abırlı, ismətli görünənlərdən
Mən daha namuslu, daha sadıqəm.
Mən daha təmkinli ola bilərdim,
Lakin sən eşitdin etirafımı.
Bu işimə görə bağışla məni.
Qaranlıq gecənin açdığı bu saf,
Bu coşqun sevgimi yüngüllük sayma,

R o m e o.

Barlı ağacların başına göydən
Gümüş səpən xoşbəxt Aya and olsun.

Cülyetta.

Ah, hər ay şəklini bir yol dəyişən
Sən o etibarsız Aya and içmə,
Etibarsız olar məhəbbətin də.

Romeo. Bəs nəyə and içim?

Cülyetta.

Heç nəyə heç vaxt; Ya da istəyirsən,
Allah bildiyim, Bakir varlığına - özünə and iç.
Onda inanaram sənə ürəkdən.

Romeo. Əgər ülvə sevgim...

Cülyetta.

Dayan, and içmə!
Səni gördüyümə şad olsam da mən,
Bu gecə bu əhddən könlüm şad deyil.
O çox tez, çox ani, çox nahaqandır —
Biz şimşək sözünü hələ deməmiş
Çaxan bir şimşəyə yaman bənzəyir.
Gecən xeyrə qalsın, mənim əzizim.
Biz bir də yenidən görüşən zaman
Qoy yayın bu həyat nəfəsi ilə
Bu eşq tumurcuğu qəşəng gül olsun,
Gecən xeyrə qalsın, xeyrə qalsın.

Mənim könlümdəki dinclik, rahatlıq
Sənin də könlündə hökm etsin artıq!

Romeo. Ah, məni beləcə qoyub gedirsən?

Cülyetta. Əzizim, bu gecə nə istəyirsən?

Romeo. Sevgi, vəfa andı andıma qarşı.

Cülyetta.

Bu andı içmişəm mən səndən əvvəl.
Heyf, olan oldu, keçən də keçdi.

Romeo.

Götürmək istərdin andını geri?
Bəs bunun səbəbi nədir, sevgilim?

Cülyetta.

Sənə bildirməkçün sədaqətimi

İstərdim təzədən and içim sənə.
Mənim nəyim varsa, nə arzum varsa,
Səndən də tək onu istəyirəm mən.
Mənim soxavətim sahilədən dəniz,
Mənim məhəbbətim dərya tək dərin.
Nə qədər bəxş etsəm sənə eşqimi,
O qədər çoxalır ümmanlar kimi.

Dayə içəridən çağırır.

Evdən səs-küy gəlir; di get, yaxşı yol.

Sevimli Montekkim, əhdə sadıq ol. Gəldim, əziz dayə!

Mənim sevgilim, İndi qayıdıram, dayan bir azca (*Gedir*).

Romeo.

Oh, müqəddəs gecə, müqəddəs gecə!
Qorxuram, gördüyüm bir yuxu ola.
Belə həddən artıq şirin əfsanə,
Belə bir möcüzə həqiqət olmaz.

Cülyetta eyvana qayıdır.

Cülyetta.

Üç kəlmə söz deyim, sonra gedərsən.
Əzizim Romeo, əgər doğrudan
Mənimlə evlənmək istəyirsənsə,
Sübh tezdən yanına göndərəcəyəm
Adama bildir ki, harda, nə zaman
Sən kəbin kəsdirmək niyyətindəsən.
Ayağın altına atıb bəxtimi,
Arxanca gəzərəm bütün dünyanı.

Dayə (*içəridən*). Göyərçin!

Cülyetta.

Gəlirəm, gəlirəm indi. -
Yox, əgər niyyətin yaxşı deyilsə,
Xahiş eyləyirəm səndən...

Dayə (*içəridən*). Göyərçin!

Cülyetta.

Bu saat, bu saat. - Gəlmə bir daha,
Məni öz dərdimlə sən yalnız burax.

Sabah mütləq adam göndərəcəyəm.
R o m e o. O zaman könlümdə arzufer çiçək...
C ü l y e t t a. Gecən xeyrə qalsın sənın min kərə!
Romeo.

Min yol bu həsrətdir nurlu gözlərə.
Görüşə gedirik üzü gülər, şən,
Elə bil məktəbli qayıdır dərstdən.
Görüşdən gəlirik kədərlə ancaq,
Elə bil məktəbə gedir bir uşaq.
(*Yavaş-yavaş getməyə başlayır*).

Cülyetta yenidən eyvana qayıdır.

C ü l y e t t a.

Sss, Romeo, sss! Ah, sən hardasan?
Əgər ovçu səsi olsaydı məndə,
Səsləyərdim geri öz tərlanımı.
Köləlik tutqun səs, bağıra bilməz.
Mən azad olsaydım, dönə-dönə hey
Elə qışqırdım, Romeo adı
Yayıları bütün bu kainata
Dünyanın ən böyük əks-sədasıtək.

Romeo.

Yenə mənim ruhum məni çağırır.
Aşıqlərin səsi gecə saf, şirin,
Səslənir ən incə musiqi kimi.

Cülyetta. Romeo!

Romeo. Əzizim!

C ü l y e t t a.

Saat neçədə
Sabah mən yanına adam göndərim?

R o m e o. Düz saat doqquzda.

C ü l y e t t a.

Mütləq, əzizim.
Ah, o vaxta kimi dözmək dəhşətdir,
İyirmi ilə qədər görünər mənə.
Unutdum, nə üçün çağırdım səni?!

R o m e o. Yaxşı, yadına sal, mən oturum burda.

Cülyetta.

Sən burda yenə də durasan deyə,
Yenə də hər şeyi unudacağam.
Yadımda, fikrimdə tək bu qalacaq:
Necə də gözəldir səninlə olmaq.

Romeo.

Gülüm, sən hər şeyi unutmaq üçün
Hər şeyi unudub qalaram burda.

Cülyetta.

İşıqlaşır. Kaş ki, sevimli quştək
Uzaq getməyəydin yanımdan heç vaxt.
Elə quş kimi ki, qızcığaz onun
Ayağını ipək sapla bağlayıb,
Əlində saxlayır onu hər zaman.
Ayağı zəncirli bədbəxt dustağı
Əlindən buraxır azca kənara,
Qısqanaraq onun azadlığına
Yenə ipək sapı çəkir geriyə.

Romeo. Sənin quşun olmaq istərdim, gülüm.

Cülyetta.

Mən də sənin quşun, ancaq, sevgilim,
Səni öldürərdim nəvazişimlə.
Hələlik, hələlik, di get, yaxşı yol.
Ayrılıq - şirin qəm, qəmlə yaşardım.
Səninlə sübhəcən vidalaşardım.

Gedir.

Romeo.

Sənə şirin yuxu, dinclik, əzizim!
Kaş yuxun, dincliyin olaydım özüm!
Rahibin yanına mən gedəm gərək,
Sevincimi deyib, istəyəm kömək.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi. Rahib Lorenzo

əlində bir səbət daxil olur.

L o r e n s o.

Gülür nurlu səhər zülmət gecəyə,
Dönür şərq buludu əlvan qönçəyə.
Gündüzün yolundan sərxoş olmuşək
Qaranlıq çəkilir səndələyərək.
Neçə ki, gözündən saçıb od, atəş
Büllur şəbnəmləri içməyib Günəş,
Doldurum səbəti mən ehtiyatla:
Şəfalı çiçəklə, zəhərli otlə.
Torpaq anasıdır bu təbiətin,
Beşiyi, qəbridir bütün xilqətin.
Qoynuna uşaqtək sığınıb hamı,
Əmir döşlərindən həyat ilhamı.
Qucağı doludur min nemət ilə,
Paylayır hamıya səxavət ilə.
Məzarı beşikdir, beşiyi məzar,
Hər gülü, hər daşı sirlə, ecazkar.
Dünyada pisin də faydası vardır,
Yaxşının da yolu, qaydası vardır.
Vaxtında, yerində olmasa məlhəm,
Başa ağır verər, ürəyə dərd-qəm.
Yaxşı pisə dönər pisləklə, şərlə,
Pis yaxşıya dönər yaxşı işlərlə.
Yoxlasaq bu zərif, bu tər çiçəyi,
Zəhərdir, şəfadır hər bir ləçəyi.
Yeyəndə susdurur ürəyimizi,
Qoxlayanda ətri coşdurur bizi.
Vuruşur düşməntək bu cür, bu təhər
İnsanın qəlbində xeyir ilə şəhər.
Şər qalib gəldimi, məhv olur həyat,
Çiçəyi qurd yeyir sanki o saat.

Romeo daxil olur.

R o m e o. Sabahınız xeyir, hörmətli ata!

L o r e n s o.

Allah amanında, çatın nicata!

Kimdir bu tezlikdə axtaran məni?
Gənc oğlum, pərişan görürəm səni.
Belə tez durmağın sübutdur buna,
Nəsə haram qatıb şirin yuxuna.
Qocalıq belədir, adətdir bizdə:
Qayğı keşik çəkir gözlərimizdə.
Qayğı qalan yerdə heç yuxu qalmaz,
Cavanlıq başqadır, qayğısı olmaz.
Harda gənc uzanır, bir qaydadır bu,
Orda taxta çıxır zər taclı yuxu.
Odur ki, gəlişin bildirir mənə:
Nəsə bir fəlakət üz verib sənə,
Yox, belə deyilsə, deməli, onda
Gecə olmamısan öz yatağında.

Romeo.

Düzdür, yatmamışam, getdi möhnətim,
Yuxudan şirindir istirahətim.

Lorenso.

Özün keç günahdan, Allah-taala,
Rozalina ilə olmusan, bala?

Romeo.

Rozalina ilə? Yox, əziz atam,
Unutmuşam onun adını tamam.

Lorenso. Nədir o yuxudan şirin möcüzə?

Romeo.

İndicə hər şeyi deyərəm sizə.
Düşmənimlə birgə kefdə idim mən,
Ah, o yaraladı məni qəfildən.
Mən də yaraladım onu eləcə,
Ölümçül bir yara aldıq biz gecə.
Mənə də, ona da çarə gərəkdir,
Müqəddəs əlacın bizə köməkdir.
Görürsüz, nifrətim yox qənimə də,
Əlac axtarıram düşmənimə də.

Lorenso.

Oğlum, açıq danış, aydın de, nə var?
Tapmaca dərdə həb tapmaca olar.

Romeo.

Fikrim həqiqətdir, sözlərim yəqin,
Sevirəm qızını Kapulettinin.
Sevgiylə bağlanıb ürəklərimiz,
Nikahla bərkidin bu sevgini siz.
Biz necə, nə zaman, harada pünhan
Görüşüb, danışıb kəsmişik peyman –
Yolda danışaram, ruhani ata,
Mən ona butayam, o mənə buta.
Sizə yalvarıram, güldürün bizi,
Elə bu gün kəsin kəbinimizi.

Lorenso.

Müqəddəs Fransisk!
İşlər var nə cür!
Bu nə dəyişiklik, nə dönüklükdür?
Sən nə tez unuttun Rozalinanı?
Bəs sən olmamışdın onun heyranı?
Gənclərin sevgisi görəsən nədir?
Eşqi könlündə yox, gözlərindədir.
Bu solmuş, saralmış yanaqlarından
Nə qədər göz yaş axdı bir zaman?!
Nalən duman kimi tutdu səmanı,
Günəş qurutmayıb o ah-fəğanı.
İniltin səslənir qulaqlarımda,
Göz yaşın iz salıb yanaqlarında.
Hanı o məhəbbət, o sevgi hanı?
Dəyişdin, unuttun Rozalinanı?
Əgər kişilərdə yoxsa dəyanət,
Nəçin qadınları edək məzəmmət?

Romeo. Məni bu eşq üçün danlayırdınız.

Lorenso. Həddini keçirdin, bununçün yalnız.

Romeo. Dediniz: dəfn elə məhəbbətini.

Lorenso.

Dedim: unudasən qəm-möhnətini.
Demədim bir eşqi yerə gömüb, sən
Başqa birisini çıxar qəbirdən.

Romeo.

Məni danlamayın, bu canlı aftar
Veribdir sevgimə sevgiylə cavab.

O mənim eşqimlə açılan güldü,
Axı, o əvvəlki belə deyildi.

Lorenzo.

Rozalina yaxşı bilirdi ki, sən
Sevgi sözlərini əzbərləmişən.
Yaxşı, di gəl gedək, gənc hərdəmxəyal,
Köməyə hazırım mən sizə dərhal.
Sizin bu eşqiniz qoy açsın çiçək,
Ədavət dostluğa çevrilsin gərək.

Romeo. Tez gedək, tez gedək mümkünsə əgər.

Lorenzo. Tələsmə, tez qaçan tez də büdrəyər.

Gedirler.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Küçə Benvolio ilə Merkusio
daxil olurlar.

Merkusio.

Görən, bu Romeo harada qaldı?
Deməli, bu gecə evə gəlməyib?

Benvolio. Gəlməyib. Öyrəndim mən nökrəindən.

Merkusio.

Ah, o Rozalina, qəlbi daş gözəl
Ona ki bu qədər işgəncə verir,
Biçarə, yəqin ki, dəli olacaq.

Benvolio.

Kapulettinin o qardaşı oğlu
Tibalt Romeoya məktub göndərib.

Merkusio. Meydan oxumaqdır bu, vicdan
haqqı.

Benvolio. Romeo da ona cavab verəcək.

Merkusio.

Əli qələm tutan hər savadlı kəs
Cavab verə bilər hər bir məktuba.

Benvolio.

Yox, o göstərəcək necə lazımsa,
Hücuma hücumla cavab verəcək.

Merkusio.

Vay, yazıq Romeo, o artıq ölüb. Ağbəniz pərinin qara gözləri onu ağır yaralayıb. Eşqin nəğməsi onun qulaqlarını deşik-deşik eləyib. Məhəbbətin oxu onun ürəyinin düz ortasından keçib. O, Tibaltın qarşısında necə davam gətirəcək?

Benvolio. Nə üçün, axı, nədir bu Tibalt?

Merkusio. Səni inandırırım ki, o, nağıldakı pişiklər padşahı Tibaltdan daha amansızdır. Pis işlərdə başçıdır. Elə qılınc oynadır ki, elə bil notla mahnı oxuyursan. Ritmi, məsafəni və ölçünü çox dəqiq bilir. Bir, iki, üçüncüdə qılıncı köksünə sancır. Zərif qönçələrin əsl qənimidir. Duel ölüsüdür, duel. Yüksək dərəcəli zadəgandır. Qılınc oynatmağın əsl bilicisidir. Ah, o ölməz passado! O punto reserso! O hay!¹

Benvolio. O nə deməkdir?

Merkusio. Cəhənnəm olsun o əzilib-büzülən ədəbazları, yeni dil quraşdıranları! Elə ancaq bunu eşidirsən: "Həzrəti-İsa haqqı, ən yaxşı qılıncdır! Ən ucaboy kişidir! Ən gözəl qəhbədir!" Özün də, ulu babam, bu qan qaraldan əcnəbi milçəklərin qulağıma girməsi kədərli deyilmi? Bu xarici moda düşkünləri, bu pardon – nezmois²-lər yeni dəbə elə aludə olublar ki, təzə tumanda köhnə skamyalarda rahat əyləşə bilmirlər. Ah, onların bon³-ları, onların bon-ları.

Romeo daxil olur.

Benvolio. Romeo gəlir, Romeo gəlir!

Merkusio. Bir bax, qurudulmuş balığa oxşayır. Ah, insan bədəni, sən necə də balıqlaşdın! İndi onun başında yalnız Petrarkanın nəğ-

¹ Qılınc oynatma terminləri: Hücüm! Dəf et! Dəydi!
(italyanca).

² Həmişə "bağışlayın" deyən nəzakətli adamlar (fransızca).

³ Salam (fransızca).

mələri kimi gözəl şerlər dolanır. Onun sevgilisinin yanında Laura mətbəxdə qabyuyandan artıq bir şey deyil. Düzdür, Lauranın aşiqi ona daha gözəl nəğmələr qoşmuşdur. Başqalarına gəldikdə də belədir. Di-dona pintidir.

Kleopatra isə qaraçıdır. Yelena və Hero qəhbədirlər. Tizbanın qəşəng ala gözləri olsa da, gözəllikdə onunla müqayisə edilə bilməz. Senyor Romeo, bonjur. Bu da sənin gen fransız şalvarına bir fransız salamı. Sən dünən axşam bizə yaxşı kələk gəldin.

Romeo.

Sabahımız xeyir ikinizin
də, Necə kələk gəldim axı
mən sizə?

Merkusio. Aradan çıxdın, cənab, aradan çıxdın.
Məgər bunu başa düşmürsən?

Romeo. Bağışla, əziz Merkusio, işim çox vacib idi.
Mənim kimi işi olan adam ədəb qaydalarını poza bilər.

Merkusio. Sənin kimi işi olan adam dizi üstə çöküb,
baş əyməyə məcbur olar desən, daha doğru çıxardı.

Romeo. Demək istəyirsən ki, salam verərdi.

Merkusio. Sən çox incəliklə hədəfə vurdun.

Romeo. Bu çox nəzakətli izahat oldu.

Merkusio. Hə də, mən əsl nəzakət çiçəyiyəm.

Romeo. Yəqin ki, qərənfilсэн.

Merkusio. Tamamilə doğrudur.

Romeo. Deyirəm axı, mənim rəqs ayaqqabılarıma
taxılan çiçəklər niyə belə qəşəngdir.

Merkusio. Yaxşı dedin. Bu zarafatınla
ayaqqabıların yırtılana kimi arxamca gəl. Əgər birinin altı
deşilməyib, salamat qalsa, sənə kömək eləyər.

Romeo. Ah, bir ayaqqabı altı qədər dözümsüz və
dəyanətsiz zarafat! O necə də deşilməyib - salamat qalsın.

Merkusio. Əziz Benvolio, aramıza gir, bizi ayır.
Mənim hazırcavablığım kəsərdən düşür.

Romeo. Qamçıla, məhmızla, tənbəli qamçıla,
məhmızla, yoxsa mən onu ötəcək və qışqıracağam: yarışı
uddum!

Merkusio. Dayan bir, əgər sənin hazırcavablığın
ovda çöl qazlarına bir şahin kimi cumubsa, mən doğrudan da
uduzdum; ona görə ki, sənin hiss üzvlərinin birində olan
alıcı quş mənim bütün beş hiss üzvümdəkindən çoxdur.

Bəlkə, məni də qaz hesab edirsən?

R o m e o. Sən mənim yanımda qazdan başqa heç vaxt heç şey olmamısan.

M e r k u s i o. Bu zarafat üçün mən sənə qulağım qırpam.

R o m e o. Yox, mənim mərhəmətli qazım, elə iş tutma.

M e r k u s i o. Sənə hazır cavablığın çox acıdır, lap istiot kimidir.

R o m e o. Yağlı bir qaz üçün acı istiot gözəl bir ədviyyə olmazmı?

M e r k u s i o. Ah, sənə hazır cavablığın yumşaq dəriyə bənzəyir. Onu uzununa da, eninə də çəkib uzatmaq olar.

R o m e o. Mən eninə sözünü dartıb, o qədər uzadaram ki, qaz sözünə əlavə edəndə sən dünyada ən böyük qaz olarsan.

M e r k u s i o. Nə deyirəm ki? Bu, eşq ah-uflarından yaxşı deyilmə? Hə, indi sənə danışmaq olar. İndi sən Romeosan. İndi sən tərbiyə və təbiətin etibarlı ilə əvvəlki adamsan. Dostum, sənə bu sarsaq məhəbbətin əlindəki ağacı gizlətməyə bir dəşik tapmayıb, ağzından köpük daşa-daşa o yan-bu yana qaçan dəliyə bənzəyir.

B e n v o l i o. Burda kəs, burda kəs!

M e r k u s i o. Sən istəyirsən ki, burda mən öz nitqimin quyruğunu kəsəm?!

B e n v o l i o. Belə olmasa, nitqin çox uzanar.

M e r k u s i o. Ah! Sən yanırsan. Mən onu qısaltmaq istəyirdim. Nitqim lap sonuna gəlib çatmışdı. Həqiqətən də, fikrim vardı ki, onu davam etdirməyim.

R o m e o. Baxın, gözəl tamaşa buna deyərlər.

Dayə və Piter daxil olurlar.

M e r k u s i o. Yelkən, yelkən!

B e n v o l i o. Özü də iki dənə: tuman və şalvar.

Dayə. Piter!

P i t e r. Nə buyurursunuz?

Dayə. Mənim yelpiyimi ver, Piter.

M e r k u s i o. Mərhəmətli Piter, tez elə, qoy üzünü gizlətsin. Yelpiyi üzündən gözəldir.

D a y ə . Sabahınız xeyir, xeyirxah cənablar!

M e r k u s i o . Axşamınız xeyir, qəşəng xanım.

D a y ə . Məgər axşamdır?

M e r k u s i o . Sənə deyirəm, az olmaz, çünki saatin ədəbsiz əli indi günortanın qamçısının düz üstündədir.

D a y ə . Ayıb deyil? Sən necə adamsan?

R o m e o . Elə adamdır ki, xanım, Allah-taala onu öz-özünü ələ salmaq üçün yaradıb.

D a y ə . Doğrudan, yaxşı dediniz: öz-özünü ələ salmaq üçün, belə dediniz, hə? Cənablar, kim mənə deyə bilər, gənc Romeonu harada tapmaq olar?

R o m e o . Mən deyə bilərəm. Ancaq siz onu tapanda gənc Romeo indi axtardığınızdan bir az yaşlı olacaq. Əgər pis düşməsə, deyərdim ki, bu adı daşıyan insanların ən cavanı mənəm.

D a y ə . Yaxşı dediniz.

M e r k u s i o . Necə? Heç pis yaxşı olarmı? Doğrusu, yaxşı yerinə düşdü. Ağıllı sözdür, ağıllı sözdür.

D a y ə . Cənab, Romeo sizsinizsə, mənim sizə deməyə bir neçə gizli sözüm var.

B e n v o l i o . Görərsən, onu bişirib, şama dəvət edəcək.

M e r k u s i o . Aradüzəldən, aradüzəldən, aradüzəldən, qap onu.

R o m e o . Nədir, nə tapmısan?

M e r k u s i o . Dovşan deyil, cənab. Yox, bu elə dovşandır ki, qurumuş, kiflənmiş pəhriz piroqunun içindən çıxıb.

Oxuyur.

Qoca, boz dovşan

Kifsənib yaman,

Nə yaxşı yeməkdir, pəhriz zamanı.

Kifsənməsəydi,

Qırx nəfər nəydi,

Yəqin, doydurardı bütün dünyanı.

Romeo, evə getmirsən?

Biz sizə nahar etməyə

gedirik.

R o m e o. Bu saat, gəlirəm.

Merkusi o.

Əlvida, Nuhu gəmidə görə xanım, əlvida!

Xanım, xanım, xanım...

Merkusio ilə Benvolio gedirlər.

D a y ə. Buna bax bir, əlvida! Deyin görüm, cənab, bu sırtıq çərçi kimdir ki, ədəbsizlik dağarcığı kimi belə dolub-daşır.

R o m e o. Dayə, bu özü deyib, özü eşitməyi sevən adamdır. Bir dəqiqədə bir ayda deyəcəyindən daha çox cəfəngiyat üyüdüb tökə bilər.

Dayə. Əgər mənim haqqımda pis bir söz desə, onun canını ala-ram. Mən onun kimi iyirmi belə sırtıq bambılıya cavab verərəm. Hər-gah özüm bacarmasam, məni müdafiə edənlər tapılar. Alçaq haramzada! Mən onun üçün əzilib-büzülən qızlardan deyiləm. Mən onun üçün əyyaş, pozğun qadınlardan deyiləm (*Piterə*). Sən də yanımda müqəvva kimi durub gözünü döyürsən. Hər yetən əclafın özü istədiyi kimi məni elə salmağına dözürsən.

P i t e r. Mən ki hələ bir kişinin özü istədiyi kimi sizi ələ saldığını görməmişəm. İnanın, belə olsaydı, cəld qılıncımı sıyırdım. Elə ki, görürəm, yaxşı döyüş üçün bir səbəb var, qanun da mənim tərəfimdədir, mən də başqaları kimi heç nədən çəkinmədən tez qılıncımı işə salıram.

Dayə. Bir Allah şahiddir ki, hələ də hirsimdən özümə gəlməmişəm, bütün bədənəm əsir. Alçaq haramzada! Ah, cənab, axı mənim sizə bir sözüm vardı. Dediym, gənc xanımlar sizi axtarıb tapmağı xahiş etmişdi. Onun xahiş edib, tapşırdığı sözləri hələlik özümdə bir sirr kimi saxlayıram. Əvvəlcə, icazə verin, sizə deyim, əgər siz onu yoldan çıxarmaq istəyirsinizsə, necə deyərlər, bu kobud bir hərəkət olardı. Çünki xanımlar çox gənclərdir, buna görə də onu aldadırsınızsa, bu doğrudan da, pis və eybəcər bir işdir.

R o m e o. Mehriban dayə, məndən xanıma salam söylə. Mən sənə söz verirəm ki...

D a y ə. Safqəlbli oğlan, mən ona elə beləcə də

deyəcəyəm. İlahi, ilahi, o necə də sevinəcək!

R o m e o. Sən ona nə deyəcəksən, mehriban dayə? Mən hələ heç nə deməmişəm.

D a y ə. Mən ona deyəcəyəm ki, cənab, siz söz verdiniz. Belə işi, mənim anladığıma görə, ancaq nəcib bir adam görə bilər.

R o m e o. Ona de, bu axşam bir bəhanə ilə ibadət etməyə kilsəyə gəlsin.

Orda, hücrəsində rahib Lorenzo

Kəsəcəkdir bizim nikahımızı.

Ah, zəhmət haqqıdır bu da səninçün.

D a y ə. Yox, yox, götürməyəm bircə peni də.

R o m e o. Di yaxşı, di götür verilən payı.

D a y ə. Bu axşam dediniz? Yaxşı, gələcək.

R o m e o.

Dayan monastırın arxasında sən,
Yanına gələcək mənim xidmətçim. Bir
kəndir nərdivan verəcək sənə. Həmin
nərdivanla bu gecəyarı, çıxacam səadət
zirvəsinə mən. Yaxşı yol! Xidmətin
əvəzsiz qalmaz. Yaxşı yol! Salam de
xanımına sən.

D a y ə. Allah xoşbəxt etsin sizi, fəqət,
ser...

R o m e o. Söylə, sözün nədir, mehriban
dayə?

D a y ə.

Sizin xidmətçiniz etibarlıdır? Yəqin, eşitmisiz?! Belə
deyirlər: Saxlar iki adam sirri o zaman Onlardan birisi çıxсын
aradan.

R o m e o. İnanın, möhkəmdir o, polad kimi.

D a y ə. Yaxşı, ser... Mənim xanımım dünyanın ən gözəl
qızıdır. İlahi, ilahi!...O, balaca uşaq olanda... Ah, bu
şəhərdə Paris adlı zadəgan bir oğlan var. Senyoranı almaq
üçün dəridən-qabıqdan çıxır. Ancaq qız, o gözəl qəlbli
maral, onu görməkdənsə qurbağanı, əsl qurbağanı görməyi

daha üstün tutur. Mən arabir xanımı açıqlandırıb deyirəm: Paris sənə daha çox yaraşan ərdir. Sizi inandırırım, mən belə deyəndə o, kətan kimi ağarır. Məni bir başa salın, cənab, saf məhəbbət çiçəyi rozmarinlə Romeo sözü eyni hərflə başlamır ki?

R o m e o. Bəli, mehriban dayə. Burda nə var? Hər iki söz er hərfi ilə başlayır.

D a y ə. Siz necə də lağlağıcısınız! O, it hərfidir. Onu deyəndə elə bil itlər mırıldadır: Er hərfi, yox, belə deyil. Mən bilirəm ki, sizin adınız başqa hərflə başlayır. Xanım sizin adınızla rozmarini uyğunlaşdırıb, elə gözəl sözlər danışır ki, eşitsəniz, xoşunuza gələr.

R o m e o. Məndən xanımına salam söylə.

D a y ə. Baş üstə, lap min dəfə salam söylərəm (*Romeo gedir*). Piter!

P i t e r. Nə buyurursunuz?

D a y ə. Yelpiyimi götür, düş qabağıma, cəld ol.

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağı. Cülyetta gəlir.

C ü l y e t t a.

Dayəni göndərdim saat doqquzda,
O, yarım saata qayıtmalıydı.
Yəqin ki, tapmayıb. Yox, ola bilməz!
Ah! Dayə ləng gedir, sanki topaldır.
Xəyal olmalıdır eşqin qasidi;
Zülmət tərələrdə qara kölgəni
Qovlayan Günəşin şəfəqlərindən
On dəfə artıqdır onun sürəti.
Göyərçinlər çəkir, qanad çalaraq,
Gözəl Veneranın arabasını.
Elə bunun üçün yel kimi uçan
Tanrı Kupidonun qanadları var.
Günorta yerinə yetişdi Günəş.
Düz üç saat keçir indiyə kimi,

O hələ də gəlib çıxmır ki, çıxmır.
Onun ürəyində ülvi məhəbbət,
Qanında gəncliyin odu, atəşi
Olsaydı, ox kimi süzər, süzərdi.
Mənim sözlərimi əziz yarımə,
Onun sözlərini mənə deyərdi.
Qocalarsa süstdür lap ölü təhər,
Tutqundur, ağırdır qurğuşun qədər.

Dayə və Piter gəlirlər.

Ah, Allah, o gəlir. Ah, əziz dayə,
Söylə, nə xəbər var, gördünmü onu?
Göndər, getsin nökar.
D a y ə. Sən qapıda dur.

Piter gedir.

C ü l y e t t a.

Mənim qəşəng dayəm! Aman, ilahi! Söylə, üzündəki
bu kədər nədir?

Xəbər qəmlidirsə, sən sevinclə de.

Əgər yaxşıdırsa, yaxşı nəğməni

Tutqun qaş-qabaqla bu cür

korlama.

D a y ə.

Yorulmuşam, gözlə, dincəlim bir az.

Sınır qılçaları, uf, uf, ölürəm,

Belə də üzücü

qaçaqaç olar?

C ü l y e t t a.

Verərəm mən sənə qılçalarımı,

Sən, gəl, əvəzində o xəbəri ver.

Danış, yalvarıram, sevimli

dayəm!

D a y ə.

Hara tələsirsən, nə olub axı?

Gözləyə bilməzsən məgər bir azca?
Görürsən nəfəsim kəsilir

mənim.
Cü l yetta

Necə kəsilir ki, sənin nəfəsin.
Bu sözü deməyə nəfəsin vardır.
Sənin üzrlərin, bəhanələrin
Uzundur ən uzun nağıldan belə.
Qısa de, xəbərin xeyirdir, ya bəd?
Qalan sözlərini sonra deyərsən.
Aydın de, xəbərin xeyirdir, ya bəd?

D a y ə. Deməliyəm ki, sən o qədər də yaxşı oğlan tapmamısan.
Əri necə tapmağı bilmirsən, axı. Romeo! Yox, mən ona
getməzdim. Doğrudur, onun üzü başqa kişilərin üzündən
qəşəngdir, qıçları da başqa kişilərin qıçlarından düzdür.
Əllərinə, ayaqlarına, boy-buxununa söz ola bilməz. Bütün
müqayisələrdən daha gözəldir. Demək olmaz ki, o, nəzakət
çiçəyidir. Ancaq səni inandırırıram ki, o, quzu kimi mehribandır.
Öz yolunla get, qızım. Qəlbini Allaha bağla. Necə, sən nahar
edibsən?

C ü l y e t t a

Xeyr, xeyr! Bilirdim mən bunu əvvəl.
Toyumuz barədə o nə söylədi?

D a y ə.

İlahi! Necə də ağrıyır başım!
Az qalır bölünsün iyirmi yerə
Bir yandan da belim. Ah, belim, belim!
Tanrı günahım bağışlayarmı?
Məni hey qovursan o yan-bu yana,
Deyirsən üzülüm, ölüm

yollarda?

C ü l y e t t a .

Bu əziyyəət üçün bağışla məni,
Sevimli, istəkli, mehriban dayəm,
De görüm, sevgilim sənə nə dedi?

D a y ə. Sevgilin namuslu, ədəbli, mehriban, gözəl və ən

ləyaqətli bir insan kimi dedi... Anan haradadır?
Cü l yetta.

Anam haradadır? Anam evdədir.
Harda olmalıydı? Başa düşürəm!
Necə de qəribə cavab verirsən!
"Sevgilin namuslu insantək dedi:
Anan

haradadır?".

Day ə.

Ah, aman Allah,
Belə hirsələnirsən? Bir bu qalmışdı?
Ağrıyan belimə təpitmədir bu?
Daha qasidliyə özün

gedərsən.

Cü l yetta.

Qurtar işgəncəni. O nə dedi, nə?

Day ə.

Bu gün ibadətə gedə bilərsən?

Cü l yetta.

Gedərəm.

Day ə.

Rahibin hücrəsinə qaç.
Bir ər səni orda arvad edəcək.
Hə, qanın sıçradı yanaqlarına,
Üzün bu xəbərdən alışıb yandı.
Di sən kilsəyə get, mənə aparım
Kəndir nərdivanı, yarın bu gecə
Onunla yanına qalxar gizlicə.
Son kef çəkəcəksən, yük çəkim mən də.

Gecə yük altına düşərsən sən də.

Mən nahar edirəm, tez get, yaxşı yol.

Cü l yetta.

Qovuşum bəxtimə, əzizim, sağ ol.

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi. Rahib Lorenzo ilə
Romeo daxil olurlar.

Lorenzo.

Bu müqəddəs işə yar olsun göylər,
Sonra dərdlə bizə cəza verməsin.

Romeo.

Amin! Ancaq bu dərd dəhşət olsa da,
Cülyetta ilə mənim görüşümüzün
Bir anlıq sevinci önündə heçdir.
Müqəddəs ayınla, müqəddəs ata,
Birləşdir son bizim əllərimizi.
Sonra ölüm gəlsin, yoxdu bir qorxum,
O çiçək mənimdir desəm, bəsimdir.

Lorenzo.

Odlu sevgilərin odlu sonu var;
Öpüşüb məhv olan odtək, barıttək
Alışıb məhv olur zəfər çağında.
Pisdir on şirin bal şirinliyiylə,
İştahı öldürür çox yeyiləndə.
Sən təmkinlə sev ki, sevgi tükənməz,
Gecikər çox lənglə çox tələsən kəs.

Cülyetta gəlir.

Gəl, qızım. Ah, belə incə ayaqlar
Hələ toxunmayıb bu sərt daşlara.
Gözəl yay axşamı mehli havada
Uçan bir hörümçək toru üstündə
Aşiq gözə bilər, yıxılmaz heç vaxt.

Cülyetta. Axşamınız xeyir, ruhani ata.

Lorenzo. Romeo, bizimçün təşəkkür eylə.

Cülyetta.

Ürəkdən gələcək təşəkkür üçün
Onun da axşamı qoy xeyir olsun.

Romeo.

Ah! Qəşəng Cülyetta, nəhayətsizsə

Sənin səadətini mənimki qədər,
Onu dillə demək mümkünsə hərgah,
Havanı məst etsin qoy gül nəfəsin.
Şirin sözlərinin musiqisiylə
Əks elə ilahi görüşümüzün
Bizə bəxş etdiyi bu səadəti.

Cülyetta

Sevgi sözlə deyil, işlə zəngindir,
Öyünər mənayla, bərbəzəklə yox.
Dilənçilər saya bilər varını,
Sonsuz xəzinədir mənim saf eşqim,
Mən saya bilmərəm yarısını da.

Lorens

Gedəyin, tezcənə qurtaraq işi.
Müqəddəs kilsədə ülvi ayinlə
İkiniz bir canda birləşənədək
Sizin üstünüzdə göz olum gərək.

Gedirlər.

UÇUNCU PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Veronada meydan. Merkusio,
Benvolio və xidmətçilər daxil olurlar.

Benvolio

Gedək, Merkusio, rica edirəm,
Bu gün çox istidir, yaman bürküdür.
Gəzirlər hər yerdə Kapuletilər,
Onlara biz bu gün əgər
rast gəlsək,
Davadan yayına
bilməyəcəyik.
Damarda qan coşur bürkü
olanda.

Merkusio. Sən elə bir gencə bənzəyirsən ki, o,

meyxanəyə girən kimi qılıncını belindən açıb stolun üstünə qoyaraq deyir: "Allah eləsin, mənim sənə heç bir ehtiyacım olmasın!" Fəqət ikinci badəni ötürəndən sonra, doğrudan da, heç bir ehtiyac olmadan qılıncı sıyırır, qulluqçunun qarnına soxur.

B e n v o l i o. Məgər mən elə gəncə bənzəyirəm?

Merkusio. Bəli, bəli, sən İtaliyada ən qızgın gənclərdən biri-sən. Sənə azca toxunan kimi, o saat qızırsan, qızısan kimi, o saat hamının üstünə cumursan.

B e n v o l i o. A, bu nə deyir?

M e r k u s i o. Yox, belə deyil? İndi burda sənin kimi iki nəfər ol-saydı, tezliklə ikisini də itirərdik, çünki ikisi də bir-birini öldürərdi. Saqqalının tükü sənin saqqalının tükündən bir dənə artıq və ya əskik olan adamla bu dəqiqə döyüşsən. Qoz sındıran adamla bu dəqiqə dalaşarsan, nə var ki, sənin gözlərin qoz rəngindədir. Sənin gözündən başqa hansı göz döyüş üçün belə səbəb görə bilər? Yumurtanın içi ağ-sarıyla doluğu kimi sənin başın da dava-dalaşla dolub. Ancaq bu dava-dalaşdan sənin başın çalxalanmış yumurta kimi laxlayıb. Küçədə öskürüb sənin günəqarşıda yatan itini oyadan adamla savaşırdın? Pasxa bayramından qabaq öz təzə köynəyini geyinən dərziylə sən döyüşmürdün? Təzə ayaqqabısını köhnə qaytanla bağladığına görə bir başqasıyla vuruşan son deyildin? İndi gəlib mənə dalaşmamaq barədə dərs verirsen!?

B e n v o l i o. Mən sənin kimi dalaşqan olsaydım, həyatımın sığorta kağızını hamı satın alardı. Özü də bu iş bir saat on beş dəqiqəyə başa gələrdi.

M e r k u s i o. Sığorta kağızı! Ay, ay, başı boş!

B e n v o l i o. Başıma and olsun, odur, gəldilər.

M e r k u s i o. Dabanıma and olsun,
vecinə deyil. Tibalt və
başqaları daxil olurlar.

T i b a l t.

Siz arxamca gəlin, danışım
gərək İndi mən onlarla necə
lazımdır. Cənablar, sizlərə

bircə sözüml var.

Merkusio.

Bircə sözüml var?

Qoy iki olsun. Sözü

tamamlasın qılınc zərbəsi.

Tibalt. Bunun üçün siz mənə bir səbəb tapsanız, cənab, onda görərsiniz ki, mən onu da bacarıram.

Merkusio. Özünüml bir səbəb tapa bilməzsünüz, gərək başqası tapsın?

Tibalt. Merkusio, siz də Romeonun çalğıcılar dəstəsinə qoşulmuşunuz?

Merkusio. Çalğıcılar dəstəsi! Bu nə sözdür? Demək, siz bizi küçə çalğıcısı elədiniz? İndi ki, belə oldu, sizin üçün elə bir hava çalım ki, qiyamətə qədər qulaqlarımlıdan getməsin. Bu da mənim skripkamın yayı, bu saat sizi oynamağa məcbur edər. Lənət şeytana! Çalğıcılar dəstəsi!

Benvolio.

Burda adam çoxdur, səs-küy nə lazım? Ya gəlin çəkilmək bir xəlvət yerə. Ya işi çürüdək səssiz-səmirsiz, Ya da ayrılmağın, baxırlar bizə.

Merkusio.

İnsana verilib göz baxmaq üçün.

Baxsınlar, mən burdan gedən

deyiləm.

Romeo daxil olur.

Tibalt. Rahat olun, gəldi mənim

adamım. Merkusio.

Özüml asaram, belə alçalsa.

Siz çölə getsəniz, yoldaşlıq edər,

Hə, o bu mənada

adamınızdır.

Tibalt.

Romeo, qəlbimdə sənə bəslənən

Sonsuz nifrətimi deməyə bundan

Yaxşı söz tapmıram: son, sən

əclafsan!

Romeo.

Tibalt, soni mənə sevdiren qüvvət
Sənə bağışlayır bu qəzəbini.
Mən əclaf deyiləm. Odur ki, sağ ol.
Görürəm, sən məni tanımayırsan.

Getmək istəyir.

Tibalt.

Sənin dözülməyən təhqirlərini
Bu sözlər heç cürə əfv edə bilməz.
Bu saat geri dön, qılıncını

çək!

Romeo.

Təhqir etməmişəm səni heç vədə,
Əksinə hədsizdir könlümdə sevgin.
Bunun səbəbini sonra bilərsən.
Ey adı adımtək sevimli olan,
Əziz Kapuletti, sən

buna inan.

Merkusio.

Ah, miskin, şərəfsiz, alçaq itaət!
Bu murdar ləkəni qan yuyar ancaq.
(*Qılıncını sıyırır*).

Siçan tutan Tibalt, rədd olacaqsan?

Tibalt. De görüm, sən məndən nə istəyirsən?

Merkusio. Hörmətli pişiklər şahı, sənin doqquz canından
yalnız birini. Əgər arzu eləsən, yerdə qalan səkkizini də almağa
hazırım. Qılıncının qulağından dartıb, qınından çıxart. Cəld
ol, yoxsa mənim qılıncım sənin hər iki qulağını kəsib atar.

Tibalt. Sənin qulluğunda hazırım hər vaxt (*Qılıncını
sıyırır*).

Romeo. Merkusio, tez qoy qılıncı qına.

Merkusio. Ağa, di buyurun, növbə sizindir.

Vuruş

urlar.

Romeo.

Benvolio, gəl, biz qılıncımızla
Vurub yerə salaq silahlarını.

Cənablar, ayıbdır, vuruşursunuz?
Axı, vuruşmağı qadağan edib
Hersoq Veronanın küçələrində.
Əziz Merkusio, Tibalt, dayanın!

Tibalt Romeonun qolunun altından vurub
Merkusionu yaralayır. Öz
adamları ilə aradan çıxır.

Merkusio.

Mən yaralanmışam. İkinizin
də Ocağınız keçsin, həyatım
sönür. O getdi, özü də sağ
və salamat?

Benvolio. Necə?
Yaralandın?

Merkusio.

Azca cızılıb,
Elə bu da bəsdir. Hanı nökrəm?
Ey, ey, cüvəllağı, qaç, həkim
çağır. Nökrər
gəlir.

Romeo. Ürəkli ol, dostum, yaran çox deyil.

Merkusio. Hə, quyu kimi dərin, kilsə qapısı qədər enli
deyil. Ancaq bu da kifayətdir. Sabah məni axtarsan,
meyitimi taparsan. Mənim işim bitib. Mən bu dünyadan
köçməliyəm. İkinizin də ocağınız keçsin! Lənət şeytana, it
də, siçovul da, siçan da, pişik də adamı ölümcül cırmaqlaya
bilərmiş! Ah, lovğa, alçaq, kitab üzrə vuruşmaq öyrənən
dələduz! Son iblis kimi hardan peyda olub aramıza
soxuldun? Məni sən qolunun altından vurub yaraladı.

Romeo. İstəyirdim sizə yaxşılıq edim.

Merkusio.

Benvolio, məni tez evə apar.
Az qalır qəşş edim. İkinizin də
Ocağınız keçsin! Necə də məni
Məzarda qurdlara yem
elədiniz. Nə yaman məhv

oldum, ikinizin də...
Merkusiü ilə
Benvolio gedirlər. R o m e o .
Hersoqun ən yaxın qohumudur o,
Mənim əsl dostum. O mənə görə
Sağalmaz, ölümcül bir yara aldı.
Biz qohum olsaq da bir saat əvvəl,
Tibalt ləkələdi mənim adımları. Ah,
qəşəng Cülyetta, sənin gül hüsnün
Qəlbimi incəltdi qadın qəlbitək.
Mum kimi yumşaldı polad
xislətim.

Benvoli

o qayıdır.
B e n v o l i o .
Romeo, Romeo, ah,
Merkusio!.. Öldü o mərd
insan! O igid insan! Yerə
nifrət edib, vaxtından çox tez
Onun cəsur ruhu uçdu göylərə.

R o m e o .
Bu nəhs gün gətirər sonsuz fəlakət,
Əvvəli qorxuncdur, axın dəhşət.
Tibalt qayıdır.

B e n v o l i o . Yenə azğın Tibalt gəlir bu yana.
R o m e o .

O sağdı, o çatdı şöhrətə-şana.
Merkusio öldü. Zərif yumşaqlıq,
Zərif buludların qoynuna yüksəl.
Qoy alovlu qəzəb bələdçim olsun.
Tibalt, əclaf sənsən, başımız üstə
Durub tənha ruhu Merkusionun,
Gözləyir ki, ona yoldaş olasan.
İndi ya sən, ya mən, ya hər ikimiz
Uçub getməliyik onunla birgə.

T i b a l t .

Onunla dost idin, yaramaz uşaq,
İndi onunla da sən gedəcəksən.
R o m e o. Qılınc həll eyləyər bu məsələni.
Vuruşurlar. Tibalt yıxılır.
B e n v o l i o.
Şəhər əhli gəlir, Romeo, tez qaç.
Artıq Tibalt öldü, sən ələ keçsən,
Hersoq asdıracaq səni o saat.
Durub mat-mat baxma, tez aradan çıx.
R o m e o. Taleyin əlində oyuncağam mən.
B e n v o l i o. Neçin dayanmısan, ölüm gəzirsən?

Romeo gedir. Şəhərlilər gelir.
B i r i n c i şəhərli.
Tibaltmı öldürüb Merkusionu?
O qatil, o quldur hayana qaçdı?
B e n v o l i o. Odur uzanıbdır.
B i r i n c i şəhərli.
Senyor, qalx yerdən,
Hersoqun adından hökm edirəm mən.
Dustaqsan, dur gedək, əmrə qulaq as.

Hersoq öz əyanları ilə, Montekki, Kapuletti isə öz arvadları
ilə və başqaları daxil olurlar.

H e r s o q. Saldı bu davanı hansı yaramaz?
B e n v o l i o.
Mərhəmətli Hersoq, mən bircə-bircə
Deyim bu nəhs dava başlandı necə.
Bu adam öldürdü Merkusionu,
Cavan Romeo da öldürdü onu.
L e d i Kapuletti.
Tibalt, göz işığı, ciyərpərası!
Əziz qardaşımın əziz balası.
Ah, Hersoq, ah, ərim, axdı qanımız.
Bizə nə dağ çəkdi gör düşmanımız!

Ədalətli Hersoq, qana qan gərək,
Bu saat Montekki versin can gərək.
H e r s o q. Bu qanlı davaya kimdir səbəbkar?
B e n v o l i o.

Tibaltdır bu işə bais, hökmdar.
Ağır təhqir etdi o, Romeonu,
Romeo ədəblə ona dedi ki,
Davanın, dalaşın mənası yoxdur,
Bu həm də cinlədər əlahəzrəti.
Bu hörmət, bu izzət, bu mehribanlıq
Davakar Tibaltı sakit etmədi.
O daha da qızıb, Merkusionun
Köksünə yönəltdi polad qılıncı.
Coşqun Merkusio coşdu bu zaman,
Dəhşətlə çırpıldı qılınc qılınca.
Romeo araya girib qışqırdı:
"Aralanın, dostlar! Ayrılın, dostlar!"
Qorxunc zərbələri qorxu bilmədən
O öz silahıyla dəf eləyirdi.
Qılıncı yeridib qərəzkar Tibalt
Qolunun altından gənc Romeonun
Öldürdü yenilməz Merkusionu.
O qaçdı, tezliklə qayıtdı yenə.
İntiqam fikrinə düşdü Romeo,
Vuruşma od saçdı ildırım təkin.
Onları ayırmaq istəyirdim ki,
Tibalt bir tir kimi yerə uzandı.
İşi belə görüb qaçdı Romeo.
Mənim bu sözlərim doğrudur tamam,
Tanrı qənim olsun yalan danışsam.

L e d i K a p u l e t t i.

Yaxın qohumudur o, Montekkinin,
Qanı məcbur edir, düz demir, yəqin.
Yığılıb bir yerə iyirmi nəfər,
Yalqız bir adama qəsd eləyiblər.
Hökmdar, siz haqqa eyləyin kömək,
Romeo canidir, o ölsün gərək.

H e r s o q.

Romeo Tibaltı, Tibaltsa onu –
Öldürüb əzizim Merkusionu.
Onun necə çəkim ağır yasını,
Onun kim verəcək qan bahasını!

Montekki.

Romeo suçsuzdur, unutmaq olmaz,
O öz dostu üçün alıbdır qisas.
Bu ki qanunladır.

Hersoq.

Bu günah üçün
Mən onu təcili edirəm sürgün.
Sizi dərdə salan kinli ədavət
Mənim də qanımı tökdü, nəhayət.
İki ailənin qanlı savaşı
Mənim də evimə saldı göz yaşı.
Elə bir cərimə kəsim ki sizə,
Ədəbi dərs olsun hər ikinizə.
Qəlbimi yumşaltmaz nə ağrı-sızı,
Yumaz göz yaşınız günahınızı.
Kəsin yalvarışı! Getsin Romeo.
Əgər burda qalsa, öləcəkdir o.
Qaldırın cəsədi, bu müsibətdir,
Qatili əfv etmək bir cinayətdir.
Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağı. Cülyetta daxil olur.

Cülyetta.

Siz ey ayaqları od saçan atlar,
Qərbə - günbatana çapın dördnala
Febin oğlu Faston sürsəydi sizi,
Qızıl arabanı aparmışdınız,
Aləmi qaranlıq tutmuşdu çoxdan.
Gəl, gəl, aşıqların sirdaşı gecə,
Gəl, çək hər tərəfə qara pərdəni.
Kənar gözdən uzaq, yad dildən uzaq
Romeo gizlicə gəlsin yanıma.

Dünyanı aydınca görür aşklər,
Dünyaya nur saçır onların hüsnü.
Əgor məhəbbətin korsa gözləri,
Onun on sevimli dostu gecədir.
Ey ədəbli gecə, ey qara donlu,
Zabitəli gözəl, gəl, gəl, sən mənə
İki təmiz qəlbin saf oyununda
Uduzaraq qalib gəlməyi öyrət.
Utancaq, pak eşqim cürətləninə
Qara örpəyinlə yanaqlarımda
Həyadan alışan qanımlı gizlət.
Gəl, gecə, bir tələs! Tez ol, Romeo,
Gəl, zülmət gecədə nurlu gündüzüm,
Uç, gəl sən gecənin qanadlarında,
Qarğanın belinə yenicə yağmış
Qardan son şəfəqli, sən ağ olarsan.
Gəl, sevimli gecə, ey qaraqaşlım,
Mənim Romeomu sən gətir mənə.
O öləndə onu götür özünə,
Kəs, doğra balaca ulduzlar kimi.
Bundan göylər elə gözəlləşər ki,
Mat qalar gecəyə bütün yer üzü,
Pərəstiş eyləməz Günəşə heç vaxt.
Bir sevgi sarayı satın aldım mən,
Fəqət o saraya sahib deyiləm. Mənim
özümü də satın aldılar, Fəqət nə yiyəm var,
nə sahibim var. Ah, necə əzablı, qəmlidir bu
gün, Təzə paltarmı geyə bilməyən Səbirsiz
uşağın bayramqabağı Keçirdiyi qəmli bir
gecə kimi! Ah, ah, dayəm gəlir, xəbər
gətirir. Romeo adını deyən hər bir dil
Göylərtək gözəldir, heyrətamizdir.

Dayə əlində kendir nərdivan daxil olur.

Dayə, nə xəbər var? O nədir elə?

Kəndir nərdivandır Romeo üçün?

D a y o. Hə, hə, nərdivandır (*Kəndir nərdivanı yerə atır*).

Cülyetta.

Axı, nə olub?

Niyə pərişansan, məyussan belə?

Day ə.

Fəlakət, fəlakət! O öldü, öldü!

Məhv olduq biz, xanım, bu gün məhv olduq.

Onu öldürdülər, o yoxdur, öldü!

Cülyetta. Göylər belə qəddar ola bilərmə?

Day ə.

Göylər ola bilməz, Romeo olar.

Romeo, Romeo, ah, ah, Romeo!

Bu kimin ağlına gələrdi, kimin?

Cülyetta.

Sən necə daşürək ifritəsən ki,

Belə bir işgəncə verirsən mənə?

Ziilmət cəhənnəmin ağır zilləti

Bu sonsuz əzabın yanında heçdir.

Romeo özünü öldürdümü, de?

Son təkcə "bəli" de, bu "bəli" sözü

Əjdahanın ölüm saçan gözündən

Məni daha kəskin zəhərləyəcək.

Əgər "bəli" desən, mən mən deyiləm.

Gözlərim əbədi qapanacaqdır.

O ölüb - "bəli" de, sağdır - "yox" söylə,

Bir sözlə ya öldür, ya xoşbəxt eylə.

Day ə.

Gördüm yarasımı gözlərimlə mən.

Burda - köksündəydi. Allah, sən saxla.

Al qana batmışdı bütün cəsədi,

Rəngi ağarmışdı ağ kətan kimi,

Huşumu itirdim mən bu dəhşətdən.

Cülyetta.

Parçalan, ey qəlbim! Ey bədbəxt müflis,

Parçalan bu saat, itdi saf incin.

Ey mənim gözlərim, girin zindana,

Heç zaman görməyin azadlığı siz.

Dayan, ey əclaf yer, dolanma belə,

Məni bir qəbrə qoy Romeo ilə!

D a y ə.

Aman, Tibalt, Tibalt! Sevimli dostum!
Nəzakətli Tibalt, ah, nəcib insan,
Sənin ölümünü mən niyə gördüm?!

C ü l y e t t a.

İki yandan qopan bu tufan nədir?
Romeomu ölüb, Tibaltmı ölüb?
Əziz qardaşımı, əziz ərimmi?
Sən ey İsrafilin qorxunc şeypuru,
Xəbər ver, gəlibdir qiyamət günü!
Onlar ölüblərsə, kim sağ qalıb bəs?

D a y ə.

Tokco Tibalt ölüb, Romeo onu
Öldürüb, bununçun sürgün edilib.

C ü l y e t t a.

İlahi, belə də müsibət olar?
Romeo Tibaltm tökdü qanını?

D a y ə. O tökdü, o tökdü. Lənət bu günə!

G ü l y e t t a.

Ah, üzü qızılgül, ürəyi ilan!
Gözəl mağarada çirkin əjdaha!
İlahə zülmkar! Məleyko iblis!

Göyərçin lələkli leş yeyən qarğa!
Quzu dərisində acgöz canavar!
Allah görkəmində ən rəzil məxluq!
Zahiri, daxili iyrənc ziddiyyət!
Müqəddəs bir məlun, vicdanlı alçaq!
Ah, təbiət!
Bu cür cənnət dünyada
Gözəl bədəninə bu insanın sən
Belə ki, salmısan şeytan ruhunu,
Sənin cəhənnəmlə nə işin vardır?
Məzmunu, mənası iyrənc bir kitab
Heç belə də qəşəng cildlənməmi?
Ah, bu cazibədar, gözəl sarayda

Saxtalıq yaşayır, yalan yaşayır!

Dayə.

Yoxdur kişilərdə inam, etibar;
Hamısı vicdansız, hamısı dönük,
Hamısı riyakar, bomboş yalandır.
Ah, hanı xidmətçim?
Mənə tez cövhər,
Məni məhv edəcək bu qəm, bu kədər.
Sənin Romeona görüm ar olsun.

Cülyetta.

Bunu necə dedin, dilin qurusun.
Romeo ar üçün doğulmayıbdır,
Ar özü ar edər ar olduğundan,
Onun pak alnına qonmaz heç zaman.
Onun alnı elə bakır təxtidir ki,
Dünyada ismətin tək malikəsi
Burda öz başına tac qoya bilər.
Ah, necə heyvanam, söydüm mən onu!

Dayə. Qardaş qatilini mədh edəcəkdin?

Cülyetta.

Bəs mən öz ərimi pisləyəcəkdim?
Ah, binəva ərim, zavallı insan,
Sənin üç saatlıq bu arvadın da
Əgər oxşamasa şirin sözlərlə,
Kim sənin könlünü oxşayacaqdı?
Zalım, qardaşımı niyə öldürdün?

O zalım istədi öldürsün səni.

Ey möhnət xərəci, odlu göz yaşı,

Qayıt öz yerinə, öz qaynağına.

Sən bac-xərək ikən fəlakət üçün,

Səhvən səadətə qurban gedirsən.

Mənim ərim sağdır, Tibalt can atdı

Onu qətl eləsin. Tibalt ölübdür.

Ərimi öldürmək istəyirdi o.

Bax, bu mənim üçün bir təsəllidir.

Onda nəyə görə ağlayıram ki?

Mən bir söz eşitdim, o söz Tibaltın

Yaman ölümündən daha yamandır.
Ömrümü puç edən o qorxunc sözü
Böyük bir həvəslə unudardım mən.
Fəqət canilərin müdhiş günahı
Yaddaşlarına həkk olunduğutək,
Mənim yaddaşıma həkk olur bu söz.
"Öldü Tibalt, sürgün oldu Romeo!"
"Sürgün oldu" - bu söz, yalnız tək bu söz
Minlərcə Tibaltı öldürdü birdən!
Bədbəxtlik qurtarsa bununla əgər,
Tibaltın ölümü kifayət idi.
Deyirlər, dərd gəlmir heç vədə yalnız.
Əgər dərd özüylə dərd gətirirsə,
Niyə "Öldü Tibalt" deyəndə mənə
O demədi öldü atan, ya anan,
Ya da ki, onların hər ikisi də.
Onlara yas tutub ağlayardım mən.
Ancaq "Tibalt öldü" sözündən sonra
Gələn söz "Romeo sürgün oldu", bu,
Atamı, anamı, Tibaltı, hətta
Bədbəxt Romeonu, Cülyettanı da,
Hamını öldürdü, hamım qırdı.
Bu sözün - "Romeo sürgün oldu" - ah.
Nə sonu, nə həddi, nə ölçüsü var.
Bu qəmi nə ilə bildirmək olar?
Dayə, hanı atam, anam?
D a y ə.

Bu yasda
İndi ağlaşırlar Tibaltın üstdə.
Getmək istəyirsən, aparım səni.

Cülyetta.

Onlar ona görə göz yaşı töksün,
Mən isə ağlayım Romeo üçün.
Götür nərdivanı. Yazıq nərdivan,
Sən də aldadıldın mənimtək yaman.
Səni düzəltmişdi o eşqin oğlu,
Sənə yar olmadı ülvyyəət yolu.

Soldu taleyimiz qönçə gül kimi,
Qız ikən ölürəm mən bir dul kimi.
Götür nərdivanı, dayə, gel gedək,
Gəlinlik yatağım açılısın gərək.
Romeo görmədi səadətini,
Ölüm, ölüm alsın bəkarətini.

Dayə.

Son get, gətirərəm mən Romeonu,
O sənə təsəlli, təskinlik verər.
Hücrədə gizlənib, taparam amma,
Çalışaram Günəş Ayla dincəlsin.

Cülyetta.

Apar, bu üzüyü ver tərlanıma,
De ki, vida üçün yanıma gəlsin.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi. Lorenzo
gəlir.

Lo re n s o.

Gəl bəri, gəl bəri, bədbəxt Romeo,
Kədər-qüssə sənə aşiq olubdur.
Oğlum, evlənmisən müsibət ilo.

Romeo daxil olur.

Romeo.

Təzə nə xəbər var, müqəddəs ata?
Hökm necə oldu, cəzam nə oldu?
Hansı yeni bir dərd gözləyir məni?

Lorenzo.

Möhkəm dost olmusan bütün dərdlərlə.
Xəbər gətirmişəm hökm barədə.

R o m e o. Məhşərdən qorxuncdur Hersoqun hökmü.

Lor enso.

Yüngül qərar verdi sənin haqqında,
Sənə ölüm deyil, sürgün buyurdu.

Romeo.

Necə? Sürgün? Rəhm et, sən "ölüm" söylə.
Qat-qat dəhşətlidir sürgün ölümdən,
Dilinə gətirmə "sürgün" sözünü.

Lorens o.

Yalnız Veronadan sürgün olursan.
Səbir elə, oğlum, dünya genişdir.

Romeo.

Veronadan kənar bir dünya yoxdur,
Ancaq məhşər, əzab, cəhənnəm vardır.
Dünyadan sürgündür buradan sürgün.
Dünyadan sürgünsə ölüm deməkdir,
Səhvən ölümə də sürgün deyirlər.
Sürgün adlandırır mənfur ölümü,
Qızıl balta ilə sən gülə-gülə
Başımı kəsirsən, mehriban ata.

Lorenso.

Nankorluq ən böyük günahdır, oğlum.
Sənə ölüm düşür qanuna görə,
Sənin tərəfmi saxlayıb ancaq,
Mərhəmətli Hersoq atdı qanunu.
Ölümü sürgünlə əvəz elədi,
Belə mərhəməti sənsə görmürsən.

Romeo.

Bu bir işgəncədir, mərhəmət deyil.
Cülyetta hardasa, göy də ordadır.
Burda göyün altda hər bir it, pişik,
Hər bir miskin siçan, dəyərsiz qurd-quş
Yaşayıb, o gülü seyr edə bilər,
Fəqət görə bilməz Romeo onu.
Leş yeyən milçəklər Romeodan, ah,
Daha çox hörmətə, daha çox haqqa,
Daha çox şərəfli ömrə malikdir.
Onlar Cülyettanın qar kimi dümağ,
İncə əllərinə toxuna bilər,
Hətta bir-birini öpürlər deyə
Həyadan od kimi alışıb yanan,

Ləkəsiz, bakirə dodaqlarından
Əbədi səadət qopara bilər.
Milçəklərin buna hüququ vardır,
Romeosa bundan məhrum olunur.
Milçəklər azaddır, Romeo dustaq,
Romeo buradan sürgün edilir.
Sən deyirsən, sürgün ölüm deyildir?
Heç kəskin zəhərin, almaz bıçağın,
Başqa məhvedici vasitən yoxmu,
Məni öldürürsən "sürgün" sözüylə?
"Sürgün", bu adi söz nə dəhşətlidir!
Cəhənnəmdə ağır zillətə məhkum
Ağır günahkarlar bu ağır sözü
Fəryadla deyərək inildəşirlər.
Ah, ruhani ata, ey müdrik insan!
Mənim müəllimim, mehriban dostum,
Ən yaxın sirdaşım ola-ola sən,
Buna necə qıydın, ürək elədin,
Məni məhv edirsən "sürgün" sözüylə?

L o r e n s o. Bir mənə qulaq as, ey dəli aşiq.
R o m e o. Oh, yenə sürgündən danışacaqsan?
L o r e n s o.

Bu sözün oxundan qorunmaq üçün
Mən sənə poladdan zireh verərəm.
Fəlsəfə sipərdir bədbəxt kəslərə,
O sənə sürgündə bir kömək olar.

Romeo.

Yenə də bu mənfur, bu "sürgün" sözü!
Qoy sənin fəlsəfən cəhənnəm olsun!
O mənə Cülyetta yaratmayacaq,
Şəhəri yerindən oynadıb indi
Hersoqun hökmünü dəyişməyəcək.
Onun nə köməyi, danışma barı.

L o r e n s o. Ah, mən görürəm ki, dəlilər karmış.

R o m e o. Müdriklər kor isə, neyləsin onlar?

L o r e n s o. Gəl, sənin işindən danışaq, oğlum.

R o m e o.

Duymadığın şeydən nə deyəcəksən?

Əgər mənim kimi cavan olsaydın,
Mənimtək sevsəydin sən Cülyettanı,
Bir saat keçməmiş evləndiyindən
Tibaltı öldürüb dərdə düşsəydin,
Sonra da mənimtək sürgün olsaydın,
O zaman danışa bilərdin ancaq.
O zaman saçını didib yolardm,
O zaman mənimtək sərilib yerə,
Ölçərdin gələcək məzarını sən.

Qapı döyülür.

L o r e n s o. Qalx, qapı döyülür, Romeo, gizlən.
Romeo.

Nə üçün? Onsuz da odlu ahlaram
Dumantək gizlədir gözlərdən məni.

Qapı döyülür.

L o r e n s o.

Eşidirsən? Necə döyürlər.
Kimdir? Səni tutacaqlar.
Romeo, cəld ol. Gözləyin!
Di dur, qaç ibadətgha.

Qapı döyülür.

Bu saat! İlahi, bu nə inaddır?

Gəlirəm, gəlirəm! Hardandır belə? Qapı döyülür.

Nə bərk döyürsünüz? Axı, kimsiniz?

D a y ə (*bayırdan*).

Tez açın qapını, tanıyarsınız, Cülyetta xanımın
dayəsiyəm mən.

L o r e n s o. Buyurun içəri, xoş gəlmişiniz.

Dayə daxil olur.

D a y ə.

Ah, müqəddəs ata, Romeo hanı?
Mənim xanımımın əri hardadır?

Lorens o.

Odur, bax, orada sərilib yerə,
Acı göz yaşından sərxoş olubdur.

Day ə.

Mənim xanımım da lap bu haldadır,
Ah, o da düşübdür bu vəziyyətə.

L o r e n s o. Eyni ürəklərin dərdi eynidir!

Day ə.

O da eyni ilə sərilib yerə,
Hönkürür, inləyir, göz yaş tökür.
Di qalxın, di qalxın; bir kişi olun.
Xanım Cülyettanın xatiri üçün,
Onun xatiriyçün ayağa durun.
Bu sizə yaraşmır.

R o m e o. Ah, əziz dayə!

Day ə. Ah, cənab, hamının sonu ölümdür.

Romeo.

..
Sən, sən danışırısan Cülyetta haqda?
Nə olub? O məni qatil sanırmı?
Özüm ləkələdim onun qanıyla
Səadətimizin körpəliyini.
Səhhəti necədir? İndi hardadır?
Mənim məxfi yarım bizim məhv olmuş
Eşqimiz barədə nə deyir indi?

Day ə.

Cənab, heç nə demir. Ağlayır elə.
Yazıq gah yıxılır çarpayısına,
Gah durub Tibaltı çağırır, gah da
Romeo deyərək haray qoparır,
Gah da ağziüstə yıxılır yerə.

R o m e o.

Romeo! Ah, bu ad murdar bir əllə
Onun qardaşını qana bələyib,
Ağzından od saçan, alov püskürən
Bir top gülləsitək yandırır onu.
Mənə de, mənə de, müqəddəs ata,
Bədənimin hansı mənfur yerində
Mənim mənfur adım məskən salıbdır?

O iyrenc yuvanı tar-mar edim. (*Qılıncı sıyırır*).

Loren so.

Dəli, bir əl saxla! Sən kişisənmi?
Görkəmin deyir ki, bəli kişisən,
Qadın göz yaşdır fəqət göz yaşın.
Sənin bu ağılsız hərəkətimdə
Vəhşi bir heyvanın qəzəbi vardır.
Sən kişi cildində həm zəif qadın,
Həm də ən dəhşətli bir yırtıcısan!
Sənə mat qalmışam, din haqqı, səni
Mən ruhən ən möhkəm insan bilirdim.
Tibaltı öldürdün? Onun dalınca
İndi də özünü öldürəcəksən?
Bununla dünyada yalnız səninçün
Yaşayan zövcəni məhv edəcəksən?
Niyə öz nəslinə, bu yerə, göyə
Nifrət yağdırırsan, sonsuz bir nifrət?
Axı, öz nəslin də, bu yer də, göy də
Səndə birləşərək həyat tapıbdır.
Onları bir yerdə itirəcəksən.
Tfu, tfu! Sən ki, öz surətini,
Eşqini, ağlım ləkələyirsən.
Həm zəngin, həm xəsis bir sələmçitək
Varından xərcləyib öz surətinə,
Eşqinə, ağlına zinət vurmusan.
Sənin alicənab, gözəl surətin

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Kapulettinin evində bir otaq. Kapuletti,
ledi Kapuletti və Paris daxil olurlar.

Kapuletti.

İşlər bəd gətirdi, qraf, biz hələ
Vaxt tapıb qız ilə danışmamışıq.
Cülyetta Tibaltı çox istəyirdi,
Elə mən özüm də. Fəqət nə etmək?
Yalnız ölmək üçün doğuluruq biz!

Vaxt gecdir, o daha aşağı düşməz.
Siz gəlməseydiniz, inanın, mən də
Yatağa girmişdim bir saat əvvəl.

Paris.

Matəm günü deyil elçilik günü.
Senyora, gecəniz xeyrə qalsın,
Məndən qızınıza salam söyləyin.

Ledi Kapuletti.

Onun ürəyini bilərəm səhər,
O indi qərq olub qəm dəryasına.

Kapuletti.

Qraf, qızım sizi sevəcək, yəqin.
O mənim heç zaman sözümdən çıxmaz,
Buna şübhəm yoxdur. Arvad, yatmamış
Qızın yanına get, söz açıb, ona
Oğlumuz Parisin eşqini bildir.
Qoy o hazırlaşsın, gələn çərşənbə...
Bu gün nə günüdür?

Paris. Bazar ertəsi.

Kapuletti.

Bazar ertəsi! Yox, çərşənbə tezdir.
Yaxşı, onda olsun cümə axşamı.
Hə, cümə axşamı, qızına de ki,
Parislə kəbini kəsiləcəkdir.
Buna hazırsınız? Razısınızmi?
Mərasim keçəcək səssiz-səmirsiz,
Bir-iki dostumuz gələcək ancaq.
Tibalt öldürülüb axı yenicə,
Biz şadlıq eləsək, bu yaxşı düşməz,
Deyərlər, qohuma etinasızlıq.
Odur ki, az adam dəvət edərik.
Bununla qurtarar. Nə deyirsiniz?
Sizə əl verirmi cümə axşamı?

Paris. Kaş cümə axşamı sabah olaydı!

Kapuletti.

Yaxşı, gedin. Demək, cümə axşamı.
Arvad, Cülyettanın yanına birbaş,

Onu hazırlaşdır toy gününə sən.
Xudahafız, milord. Ey, ey, cəld olun,
Mənim otağıma çıraq gətirin.
Çox gecdir, bir azdan səhər olacaq.
Gecəniz xeyrə qalsın!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Cülyettanın otağı. Romeo ilə Cülyetta daxil olurlar.

Cülyetta.

Getmək istəyirsən? Hələ sübhə var,
Dəhşətlə dağlayan qulaqlarını
Torağay deyildi, o, bülbül idi.
Gecələr oxuyur nar ağacında,
İnan ki, sevgilim, o, bülbül idi.

Romeo.

O, sübhün carçısı torağay idi.
Bax, gülüm, yandırır qısqanc şəfəqlər
Şərqdə parçalanmış ağ buludları!
Gecənin şamları tamam söndübdür,
Dumanlı dağların zirvələriylə
Gəlir oğrun-oğrun nəşəli gündüz.
Getmək mənə həyat, qalmaq ölümdür.

Cülyetta.

Dan şəfəqi deyil o nur, o ziya;
Günəşdən ayrılmış parlaq ulduzdur.
Bu gecə Mantuya sən gedən zaman
O sənin yolunda məşəl olacaq.
Tələsmə, əzizim, dayan bir az da.

Romeo.

Qoy məni tutsunlar, edam etsinlər,
Sən buna razısan, mən də razıyam.

Mən də deyirəm ki, orda gördüyüm
Səhərin gözünün şəfəqi deyil,
Aydın çöhrəsinin solğun əksidir.
Başımız üstdəki göy qübbəsini
Torağay titrətmir öz nəğməsiylə.
Qalmaq çox asandır mənə getməkdən.
Gəl, ölüm, xoş gördük, çək qəlbə dağı,
Gəl, belə istəyir Cülyetta, axı.
Elədimi, ruhum? Sübhə hələ var.

Cülyetta.

Yox, yox, işıqlanır, tez ol, qaç qurtar.
Uğursuz səsiylə, nəhs nəğməsiylə
Qulaqları deşən bu torağaydır.
Deyirlər, torağay gözəl oxuyur,
Düz deyil, bu quş ki, ayırır bizi.
Belə deyirlər ki, qurbağa ilə
Torağay dəyişib öz gözlərini,
Gərək səsini də dəyişdirəydi.
Bu səs qəlbimizi hürküdür yaman,
Bizi öz mehriban ağışumuzdan
Alıb ayrı salır. İndi qaç, tez ol.
Dan yeri get-gedə işıqlanır, ah!

Romeo.

Dan yeri get-gedə işıqlandıqca
Dərdimiz get-gedə qaranlıqlaşır.

Dayə gəlir.

Dayə. Xamm! Cülyetta.

Dayə!

Dayə.

Qızım, anan gəlir.
Səhər açılıb ha! Ehtiyatlı ol.
(Gedir)

.Cülyetta.

Pəncərə gətirir səhəri mənə,
Pəncərə aparır həyatı məndən.

Romeo.

Sağ ol! Bir öpüş də, mən getdim, gülüm.
(*Pəncərədən düşür*).

Cülyetta.

Gedirsən? Ah, dostum, ərim, sevgilim!
Xəber gözləyirəm mən səndən hər an;
Hər anda nə qədər əzablı gün var.
Ah, bu hesab ilə qocalaram mən
Bir də görənədək öz Romeomu.

Romeo.

Daha sağlıqla qal! Fərsət düşün dəm,
Quzum, sənə salam göndərəcəyəm.

Cülyetta.

Deyirsən, biz yenə görüşəcəyik?

Romeo.

Buna şübhəm yoxdur, bu acı qəmlər
Şirin xatirəyə dönəcək o vaxt.

Cülyetta.

Ya rəbb! Mənim qəlbim nəhs bir kahinmiş!
Mənə elə gəlir: sən aşağıda
Məzarın dibində yatan ölüsən.
Ya gözüm pis görür, ya rəngin qaçıb?

Romeo.

Solğun görünürsən gözümə sən də,
Bizim qanımızı içir qəm, kədər.
Əlvida, əlvida, sevimli dilbər.
(*Gedir*).

Cülyetta.

Ah, tale! Vəfasız deyirlər sənə.
İndi ki, belədir, sən insanların
Acı tənəsinə niyə dözürsən?

Vəfasız ol, tale, gəl, sən qürbətdə
Onu çox saxlama, tez geri qaytar.

Ledi Kapuletti (*səhnə arxasından*). Qızım, oyanmısan?

Cülyetta.

Kimdir? Anamdır?
O hələ yatmayıb, yoxsa tez durub?

Nə var ki, sübh tezdən gəlir buraya?

Ledi Kapuletti daxil olur.

Ledi Kapuletti. Necəsən, Cülyetta?

Cülyetta. Nasazam, ana.

Ledi Kapuletti.

Yenə ağlayırsan qohumun üçün?
Bu nədir? Sən onu göz yaşlarımla
Yuyub qəbirdənmi çıxaracaqsan?
Çıxarsan, dirildə bilməyəcəksən.
Di bəsdir, di qurtar göz yaşlarını!
Kədər öz həddində dərin sevgidir,
Həddini keçdimi, divanəlikdir.

Cülyetta. Bu ağır dərd üçün qoy ağlayım mən.

Ledi Kapuletti.

İnsan ağladıqca dərd ağırlaşar.
Göz yaşı ölünü diriltməz heç vaxt.

Cülyetta.

Bu ağır itkiyə dözə bilmirəm,
Yeganə çarəmdir göz yaşı tökmək.

Ledi Kapuletti.

Yəqin, ağlayırsan ona görə ki,
Tibaltı öpdürən o alçaq sağdır.

Cülyetta. Hansı alçaq, ana?

Ledi Kapuletti. Alçaq Romeo.

Cülyetta (*kənara*).

Alçaq və Romeo! Bu mümkün deyil,
Bu iki söz birgə deyilə bilməz!
Allah, əfv et onu! Hələ onuntək
Heç kəs ürəyimi yaralamayıb.
Mən onu ürəkdən bağışlayıram.

Ledi Kapuletti. Bu ona görədir, yaşayır qatil.

Cülyetta.

Bəli, əllərim də çatmayıb ona,
Yoxsa intiqamı özüm alardım.

Ledi Kapuletti.

Biz qisas alarıq, rahat ol, qızım.
Mantuya bir adam göndərərəm mən,
O sürgün sərsəri yaşayır orda.
Ona elə şərbət içirdərəm ki,
Tezliklə Tibaltın yanına gedər.
Onda inanıram, razı qalarsan.

Cülyetta.

Doğrudan, mən razı qalmaram heç vaxt
Onu görməyincə... ölmüş... qəlbimi
Tibaltın ölümü yaman dağlayıb.
Ana, sən adam tap göndərmək üçün,
Zəhəri mən özüm hazırlayaram.
Romeo tezliklə yatar rahatca.
Ah, onun adını eşidib, onun
Yanına getməmək nə dözülməzdir!
Könlümdə Tibalta olan sevgimi
Qatilin başmdan ayağınadək
Yağdıra bilməmək necə əzabdır!

Ledi Kapuletti.

Sən zəhər hazırla, mən adam tapım.
İndi bir şad xəbər deyərəm sənə.

Cülyetta.

Şad xəbər yeridir bu qəm içində?
O necə xəbərdir bir danış, ana?

Ledi Kapuletti.

Sənin çox qayğıkeş atan var, qızım.
O sənin dərđini dağıtmaq üçün
Vaxt təyin etdi ki, şənlik keçirsin
Bu heç yuxumuza girməzdi bizim.

Cülyetta. Vaxt təyin elədi, o hansı gündür?

Ledi Kapuletti.

Mənim əziz balam, cümə axşamı
Səhər qəşəng, nəcib qraf Parislə
Pyotr kilsəsində təntənə ilə
Sizin kəbininiz kəsiləcəkdir.

Cülyetta.

Pyotr kilsəsinə, Pyotra da
Mən and içirəm ki, heç vaxt, heç zaman

Bizim kəbinimiz kəsilməyəcək.
Məttəl qalmışam, elçi gəlməmiş
Tez kəbin kəsməyin mənası nədir?
Atama de, hələ ər vaxtı deyil,
Getsəm, mən gedərəm nifrət etdiyim
Romeoya, ancaq o Parisə yox!
Bu təzə xəbərdir, həqiqətən də!

Ledi Kapuletti.

Odur, atan gəlir, ona özün de,
Görək bu sözünə necə baxacaq.

Kapuletti ilə dayə daxil olurlar.

Kapuletti.

Gün qürub edəndə göydən şəh düşər,
Qardaşım oğlunun qürubu ancaq
Kədərli gözlərdən leysan yağdırır.
Bu nədir? Şəlalə olmusan, qızım?
Yenə də batmışan göz yaşlarına?
Sənin bu balaca vücudundaca
Həm gəmi, həm dəniz, həm də tufan var.
Dənizə bənzəyir sənin gözlərin,
Qabarır, çəkilir göz yaşlarınla.
Bədənin gəmidir bu duzlu suda,
Ahlarınsa tufan onu çağlayıb,
Axan göz yaşların şiddətləndirir.
Təcili sakitlik yaradılmasa,
Bədənin tufanda qərq olacaqdır.
Yaxşı, iş necədir, nə oldu, arvad?
Dedinmi sən ona qərarımızı?

Ledi Kapuletti.

Bəli, o istəmir fəqət heç kəsi,
Sənə qayğın üçün təşəkkür edir.
Bu səfeh məzara ərə gedəcək!

Kapuletti.

Dayan bir sən, arvad, məni başa sal.
Heç kəsi istəmir? Necə? Nə dedin?
Təşəkkür eləmir, fəxr eləmir o?
Bu dəyərsiz qıza belə dəyərlə

Adaxlı tapmışıq, buna sevinmir?

Cülyetta

Təşəkkür edirəm, fəxr eləmirəm.

Nifrət etdiyimlə necə fəxr edim?

Qayğımıza görə razıyam sizdən.

Kapuletti.

Nə? Nə? Bu dolaşiq müemmma nədir?

Təşəkkür edirəm, fəxr eləyirəm,

Təşəkkür etmirəm, fəxr eləmirəm!

Ey, ey anasmın sevimli qızı,

Sən nə eyləyirsən, nə eləmirsən,

Bunların mətləbə heç dəxli yoxdur.

Hazırlaş bu gələn cümə axşamı

Kilsəyə Parislə birgə getməyə,

Yoxsa səni güclə apararam mən.

Di rədd ol, çər dəymiş, sısqa, yaramaz!

Ledi Kapuletti. Tfu! Tfu! Ay qız dəli olubsan?

Cülyetta

Sizə yalvarıram diz çöküb, ata,

Bircə söz deməyə icazə verin.

Kapuletti.

Di, sus! Cəhənnəm ol, sırtıq dikbaş qız!

Bax, budur, deyirəm, saxla yadında:

Ya sən kilsəyə get cümə axşamı,

Ya da gözlərimə görünmə bir də.

Danışma, dillənmə, mənə söz demə.

Əllərim gicişir. Arvad, biz hər vaxt

Səninlə dərd çəkib deyiniydik ki,

Tanrı bircə övlad veribdir bizə,

İndi görürəm ki, biri də çoxdur.

Bu qız bizim üçün bəlaymış, bəla.

Di itil həyasız, dəyərsiz məxluq!

Day ə.

Xudaya, sən özün ona kömək ol!

Belə qızı bu cür söyməzlər, ağa!

Kapuletti.

Ey ağıl dəryası, saxla dilini,

Sən get arvadlarla qeybət qırmağa.
D a y ə. Mən ki pis demirəm.
K a p u l e t t i . Sən Allah, mumla!
D a y ə. Danışmaq da olmaz?
K a p u l e t t i .

Sus, gəvzək sarsaq,
Qeybət dostlarını, get, öyrət ancaq,
Burda gərək deyil ağlra heç kimə.
L e d i K a p u l e t t i . Siz çox qızıqıdınız.
K a p u l e t t i .

Aman, İlahi!
Bu məni, deyəsən, deli edəcək.
Hər vaxt, gecə, gündüz, işdə, oyunda,
Evdə, qonaqlıqda, bütün hər yerdə
Narahat edirdi bir fikir məni;
Bu qıza layiqli, yaxşı ər tapım.
Belə bir adamı yetirib Allah.
Nəsilli, dövlətli, həm gənc, həm gözəl,
Həm də tərbiyəli, necə deyərlər,
İnci mücrüsüdür zalımın oğlu.
Ah, bu cikkildəyən miskin bir axmaq,
Göz yaşlan töküb inləyən kukla
Xoşbəxt taleyinə, gör bir, nə deyir:
"Mən ərə getmirəm, sevə bilmirəm,
Hələ çox uşağam, məni əfv edin".
Sən ərə getmirsən? Onda zəhmət çək,
Harda istəyirsən, get, orda otlə,
Sənə veriləsi çörəyim yoxdur.
Zarafat etmirəm, yaxşı qulaq as,
Cümə axşamına bir azca qalır.
Bir əməlli-başlı götür-qoy elə.
Mənim qızımsansa, ona ərə get,
Qızım deyilsənsə, get, özünü as,
İstər dilən, ac qal, küçədə gəbər.
Mən and içirəm ki, baxmaram sənə.
Mən səni özümə övlad saymaram,
Varımı vermərəm sənə heç zaman.

Fikirləş, ağlını başına yığ, ha!
İnan, mən andımı pozan deyiləm. Gedir.

Cülyetta.

Məgər bu göylərdə mərhəmət yoxmu,
Axı, göylər görür mənim dərdimi?!
Ah, məhriban ana, qovmaym məni.
Siz vaxtı uzadın bir ay, bir həfte.
Ya da ki, Tibaltın sərdabəsində
Gəlinlik yatağı düzəldin mənə.

Ledi Kapulettili.

Danışma, səninlə qurtardım artıq,
İstəyin nədirsə, onu da elə.

Gedir.

Cülyetta.

Aman, ulu tanrı! Oh, əziz dayə!
Bu işə bir çarə tapmaq olmazmı?
Ərim yer üzündə, əhdim göylərdə,
Əhdimi mən yerə necə gətirim?
Ərim yer üzünü tərk etməyincə
Mən öz peymanımı necə sındırm?
Mənə yol göstərin, məsləhət verin,
Nə üçün o göylər hər cür məkrini
Mənimtək zəifin üstə sınaıyır?!
Dayə, nə deyirsən? Təsəlli üçün
Bir sözün yoxdurmu?

Dayə.

Var, mənim balam. Romeo sürgünə gedibdir artıq.
Dünya dağılsa da, heç vaxt o gəlib Səni istoməyə
cəsarət etməz.

Qızım deyilsənsə, get, özünü as, İstər dilən, ac qal,
küçədə gəbər. Mən and içirəm ki, baxmaram sənə.
Mən səni özümə övlad saymaram, Varımı vermərəm
sənə heç zaman. Fikirləş, ağlını başına yığ, ha! İnan,
mən andımı pozan deyiləm. Gedir.

Cülyetta.

Məgər bu göylərdə mərhəmət yoxmu,
Axı, göylər görür mənim dərdimi?!
Ah, mehriban ana, qovmayın məni.
Siz vaxtı uzadın bir ay, bir həftə.
Ya da ki, Tibaltın sərdabəsində
Gəlinlik yatağı düzəldin mənə.

Ledi Kapuletti.

Danışma, səninlə qurtardım artıq,
İstəyin nədirsə, onu da elə.

Gedir.

Cülyetta.

Aman, ulu tanrı! Oh, əziz dayə!
Bu işə bir çarə tapmaq olmazmı?
Ərim yer üzündə, əhdim göylərdə,
Əhdimi mən yerə necə gətirim?
Ərim yer üzünü tərk etməyincə
Mən öz peymanımı necə sındırım?
Mənə yol göstərin, məsləhət verin,
Nə üçün o göylər hər cür məkrini
Mənimtək zəifin üstə sınaıır?!
Dayə, nə deyirsən? Təsəlli üçün
Bir sözün yoxdurmu?

Dayə.

Var, mənim balam.
Romeo sürgünə gedibdir artıq.
Dünya dağılsa da, heç vaxt o gəlib
Səni istəməyə cəsarət etməz.
Rahibin yanına gedirəm indi.
Əgər tapılmasa bu dərdə dərman,
Ölməyə cürətim çatır o zaman.

Gedir.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi. Lorenzo ilə Paris daxil olurlar.

L o r e n s o. Nə, cümə axşamı? Vaxt, çox azdır ki.

P a r i s.

İşi tələsdirən qayınatamdır,
Ona mane olmaq istəmirəm mən.

L o r e n s o.

Siz qızın rəyini bilmirsiniz, hə?!
Heç bele hərəkət xoşuma gəlmir.

P a r i s.

Həmişə ağlayır o, Tibalt üçün.
Onunla danışmaq mümkünmü məgər?
Göz yaşı çağlayan bir ailədə,
Axı, gülə bilməz eşq ilahəsi.
Qızın dərdlə bu cür inləməsini
Olduqca qorxulu sayır atası.
Elə zənn edir ki, təcili nikah
Onun göz yaşını saxlayacaqdır.
Təkliddə sel kimi daşan göz yaş
Birlikdə tezliklə quruya bilər.
Bilin, tələsməyin budur səbəbi.

L o r e n s o (*kənara*).

Kaş ki, ləngiməyin səbəbini mən
Heç vaxt bilməyəydim (*Ucadan*).
Odur, qız gəlir.

Cülyetta daxil olur.

P a r i s.

Xoşbəxtəm mən sizi gördüyüm üçün,
Mənim gözəl zövcəm, gözəl xanımım.

C ü l y e t t a.

Mən sizin zövcəniz olanda, cənab,
O vaxt bu xoşbəxtlik baş tuta bilər.

P a r i s.

Bu xoşbəxtlik mənə, mənim sevgilim,
Qismət olacaqdır cümə axşamı.

C ü l y e t t a. Olacağa çarə yoxdur.

L o r e n s o. Düz sözdür.

P a r i s.

Müqəddəs ataya günahınızı
Etiraf etməyə gəlmisiniz, hə?

C ü l y e t t a.

Əgər cavab versəm, öz günahımı
Sizə mən etiraf etmiş olardım.

P a r i s.

Siz ona etiraf edin, əzizim,
Məni sevirsiniz.

C ü l y e t t a.

Mən sizə ancaq
Etiraf edirəm, onu sevirəm.

P a r i s.

Ona da etiraf edəcəksiniz,
Məni sevirsiniz, əminəm buna.

C ü l y e t t a.

Sizin üzünüzdə deməkdənsə, bu
Olduqca qiymətli, gözəl olardı.

P a r i s.

Gözəl üzünüzü, ah, binəva qız,
Göz yaşı necə də xarab eləyir!

C ü l y e t t a.

Yox, yox, göz yaşının nə təqsiri var?
Üzüm əvvəldən də gözəl deyildi.

P a r i s.

Sizin bu sözünüz göz yaşlarmdan

Daha pis korlayır gül üzünüzü.

Cülyetta.

Bu böhtan deyildir, bir həqiqətdir.

Nə dedim, mən dedim öz üzüm haqda.

Paris. O mənimdir, ona böhtan dediniz.

Cülyetta.

Ola bilər, artıq o mənim deyil.

Boş vaxtınız varmı, müqəddəs ata,

Yoxsa, gəlir axşam ibadət vaxtı?

Lorenzo.

Mənim dərddə qızım, indi boşam mən.

Cənab, tək buraxın bizi, lütf edin!

Paris.

İbadəti pozmaq, Allah etməsin!

Cülyetta, sübh tezdən cümə- axşamı

Sizi oyadaram. Hələlik, gülüm,

Mənim saf busəmi qəbul eyləyin.

Gedir.

Cülyetta.

Ah, qapını bağla, mənimlə ağla!

Nə ümid var, nə çarə var, nə kömək!

Lorenzo.

Cülyetta, bilirəm sənə dərddən.

Həç cürə ağlıma yerləşmir mənim;

Eşitdim, bu gələn cümə axşamı

Qrafla kəbinin kəsiləcəkdir.

Deyirlər, təxirə salınmaz bu iş.

Cülyetta.

Sən mənə danışma eşitdiyindən,

Sən mənə danış ki, bu müsibətdən

Necə xilas olum, necə qurtarım?

Hərgah birdən kömək edə bilməsən,

Onda qərarıma xeyir-dua ver.

O vaxt kömək edər mənə bu bıçaq.

Birləşdirdi mənim Romeo ilə
Allah ürəyimi, sənə əlimi.
Ürəyim eşqinə xəyanət edib,
Başqa birisinə mehr salmamış,
Əlim dönük çıxıb həmin sevgiyə -
O mənfur sənədə möhür basmamış,
Bax, bu parçalayar ikisini də.
Olduqca artıqdır həyat təcrübən,
Bir düşün, fikirləş, bir məsləhət ver.
Yoxsa mənim ilə mənim dərdimin
Arasında, bax, bu hakim olacaq.
Sənin biliyinin, sənin yaşmın
Deyə bilmədiyi şərəfli yolu
Bu qan tökən bıçaq göstərəcəkdir.
Qısa danış, ölmək istəyirəm mən,
Bir çıxış yoxdursa, heç danışma sən.

L o r e n s o.

Dayan, qızım, dayan, deyəsən axı,
Üraid iştartısı görürəm bir az.
Qarşısını almaq istədiyimiz
Bu böyük dəhşəttək o dəhşətlidir.
Ərə getməkdənsə qraf Parisə
Özünü öldürmək niyyətindəsən?!
İndi ki, var buna gücün, cürətin,
Ölümə bənzəyən bir tədbir də var.
Yerinə yetirsən sən onu əgər,
Bu ağır bəladan qurtarar səni.
İndi hünər səndən, əlac da məndən.

C ü l y e t t a

Ah, Parisə ərə getməmək üçün,
Razıyam, hökm elə, uca qalanın
Qülləsindən yerə atılım, ya da
Gedib quldurlara yoldaş olum mən.
Razıyam, qaranlıq dar mağarada
Bir yerə sal məni ilanlar ilə.
Bağla ayıllarla eyni zəncirə,
Ya da ölülərin sür-sümükleri,

Dışsiz kəllələri, əl-ayaqları
Dəhşətlə səslənən sərdabəyə at.
Razıyam, qoy məni təzə məzara,
Ya da ölü ilə bir kəfəyə bük. Əvvəl bu sözlərdən tir-tir
əsərdim, İndi bu şeylərdən qorxmuram əsla; Təki namusuma
ləkə dəyməsin, Təki sadıq qalım öz sevgilimə. „o ren so.

Əgər belədirsə, onda evə get,
Hamıyla de-danış, görün şad, xürrəm,
Qrafa getməyə tez razılıq ver.
Sabah çərşənbədir. Sən sabah axşam
Yerində təkə yat. Elə eylə ki,
Dayə də səninlə birgə qalmasın.
Yatağa uzanıb, bu şüşəni al,
Ondakı məlhəmi axıradək iÇ.

Bir azca keçməmiş damarlarını
Buztək bir soyuqluq bürüyəcəkdir,
Yuxuya dalacaq bütün varlığım.
Bu an dayanacaq nəfəsin, nəbzini,
Canmda hərərət görünməyəcək,
Səndə qalmayacaq həyatdan nişan,
Saf dodaqlarımda, yanaqlarımda
Açan qızılgüllər solacaq tamam.
Həyata əbədi qapanır kimi,
O göz qapaqların bağlanacağıdır.
Sənin hər bir üzvün, əlin, ayağın
Soyuyub, sustalıb quruyacağıdır.
Ölümünü andıran bu dəhşətli hal
Düz qırx iki saat davam edəcək.
Sonra da bir gözəl, şirin yuxudan
Ayıhrmış kimi, ayılacağısan.
Səni oyatmağa gələndə qraf
Səni yatağmda ölmüş görəcək.
Adətinə görə bizim ölkənin
Səni paltannda açıq tabutda
Bütün Kapuletti nəslə yatdığı
Qədim sərdabəyə aparacağılar.
Məktub yazacağam mən Romeoya,

O biləcək bizim planımızı.
Dərhal, dayanmadan bura gələcək.
Sən oyanan vaxtı həm o, həm də mən
Durub sərdabədə senin yanında
Senin qalxmağını gözləyəcəyik.
Elə həmin gecə səni özüylə
Romeo buradan aparacaqdır.
Qadın qorxaqlığı, şübhə, tərəddüd
Qırmasa əzmini, cəsərətini,
Bununla ləkədən qurtaracaqsan.

C ü l y e t t a. Qorxudan danışma, o şüşəni ver!

L o r e n s o.

Al, di get, möhkəm ol öz qərarında.
Mən də məktub yazım, təcili onu
Bir rahib aparsın vəfadarına.

C ü l y e t t a.

Ey sevgi, sən mənə güc ver, qüvvət ver!
Yalnız bir bundadır nıcatım mənim.
Salamat qal, ata!

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin evində zal. Kapuletti, ledi
Kapuletti, dayə və iki xidmətçi daxil
olurlar.

Kapuletti.

Get, çağır burada yazılanları!

Birinci xidmətçi gedir.

Ey, iyirmi nəfər yaxşı aşpaz tut.

İkinci xidmətçi.

Ağa, heç biri də pis ola bilməz,
Hamısı yalayar barmaqlarını.
K a p u l e t t i . Bu nə deməkdir ki?

İ k i n c i x i d m ət ç i .
Bilirsiz, ağa,
Pis aşpaz yalamaz öz barmağını.
Hansı ki, yalamır öz barmağını,
Eləsini tutub gətirmərəm men.
K a p u l e t t i . Yaxşı, yaxşı, cəld ol!

İkinci xidmətçi gedir.

Qorxuram, düzü,
Çatdıra bilməyək işi vaxtında.
Qızım, doğrudanmı, getdi kilsəyə?
D a y ə . Bəli, doğrudan da.
K a p u l e t t i .

Hım, çox pakizə,
Bəlkə, rahib onu yola gətirdi.
Necə də inaddır, sırtıqdır bu qız!
D a y ə .
Bir baxın, qızınız gəlir kilsədən,
Üzündən, gözündən sevinc tökülür.

Cülyetta daxil olur.

K a p u l e t t i . Hə, tərs qız, sən harda veyllənirdin?
C ü l y e t t a .
Sizin əmrinizə, qərarımıza İtaət etməyib, boyum
əymədim; Tövbə qaydasını öyrənirdim mən.
Çox ciddi buyurdu müqəddəs rahib, Məni əfv
etməkçün sizə diz çöküm. Sizə yalvarıram,
məni əfv edin. Bir də sözünüzdən çıxımaram,
ata!

K a p u l e t t i .
Gedin, xəbər verin bunu qrafa, Lap sabah
qurtaraq bu xeyir işi.
C ü l y e t t a .

Mən özüm kilsədə gördüm qrafı,
Ədəb və nəzakət dairəsində
Ona mehribanlıq, hörmət göstərdim.

Kapuletti.

Bax, belə, çox yaxşı.
Di ayağa dur.
Əvvəldən sən bu cür olmalı idin.
Görmək istəyirəm indi qrafı.
Tez gedin, tez onu bura gətirin.
Müqəddəs adamdır, vallah, bu rahib,
Ona hörmət etmir xalq nahaq yerə.

Cülyetta.

Mənim otağıma, gəl, gedək, dayə,
Mənə kömək elə, birlikdə seçək
Sabah geyəcəyim toy paltarını.

Ledi Kapuletti.

Yox, sabah nə üçün? Tələsmə, qızım,
Cümə axşamına hələ xeyli var.

Kapuletti.

Dayə, onunla get. Unutmayın ki,
Sabah olmalıyıq mütləq kilsədə.

Cülyetta ilə daym gedirlər.

Ledi Kapuletti.

İşlər öz vaxtında qurtarmayacaq,
Axşama az qalır.

Kapuletti.

Danxma, arvad.
Qaydaya salaram mən bütün işi,
Sonsə Cülyettanın yanına tərپən.
Ona bəzənməkdə bir köməklik et.
Bu gecə bir an da yatmayacağam.
Sən məni tok burax, xanımlıq işi
Bu dəfə qoy qalsın mənim öhdəmə.
Ey, ey, hamı gedib? Heç eybi yoxdur,
Qrafin yanına özüm gedərəm.
Deyərəm, sabaha hazırlaşar o.

Belə yumşalması belə tərs qızın
Qəlbimi olduqca sakitləşdirib.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Cülyettanın otağı. Cülyetta
ilə dayə daxil olurlar.

Cülyetta.

Bəli, bax, o paltar en yaxşısıdır.
Ancaq bir ricam var, mehriban dayə,
Gəl, məni bu gecə sən yalnız burax.
Gərək sübhə qədər dua edəm ki,
Göylər bağışlasın günahlarımı.
Özün bilirsən ki, çoxdur günahım.

Ledi Kapuletti gəlir.

Ledi Kapuletti. Artıq məşğulsunuz? Kömək eləyim?

Cülyetta.

Yox, ana, biz sabah nə lazımdırsa
Hamısını seçib hazırlatmışıq.
İndi izn verin, mən yalnız qalım.
Aparın dayəni özünüz ilə,
Bilirəm, bu gecə işiniz çoxdur,
O sizə hər işdə kömək eləyər.

Ledi Kapuletti.

Gecən xeyrə qalsın, yatağa uzan,
Dincəl, axı sənə dinclik gərəkdir.

Ledi Kapuletti ilə dayə gedirlər.

Cülyetta.

Əlvida, əlvida! Bir Allah bilir
Bir daha yenidən görüşərikmi?
Soyuq bir gizilti keçir canımdan,
Vahimə dondurur qanımı artıq.
Onları geriye çağıracağam,

Qoy gəlib təsəlli versinlər mənə.
Dayə! Ah, o burda nə edəcəkdir?
Bu ağır, bu müdhiş səhnəni gərək
Mən tək-cə oynayım. Gəl, gəl, ey şüşə!
Birdən heç bu məlhəm təsir etmədi,

Onda səhər ərə gedəcəyəmmi?

Yox, yox! Bax, bu qoymaz. Sən burada dur.

Xəncəri yanına qoyur.

Bəlkə, bu zəhərdir. Rahib biciklə
Bunu hazırlayıb, məni öldürsün;
Axı, gizlicənə Romeo ilə
Mənim kəbinimi o özü kəsib,
Bu iş açıllarsa, biabır olar.
Bəli, bu belədir, yox, belə deyil.
O hər vaxt müqəddəs bir adam olub,
Belə pis fikirlər ona yaraşmaz.
Bəs birdən Romeo gəlib çıxmamış
Məzarda oyansam, onda nə olsun?
Bax, ən dəhşət budur, dözülməz budur!
Məni öz Romeom aparmayınca
Saf hava görməyən dar sərdabədə
Pis iydən, qoxudan boğulmarammı?
Hərgah mən sağ qalsam, bu mümkündürmü?
Ölümün, gecənin qorxunc kölgəsi
Qəbiristanlıq olmuş o qorxunc yerin
Müdhiş dəhşətiylə, vahiməsiylə
Başımdan huşumu almayacaqmı?
Yüz illərdən bəri qedim sərdabə
Saxlayır qoynuna gömülmüş mərhum
Bütün əcdadımın sümüklərini.
Ah, orda məzara təzə qoyulmuş
Öz qanına qaltan bədbəxt Tibaltın
Nəşi cürüməyə başlayıb indi.
Gecənin bir vaxtı orda, deyirlər,
Ölülərin ruhu gəzib dolaşır.
Bəs bunlar ağılımı çaşdırmayacaq?

Əfsus, əfsus! Necə bu mümkün deyil!
Əgər mən ayılsam vaxtımdan qabaq,
Ən murdar, ən iyrənc üfunətlərdən,
Kökündən ayrılmış mandraqoranın
İnsanı sarsıdıb dəli etdiyi

Naləsitək qorxunc iniltilərdən
Axı, necə dəli olmayacağam?
Kim deyər, bu dəhşət əhatəsində
Öz əcdadlarının sümükləriylə
Oynamayacağam mən dəli kimi?
Tabutda iylənən yazıq Tibaltın
Qanlı kəfənini cırmayacağam?
Dəliliyin yüksək coşqun çağında
Babamın ən iri bir sümüyünü
Əlimə götürüb dəyənək kimi,
Birdən öz kəlləmə çırpımayacağam?
Oh, bax, bir bax! Mənə elə gəlir ki,
Tibaltın ruhunu görürəm indi.
Onu qılınc ilə vurub öldürən
Romeonu gəzir, qisas axtartt.
Dayan, Tibalt, dayan! Romeo, gəldim!
Sənin sağlığına içirəm bunu.

Şüşədəki demianı içib yatağa yığılır.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Kapulettinin evində zal. Ledi
Kapuletti ilə dayə daxil olurlar.

L e d i   K a p u l e t t i .   Götür açarları, ədviyyə gətir.

D a y ə .   Xurma, heyva gərək pirojna üçün.

Kapuletti gəlir.

Kapuletti.

Cəld olun, cəld olun, tez tərəninin bir!
Xoruzun ikinci banıdır artıq!
Gecə zəngi vurdu, saat üç olub.

Şəkərçörəyə bax, qoçağım dayə,
Hər şeyi bol elə, xəsislik etmə.

Ledi Kapuletti.

Arvad işlərinə qarışmayın siz.
Gedin, yatın, sabah durun vaxtında,
Yuxusuz qalsanız, xəstələnersiz.

Kapuletti.

Yox, sən arxayın ol, tez-tez əvvəllər
Yuxusuz qalmışam bütün gecəni,
Xəstələnməmişəm feqət heç zaman.

Ledi Kapuletti.

Bəli, bir vaxt vardı tez-tez gecələr
Arvadlar dalınca sürünərdiniz.
İndi buraxmaram sizi heç yerə.

Ledi Kapuletti ile daye gedirlər.

K a p u l e t t i. Qısqanclıq, qısqanclıq!

Üç-dörd xidmətçi əllorində şiş, odun və səbət daxil
olurlar.

Dostum, o nədir?

Birinci xidmətçi.

Bunu aşpaz üçün aparıram mən,
Cənab, heç özüm də bilmirəm nədir?

Kapuletti. Zirək ol, zirək ol!

Birinci xidmətçi gedir.

Ey, o ki yaşdır,
Quru odun apar. Soruş Piterdən,
O gəlib yerini göstərər sənə.

İkinci xidmətçi.

Mənim öz başım var, tapar odunu,
Bununçün Piteri narahat etməz.

Kapuletti.

Vallah, yaxşı dedin, yaman biçsən, ha!
Axı, senin başın elə odundur. İkinci
xidmətçi gedir.

Paho, səhər oldu. Bu saat qraf Bura

gələcəkdir çalğıçılarla. O mənə demişdi.

Səhnə arxasında musiqi.

Odur, gəlirlər.

Dayə! Arvad! Ey, ey, dayə deyirəm!

Dayə daxil olur.

Cülyettanı oyat, onu geyindir.

Mən gedim Parisin başını qatım.

Tez olun, tələsin, adaxlı gəlib,

Tez olun deyirəm!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Cülyettanın otağı. Dayə daxil olur.

Day ə.

Ay xanım! Ay xanım! Nə möhkəm yatıb!

Cülyetta, qadası, yatağan quzum!

Əzizim, ürəyim, sevimli gəlm!

Bu nədir, ayılmır, bir cavab vermir?

Yoxsa bir həftənin, gələn gecənin

Yuxusunu yatmaq istəyirsən, hə?

Yat, yat, indən belə gecələr qraf

Səni çox yatmağa qoymayacaqdır.

Bıy, başıma xeyir, necə bərk yatıb!

Oyatmaq lazımdır. Xanım, ay xanım!

Nişanlın görəcək yatdığı yerdə

Səni oyadacaq, hə, belə olsun? (*Pərdəni Lmara çəkir*).

Necə, paltardasan? Qalxıb, geyinib,

Təzədən yatıbsan? Xanım, ay xanım!

Di qalx görək! Vay-vay, o ki Ölübdür.

Ay haray, ay aman, kömək eləyin.

Kaş ki, görməyəydi bunu gözlərim,

Mənə bir az cövhər. Ah, cənab, cənab!

Ledi Kapuletti daxil olur.

Ledi Kapuletti. Nə səs-küy salmısan?

Dayə. Oh, oh, fəlakət!

Ledi Kapuletti. Axı, nə olubdur?

Dayə. Baxm, müsibət!

Ledi Kapuletti.

Aman, Allah, aman! Mənim tək balam,

Yeganə heyatım, gözünü aç, bax,

Yoxsa öləcəyəm mən də səninlə.

Kömək edin, kömək!

Kapuletti daxil olur.

Kapuletti.

Canım, ayıbdır!

Nişanlısı gəlib, hamı Cülyetta?

Dayə. Cülyetta ölübdür, ölüb, o yoxdur!

Ledi Kapuletti. Ən ağır bədbəxtlik, o ölüb, ölüb!

Kapuletti.

Qoy bir ona baxım. Ya rəbb, sən saxla!

Bu ki buza dönüb. Qanı işləmir.

Bədəni quruyub. Hər şey qurtarıb,

Heyat çoxdan uçub dodaqlarımdan.

Ölüm vaxtsız düşən bir şaxta kimi

Məhv edib çəməninin saf çiçəyini.

Dayə. Fəlakət, fəlakət!

Ledi Kapuletti. Ah, dəhşət, dəhşət!

Kapuletti.

Ölüm əllərimdən alıb balamı,

Dağ çəkib, ağladır yazıq qəlbimi.

Dilimi bağlayır, qoymur danışam.

Rahib Lorenzo, Paris və çalğıcılar daxil olurlar.

Lorenzo. Kilsəyə getməyə gəlin hazırdır?

Kapuletti.

Getməyə hazırdır, fəqət geriye

Heç zaman bir daha qayıtmayacaq.

Parisə.

Ah, oğlum! Toyuna bir gecə qalmış
Ölüm qucağına aldı zövcəni.
Bir bax, zövcən yatır solmuş gül kimi,
Ölüm kürəkənim, varisim oldu.
O qatil evləndi mənim qızımla.
Bu gözəl sənəmə şərik idiniz,
İndisə o yalnız göylərin oldu.
Ənginlik onunçün daha yaxşıdır.
Sizə düşən payı ölümdən heç cür
Qoruya bilmədik, fəqət göylərsə
O gülə əbədi bir həyat verdi.
Siz ki istəyirdiz ömrünüz boyu
Ucalsın zirvəyə ciyərləriniz.
Buludlardan yüksək nurlu göylərdə
İndi onu görüb, ağlayırısmız?
Nə pis sevirsiniz qızınızı siz,
Onu xoşbəxt görüb inləyirsiniz?
Ərdə çox yaşayan sahibi-textdir,
Ancaq gəlin ölən daha xoşbəxtidir.
Silin göz yaşını, onun nəşinə
Tər gül-çiçək səpin. Adətə görə,
Gəlinlik paltarını geydirin ona.
Kilsəyə aparın, vaxt itirməyin.
Şüursuz təbiət ağladır bizi,
Ağlımız güldürsün ürəyimizi.

K a p u l e t t i .

Toy şənliyi üçün bütün nə varsa,
Gərək sərf olunsun matəmə-yasa.
Çalğı alətləri yerinə bu gün
Kədərlə səslənsin kilsə zəngləri.
Ehsana çevrilsin qonaqlığımız,
Qəmli ağrı olsun şən təranələr,
Tabuta tökülsün toy çiçəkləri.
Qoy hər şey, qoy hər şey tərsinə dönsün!

Lorenzo.

Senyor, indi gedin; senyora, siz də,
Qraf, siz də gedin, hazırlaşın ki,
Vaxtında dəfn edək mərhuməni biz.
Haqqın arzusunu etsəniz inkar,
Allahın da sizə qəzəbi tutar.
Kapuletti, ledi Kapuletti, Paris ve Lorenzo
gedirlər.

Birinci çalğıcı. Həqiqətən, biz fleytaları gizlədib,
buradan sürüşməliyik.

D a y ə. Gizlədin, gizlədin, nəzakətli oğlanlar, özünüz
görürsünüz ki, bu ölüm necə ağır müsibətdir (*Gedir*).

Birinci çalğıcı. Bu başım haqqı, bu müsibətdə də
bir iş gör-mək olar.

Piter gəlir.

P i t e r. Çalğıcılar! Ey çalğıcılar, "Könlün sevinci",
"Könlün se-vinci" havasını çalın. Əgər mənim yaşamağımı
istəyirsinizsə, "Könlün sevinci"ni çalın.

Birinci çalğıcı. "Könlün sevinci"ni niyə?

P i t e r. Ah, çalğıcılar, ona görə ki, mənim könlüm özü
"Könlüm qəmlə doludur" havasını çalır. Siz mənə bir şən
hava çalın. Bu bədbəxtə təsəlli verin.

İkinci çalğıcı. Sizin arzunuz elə ürəyinizdəcə
qalacaq. İndi musiqi vaxtı deyil.

P i t e r. Deməli, siz çalmırsınız?

Çalğıcılar. Xeyr!

P i t e r. Mən sizə yaxşı haqq verərdim.

Birinci çalğıcı. Bizə nə verərdin?

P i t e r. Şübhəsiz, pul yox, gülməli bir mahnı verərdim.
Mən sizin üçün çalğıcı olardım.

Birinci çalğıcı. Sən bizim üçün çalğıcı olanda mən
də sənin üçün nökr olardım.

P i t e r. İndi mən öz iti nökr xəncərimi sizin başınıza
vurub, kəllənizi musiqi aləti kimi kökləyəyəm. Mənə heç bir
mizrab, musiqi not-ları lazım deyil. Mən sizi re edərəm.
Mən sizi fa edərəm! Siz məni eşidirsiniz?

Birinci çalğıcı. Sən bizi re eləsən, sən bizi fa

eləsən, özün bizi eşidərsən.

İkinci çalğıçı. Ey, xahiş edirəm, iti xəncərini qınına qoy, iti ağlını qmindan çıxar.

Piter. Hə, belə oldu? Onda alın gəldi. İndi mən sizi polad kimi iti ağhmla xəncərsiz-zadsız öldürərəm. Kişisiniz, cavab verin! Ürək qəmlə bişəndə, Baş qüssədən şişəndə, Gümüş səsli musiqi.

Nə üçün "gümüş səsli", məhz "gümüş səsli musiqi" deyiblər? Ey Simon pişikyosunlu, birinci sən ağzını aç görək.

Birinci çalğıçı. Açım da, ona görə ki, gümüşün qəşəng səsi var.

Piter. Çox yaxşı! Sən nə deyirsən, ey Hyu skripkagödən.

İkinci çalğıçı. Mənim qandığıma görə, "gümüş səsli" deyirlər, onun üçün ki, çalğıçılara həmişə gümüş pul verirlər.

Piter. Bu da çox yaxşı! Bəs sən nə deyirsən, ey Ceyms səs dağarcığı?

Üçüncü çalğıçı. Doğrusu, heç bilmirəm nə deyim.

Piter. A, sən məni bağışla. Lap yadımdan çıxıb. Axı, sən ancaq oxuyursan. Sənin yerinə mən cavab verərəm. Ona görə "gümüş səsli musiqi" deyirlər ki, çalğıçılara heç kim qızıl pul vermir. Gümüş səsli musiqi Bizə bir təsəllidir.

Gedir.

Birinci çalğıçı. Adə, bu nə yaman zəhlətökən haramzadə imiş!

İkinci çalğıçı. Qoy rədd olsun, Cek! Evə gedək. Dəfn mərasiminə gələnləri gözləyək, onlarla birlikdə nahar edək.

Gedirlər.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Mantuya, küçə. Romeo daxil olur.

Romeo.

Yuxu doğrudursa, gördüyüm

yuxu Vəd edir tezliklə şad
xəbər mənə. Taxtında əyləşən
padşah kimi, Köksümdə
ürəyim elə rahatdır! Sanki sirli
bir ruh gəzdirir məni Bu gün
bütün günü yer üzərində.
Yuxuda gördüm ki, gəlib
sevgilim, Mən isə ölmüşəm.
Çox qəribədir,

Ölü də yuxuda fikirləşərmiş.
Gülüm birdən öpdü dodaqlarımdan,
Mənə nəfəs gəldi, dirildim bu vaxt,
Bütün kainata hökmdar oldum
. Belə ki, gözəldir eşqin kölgəsi,
Eşq özü, gör, indi, necə gözəldir!

Baltazar ayağında çəkmə daxil olur.

Veronada nə var, danış, Baltazar?
Məktub gətirmədin rahibdən mənə?
Sevgilim necədir? Atam yaxşıdır?
Cülyetta özünü necə hiss edir?
Əgər o yaxşısa, heç nə pis olmaz.

Baltazar.

”
Cülyetta yaxşıdır, heç də pis olmaz.
Onun cənazəsi uyuyur indi
Kapuletilərin sərdabəsində,
Ruhu mələklərin arasındadır.
Tabutun içində gördüm mən onu,
Qaçdım o dəqiqə sizə xəbərə.
Bu qara xəbərçün əfv edin məni,
Əvvəldən özünü tapşırmışdınız,
Vaxtında mən bunu danışmalıydım.

Romeo.

Necə, belə oldu? Oh, ey ulduzlar,
Sizi döyüslərə çağırıram mən...
Evə qaç, mənə tap mürəkkəb, kağız.
Bu gecə gedirəm, at kirayə et.

Baltazar.

Cənab, yalvanram, səbirli olun.
Gözləriniz yanır, rənginiz qaçıb,
Belə hal bədbəxtlik gətirər ancaq.

Romeo.

Boş şeydir, boş sözdür, sən yanılırsan.
İndi get, əməl et dediklərimə.
Bəs sənə rahib bir məktub vermədi?

Baltazar. Xeyr, əziz ağa.

Romeo.

Mənası yoxdur.
Di get, at hazırla, indi gəlirəm.
Baltazar gedir.
Cülyetta, bu gecə birgə yatarıq.
Mən sənin yanma necə gəlim bəs?
Oh, fəlakət, nə tez şeytan kimi sən
Qəlbinə girirsən ümitsizlərin!
Dayan, bir əzcaçı düşdü yadıma.
Bax, bu aralıqda yaşayır fağır,
Gördüm bu günlərdə, cındır paltarda
Əyləşib seçirdi dərman otları.
Üzündən, gözündən əzab yağırdı.
Amansız yoxsulluq, zalım ehtiyac
Bir dəri, bir sümük etmişdi onu.
Kasıb dükənində bədbəxt qocanın
Həm bağa, həm timsah müqəwaları,
Həm də başqa dəniz canhlarının
Qorxunc dəriləri asılmışdı hey.
Rəflərdə toz basmış bomboş qutular,
Yaşıl gil dibçəklər, bağlı kisələr,
Çürümüş toxumlar, sap qırıqları,
Dağılmış azca gül həbləri vardı.
Bu miskin səhnəni görüb düşündüm:
Mantuyada zəhər satan adama
Verilsə də ağır ölüm cəzası,
Zəhər lazım olsa əgər bir kəsə,
Bu bədbəxt dilənçi satar, yəqin ki.

Necə də yerində düşünmüşəm mən!
Kömək etməlidir indi o raənə.
Deyəsən, bu daxma onun evidir.
Hə, bu gün bayramdır, dükən bağıdır.
Ey, ey, əzcaçı, ey!

Əzcaçı daxil olur.

Ə c z a ç ı. Kimdir bağırən?

Romeo.

Bura gəl, görürəm kasıbsan, kişi.
Al bu qırx qızılı, bir az zehər ver;
Elə bir zəhər ki, ıldırım kimi
Yayılsın bütün qan damarlarına,
Bir anda dincəlsin həyat yorğunu.
Təpün lüləsindən çıxan güllətək
İnsanın ağızından çıxmış nəfəsi.

Əzcaçı.

Belə ağrı vardır, qanunu pozmaq,
Onu Mantuyada satmaq ölümdür.

Romeo.

Sən belə bir lütəkən, belə bədbəxtkən
Ölümdən qorxursan? Yazıq zavallı,
Aclıq məzar qazıb yanaqlarında,
Gözlərindən yağır əzab, ehtiyac,
Təhqir, dilənçilik əyib qəddini.
Bu dünya, dünyada olan qanunlar
Sənə əzəl gündən qənim kəsilib.
Sənə var verəcək bir qanun yoxdur.
Bəsdir dilənçilik, poz bu qanunu,
Götür qızıllan, bir sən de varlan.

Ə c z a ç ı. Razi mən deyiləm, yoxsulluğumdur.

Romeo.

Bilirəm, bunları mən də sənə yox,
Verirəm tək sənə yoxsulluğuna.

Əzcaçı.

Bunu istədiyini mayeyə tök, iç.
İyirmi adamın gücü, qüvvəti

Sendə olsa belə, yenə o saat
Səni o dünyaya göndərəcəkdir.

Romeo.

Buyur, bu da qızıl, insan qəlbini
Dağlayan, məhv edən ən kəskin zəhər,
Bu əclaf dünyada vecsiz ağıdan
Daha çox cinayət törədən qatil.
Sən deyil, mən satdım sənə zəhəri.

Yemək al, cana gəl. Artıq əlvida!
Gəl, şəfa dərmanı, xilaskarım ol.
Əziz Cülyettanın məzarında mən
Görəcəyəm senin zövqünü hökmən.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücresi. Rahib
Covanni daxil olur.

C o v a n n i. Müqəddəs atamız, qardaşım, ehey!

Rahib Lorenzo daxil olur.

Lorenzo.

Rahib Covanninin səsidir bu səs.
Mantuyadan gəldin? Tez danış görüm,
Romeo ne dedi? Məktub vermədi?

Covanni.

Xəstələrə baxan, o yalmayaq
Rahiblə birlikdə getmək istədim.
Onu soraqlayıb tapdım evində.
Bu vaxt gəldi tibbi nəzarətçilər,
Taun düşən evdə olduğumuzdan,
Müdhiş yoluxmadan şübhələnərək
Bizi qoymadılar çıxmaq bayıra,
Qapını bağlayıb möhürlədilər.

Daha Mantuyaya gedə bilmədim.

Lorenzo.

Yaxşı, necə oldu, Romeo üçün
Yazdığım məktubu kim
apardı bəs?

Covanni.

Göndərə bilmədim, budur, məndədir.
Qorxunc yoluxmanın zəhmindən onu,
Bir adam tapmadım, qaytarım sənə.

Lorenzo.

Ah, uğursuz tale! Dinimiz haqqı,
Məktubda çox vacib bir xəbər vardı
Onun yolda bu cür ləngidilməsi,
Çox böyük fəlakət törədə bilər.
Covanni, qardaşım, get, mənə ling tap.
Tez gətir hücrəmə.

Covanni. Yaxşı, bu saat.

Gedir.

Lorenzo.

İndi sərdabəyə tək getməliyəm.
Üç saatdan sonra qəşəng Cülyetta
Ölüm yuxusundan ayılacaqdır.
Romeo bir xəbər bilmədiyicün
O mənə lenətlər yağdıracaqdır.
Yenə Mantuyaya məktub yazaram.
Romeo buraya gələndə kimi
Cülyetta hücrəmdə qalar gizlicə.
Ah, yazıq qızcıqaz ölü diyarda
İndi diri-diri yatır məzarda.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəbiristanlıq. Kapuletilərin sərdabəsi. Paris
ilə əlində gül və məşəl gətirən nökrər daxil olurlar.

P a r i s.

Məşəli mənə ver, çəkil bir yana.
Yox, söndür məşəli, məni görürlər.
Get, o ağacların altında uzan,
Söykə qulağını bir çuxur yerə.
Torpaq bomboş olur qəbiristanlıqda,
Addım atılantək eşidəcəksən.
Bir səs gələn kimi o saat fit çal,
İndisə mənə ver sən o gülləri.
Di get, əməl eylə dediklərimə.

N ö k ə r (*ksnara*).

Tək qalmaq dəhşətdir qəbiristanlıqda.
Qorxuram, neyləyim, əlacım nədir?! Gedir.

P a r i s.

Örtüm yatağını güllərlə, ey gül! Yorğanın
daşlardır, döşəyin torpaq. Sənin məzarmı şəh
ilə deyil, Odlu göz yaşım ilə yuyaram ancaq.
Bu fani dünyada necə ki, varam, Hər gecə
üstündə ağlar, ağlaram.

Nökər fit çalır.

Oğlan xəbər verir, nəşə var demək, Hansı
avaradır gələn bu gecə, Mənim matəmimi
gör pozur necə?! Əlində məşəl var?!
Gizlənim gərek.

Gizlenir. Romeo ilə Baltazar əlində məşəl, ling və küling
daxil olurlar.

R o m e o.

O lingi, külingü mənə ver, tez ol.
Götür bu məktubu, saxla bir yerdə,
Onu səhər tezdən atama çatdır.
Məşəli mənə ver. Ancaq sən canın,
Nə səsimi eşit, nə üzümü gör,
Get burdan, işimə mane olma gəl.
Zövcəmin üzünü görməkdən ötrü

Ölüm yatağına girirəm indi.
Onun barmağında məzara gedən
Qiyətli üzüyü çıxarım gərək,
Mühüm bir iş üçün mənə lazımdır.
Odur ki, get burdan, dayanma artıq.
Əgər geri dönüb sən məni püssan,
Allaha and olsun, səni doğrayıb,
Səpəcəyəm bütün tikələrini
Bu acgöz, bu doymaz qəbiristanlığa.
Bu zülmət gecətək qorxunc qərarıra
Tufanh dənizdən, ac bir pələngdən
Daha amansızdır, daha qəddardır.

B a l t a z a r. Gedirəm, mən sizə mane olnıram.
Romeo.

Onda dostluğunu sübut edərsən
(*Ona pul verir*).

Al. Xoşbəxt ol, sağ ol, ey yaxşı adam.

B a l t a z a r (*kənara*).

Yox, burda dayanıb gözləyim xəlvət.
Baxışı müdhişdir, niyyəti dəhşət.

Gizlənir.

Romeo.

Ey ölümün acgöz mədəsi, məzar,
Dünya gözəlini uddun sən, murdar!
İylənən ağzımı açıb mən indi
Sənə təzə yemək yedirəcəyəm!

Sərdabeni açır.

P a r i s.

Bu ki sürgün olmuş o Montekkidir.
Qaynımı öldürdü, qardaş dərdindən
Cülyetta ağlayıb, köçdü dünyadan.
O rəzil burada dolanır niyə,
Gəlib ölüləri təhqir etməyə?
Onu tutacağam.

(İrəli çıxır).

Dayan, ey alçaq!

İndi də ölüdən qisas alırsan?

Sürgündən qaçıbsan, dustaqsan mənə.

Tabe ol, gəl, gedək, sən ölməlisən.

Romeo.

Düzdür, ölməliyəm, gəldim bununçün.

Çıx, get, əziz cavan, toxunma mənə,

Gəl, sınağa çəkmə bu divanəni.

Düşün öldürdüyüm bu gənclər haqda,

Onların bu acı taleyindən qorx.

Dayan, cin atına mindirib məni,

Sən məni yenidən günaha salma.

Allaha and olsun, ey nəcib oğlan,

Mən səni özümdən artıq sevirəm.

Buraya gəlmişəm silahlanaraq

Yalnız öz-özümdən qisas almağa.

Qaç burdan, get, yaşa, sonra de fəqət,

Bir dəli eylədi mənə mərhəmət.

Paris.

Andın da, sözün də iyrəncdir, iyrənc.

Mən səni tuturam bir cani kimi.

Romeo.

Meydan oxuyursan sən mənə, oğlan?

Eləsə möhkəm dur indi yerində.

Vuruşurlar.

Nökər.

Aman, Allah, onlar vuruşurlar ki,

Gedim, tez çağırım keşikçiləri.

Gedir.

Paris *(yığılır)*.

Ölürəm, qəbri aç, insafın varsa,

Məni Cülyettanın yanına uzat.

Ölür.

Romeo.

Səni bu arzuna çatdıraram mən.
Qoy baxım üzünə, Merkusionun
Yaxın qohumdur, qraf Parisdir!
Xidmətçim nə dedi, biz yol gələndə?
Onu dinləmədim həyəcanımdan.
Mənə elə gəlir o mənə dedi:
Paris Cülyettayla evlənəcəkdir.
Belə dedi, yoxsa yuxu görürdüm?
Bəlkə, Cülyettadan danışdığından
Ağlımı itirib belə düşündüm?
Sən ey bədbəxtliyin qəm kitabına
Adı mənim ilə birgə yazılan,
Əlini mənə ver! Dəfn edəcəyəm
Səni əzəmətli bir məzara mən.

Məzara? Ah, yox, yox, işıqlı qəsrə,
Çünki Cülyetta da burda uyuyur.
Onun gözəlliyi bu sərdabəni
Ziyafət zalıtək nura qərq edir.
Di yat, ey ölünün gömdüyü ölü!
(Parisi sərdabəyə uzadır).
Ölüm ayağında insanlar bəzən
Sevinib gülürlər. Ölümqabağı
Şimşək adlandırır görenlər bunu.
İndi o sevinci duyuram mən də.
Ah, mənim sevgilim! Ah, mənim zövcəm!
Ölüm nəfəsini içdi bal kimi,
Toxuna bilmədi hüsnünə ancaq.
Sən tabe deyilsən, məğlub deyüsan.
Gözəllik bayrağı nur saçır yenə
Lalə yanağmda, gül dodağmda.
Onlara ölümün solğun bayrağı
Hələ ki, hələ ki, sancılmayıbdır.
Sən qanlı kəfəndə burdasan, Tibalt?
İndi güldürərəm qəmli ruhunu:
Senin gəncliyini məhv edən əllə
Sənin düşməninini öldürərəm mən.

Bağışla, bağışla məni, qardaşın!
Ah, əziz Cülyetta, əziz sevgilim,
Nə üçün sən yenə belə qəşəngsən?
Yoxsa ölüm sənə aşiq olubdur?!
Yoxsa o riyakar, mənfür, yırtıcı
Səni məşuqetək saxlayır burda?
Necə də dəhşətdir bunu düşünmək!
Mən də qalacağam səninlə birgə,
Heç vaxt bu zülmətdən çıxmıyacağam.
Burda sənə təzə qulluqçuların
Qurdlarla birlikdə olacağam mən.
Əbədi dincliyim, istirahətim
Burda bu saatdan başlanacaqdır.
Dözülməz yükünü nəhs ulduzlarm
Burda atacağam yorğun çiyimdən.

Ey gözlərim, baxm ona son dəfə!
Ey qollarım, qucun son dəfə onu!
Həyatın qapısı dodaqlanm, siz
Hər şeyi məhv edən qəddar ölümle
Bağlanan daimi müqaviləyə
İndi möhür vurun saf bir öpüşlə.
Gəl, ötkem bələdçim, qorxma/ sükançım,
Həyat tufamnda sınımış gəmimi
Biryolluq sıldırım qayalara çırp.
İçirəm eşqimin şərəfinə mən.

(İçir).

Namuslu əzcaçı, sözün doğruymuş,
Zəhərin necə tez təsir eləyir!
Ölürəm yanmı öpə-öpə mən.

Ölür. Qəbiristanlığım o biri
tərəfindən rahib Lorenzo əlində fənər, ling və bel daxil olur.

Lorenzo.

Müqəddəs Fransisk, özün kömək ol!
Zəif ayaqlarım büdrəyir tez-tez,
Çuxura düşməyim. Aha, o

kimdir?

B a l t a z a r. Dost adamdır, yaxşı
tanıyır sizi.

L o r e n s o .

Tanrı xoşbəxt etsin səni, eziz dost.
Mənə bir de görüm, orda boş yerə
Gözsüz kəllələrə, iyrənc qurdlara
Elə işıq saçan o məşəl nədir?
Mənə elə gəlir, yanır özü də
Kapuletilerin

sərdabəsində.

B a l t a z a r .

Elədir. Ordakı, müqəddəs ata,
Sizin dostunuzdur, menimsə

ağam.

L o r e n s o . O kimdir?

B a l t a z a r . Romeo.

L o r e n s o . Çoxdan ordadır?

B a l t a z a r . Yanm saat olar.

L o r e n s o .

O sərdabəyə,
Gəl, mənimlə gedək.

B a l t a z a r .

Qorxuram, ata.
Burda olduğumu ağam bilməyir.
O mənə dedi ki, burda dayanıb
Əgər məni güdsən, öldürəcəyəm.

L o r e n s o .

Onda dur yerində. Mən tək gedərəm.
Nəsə ürəyimi titrədir qorxu,
Qorxuram başıma felakət gələ.

B a l t a z a r .

Bu ağacın altı yatmışdım indi.
Yuxuda gördüm ki, ağam kimləsə
Vuruşub öldürdü onu.

L o r e n s o (*sərdabəyə yaxınlaşır*). Romeo!

Ah, ah, məqbərənin daş pilləsinə

Bu qan ləkələri tökülüb hardan?

Sükut mənzilinə atılmış belə

Qanlı qılıncıların mənası nədir? (*Məqbərəyə girir*).

Romeo, ağarıb bəti-bənizi.

Bəs o kimdir? Necə? Qraf Parisdir?

Qanına qəltandır? Hansı nəhs saat,

Görəsən, törədib bu müsibəti?

Cülyetta tərənir.

Cülyetta oyanır.

Cülyetta

Oh, əziz atam!

Bəs hanı sevgilim, ömür yoldaşım?

Yaxşı yadımdadır, bilirəm ki, mən

Burda olmalıydım, burdayam indi.

Bəs hanı Romeom?

Səhnə arxasından səs-küy eşidilir.

Lorenzo.

Xanım, gələn var.

Dinlə bir səs-küyü! Tez çıxıb
gedək

Bu ölüm, yoluxma, dərd
yuvasından.

Bizim qüvvəmizdən güclü bir
qüvvə

Tamam alt-üst etdi planımızı

. Gəl, gəl, gedək burdan.

Ömür yoldaşın,

Odur, bax, böyrünə yığılıb, ölüb.

Paris də ölübdür. Dayanma, gedək,

Mən səni rahibə bacılarının

Yanına, kilsəyə aparacağam.

Keşikçilər gəlir, heç nə soruşma,

Cəld ol, əziz qızım, gedək,

Cülyetta. Yəni səs-küy eşidilir.

Mən qala bilmərəm bu yerdə bir dəm.
C ü l y e t t a. Get, ata, mən burdan
getməyəcəyəm.

Rahib Lorenzo gedir.

Əlindəki nədir, şüşədir görən?
Zəhərdir, ömrünü məhv etdi erkən.
Ah, xəsis sevgilim! İçib büsbütün,
Mənə bir damcı da saxlamayıbdır.
Öpəcəyəm onun dodaqlarından,
Yəqin, zəhər qalıb onlarda bir az,
Mənim ölməyimə kömək eyləyər.
(*Romeonu öpür*).

Necə də istidir dodaqları, ah!

Birinci keşikçi (*səhnə arxasından*). Oğlan, göstər
görək, o yer haradır?
C ü l y e t t a.

Doğrudan, səs gəlir. Görək cəld olum.
Gəl, gəl, xoşbəxt xəncər!

Romeonun xəncərini qınından çıxarır.

Qının, bax, budur.

Xəncəri köksünə sancır. Sən dincəl
burada, mənə qoy ölüm.

Romeonun cəsədi üstünə yığılıb ölür.

Keşikçilər Parisin nökəri ilə daxil olurlar.
N ö k ə r.

Buradır, buradır, məşəl yanan yer.

Birinci keşikçi.

Yerə qan tökülüb, gedin, tez olun,
Arayın, axtarın qəbiristanlığı.
Bir adam tapsanız, tutun, saxlayın.

Bir neçə keşikçi gedir.
Dəhşətli mənzərə! Qraf burda ölüb,

Cülyettasa tamam qan içindədir.
Yenicə keçinib, istidir canı,
O ki dəfın olalı düz iki gündür.
Get, danış Hersoqa, qaç, xəbərdar et
Kapuletiləri, Montekkiləri...
Siz alın türbəni mühasirəyə!

Başqa keşikçilər də gedir.

Fəlakətin yeri tapılıb ancaq,
Onun səbəbini tapmalıyıq biz.

Bir neçə keşikçi Baltazarla birlikdə geri qayıdır.

İkinci keşikçi.

Bu zad Romeonun xidmətçisidir,
Biz onu tutmuşuq qəbiristanlıqda.

Birinci keşikçi. Hersoq gələndək saxlayın onu.

Başqa keşikçilər rahib Lorenzo ilə birlikdə geri
qayıdırlar.

Üçüncü keşikçi.

Bu rahib ağlayır-sızlayır elə;
Təzəcə çıxırdı qəbiristanlıqdan,
Tutub ondan aldıq bu lingi, beli.

Birinci keşikçi. Onu da saxlayın, çox şübhəlidir.
Hersoq öz məyyəti ilə daxil olur.

Hersoq.

Hansı bədbəxtlikdir belə sübh tezdən
Səhər yuxusundan eyləyən bizi?

Kapuletti, ledi Kapuletti və başqaları daxil
olurlar.

Kapuletti. Bu nə qışqırıqdır, bu nə şivəndir?

Ledi Kapuletti.

Camaat bağırır Romeo deyə,
Bəzisi Cülyetta, bəzisi Paris.
Hamı da küçəylə haray çəkərək

Bizim sərdabəyə qaçır birbaşa.
Hersoq. Qəlbləri titrədən bu dəhşət nədir?
Birinci keşikçi.

Hökmdar, biz burda qraf Parisin,
Həm də Romeonun nəşini tapdıq.
Cülyetta əvvəldən dəfn olunsa da,
Təzə öldürülüb, canı istidir.

Hersoq. Vəhşi caniləri axtarın, tapın.
Birinci keşikçi.

Mərhum Romeonun xidmətçisi də,
Rahib də burdadır. Onlarda qəbri
Söküb açmaq üçün alət də vardır.

Kapuletti.

Oh, ya rəbb! Oh, zövcəm!
Bir bax, bir bax, gör,
Qızımızı necə qan aparıbdır!
Bu xəncər yanılib! - Onun boş qını
Odur Montekkinin kəmərinədir. -
Sancılıb köksünə mənim qızımın.

Ledi Kapuletti.

Ah, yazıq halıma! Bu qorxunc səhnə
Qorxunc, vahiməli ölüm zəngitək
Mozara səsləyir qocalığımı.

Montekki və başqaları daxil olurlar.

Hersoq.

Montekki, tez qalxdın sən tək oğlunun
Çox tez yatdıgımı görmək üçünmü?

Montekki.

Ah, sinyor, bu gecə öldü arvadım,
Dözmədi oğlumun ayrılığma.
İndi hansı bəla gözləyir məni?

Hersoq. Özün bax.

Montekki.

Ah, oğlum! Ədəbi atdın,
Məzara tələsdin atandan qabaq!

Her soq.

Necə ki, bu sirri öyrənməmişik,
Şikayət etməyin, nalə çəkməyin,
Tamam möhürləyin ağzınızı siz.
Əslini, kökünü öyrənən kimi,
Özüm nalənizə başçılıq edib,
Sizinlə gedərəm ölümə həтта.
Həlilik dayanın, səbirli olun,
Dərdiniz qul olsun hövsələ nizə.
Şübhəli şəxsləri gətirin indi.

Lorenzo.

Bu müdhiş qətdə, bu cinayətdə
Suçum az olsa da, ən əsas mənəm.
Zaman, məkan mənə zidd olduğundan
Ən çox şübhəli də elə mənəm, mən.
Burda müttəhimtək, ittihamçıtək
Durub mən özümü həm məhkum edib,
Həm də ki təmizə çıxarmalıyam.

H e r s o q. Danış birdəfəlik bildiklərini.

Lorenzo.

Qısa deyəcəyəm. Qısaca ömrüm
Uzun hekayəlik qalmayıb artıq,
Bu ölən Romeo bu Cülyettaınn
Halal əri idi, Cülyetta isə
Sadıq zövcəsiydi bu Romeonun.
Onlara gizlicə mən kəbin kəsdim,
Tibalt öldürüldü həmin o günü.
Bu vaxtsız ölümün nəticəsində
Romeo buradan sürgün olundu,
Cülyetta ağlayıb sızıldayırdı
Tibalt üçün deyil, Romeo üçün.
Siz dağıtmaq üçün onun dərdini
Tezcə nişanlayıb, onu zor ilə
Vermək istədiyiniz qraf Parisə.

Cülyetta bu zaman gəldi yanıma,

Vəhşi baxışıydı onu baxışı.

İkinci nikahdan qurtarmaq üçün

Yalvarıb, o məndən əlac istədi.

Dedi: tapılmasa bir çarə əgər,
Hücrəmdə özünü öldürəcəkdİ.
Çoxdan öyrəndiyim, çoxdan bildiyim
Bir yuxu dərmanı verdim mən ona.
Bu dərmanı içib yatan hər bir kəs
Heç nəylə seçilmir ölmüş adamdan.
Budur öz hökmünü göstərİb qıza.
Onda Romeoya məktub yazdım ki,
Bu qorxunc gecədə gəlđiyi kimi,
Özünü yetirsin bir an içində.
Elə ki, gücünü itirdi dərman,
Elə ki, yuxudan ayıldı xanım,
Məzardan çıxarıb aparsın onu.
Məktubu aparan rahib Covanni
Bir nəhs təsadüfdən ləngidi ancaq.
Məktubu qaytardı mənə bu axşam.
Cülyetta yuxudan duranda onu
Türbədən çıxarıb aparmaq üçün
Özüm təkçə gəldim qəbiristanlığa.
İstədim münasib bir imkan tapıb,
Romeoya xəbər verənə qədər
Gizlicə saxlayım onu hücrəmdə.
Fəqət mən gələndə - qız ayılmağa
Bir neçə dəqiqə qalırdı yalnız -
Aliconab Paris, sadıq Romeo
Artıq ölmüşdülər bu sərdabədə.
Cülyetta ayıldı, xahiş etdim ki,
Taleyin amansız, bəd rəftarına
Səbirlə dözərək getsin mənimlə.
Bu vaxt səs-küy qalxdı, qorxdum, doğrusu,
Qaçıb gizlənməyə məcbur oldum mən.
Böyük ümitsizlik, möhnət içində
O qaldı, getmədi mənimlə birgə.

Görünür, sonradan intihar edib.

Mənim bildiklərim bütün bunlardır.

Bu gizli nikahı bilir dayə də.

Cüzi suçum varsa bu fəlakətdə,

Qalsa da ömrümün son saatları,
Ədalət naminə qoy ahıl canım
Müqəddəs qanuna qurban verilsin.

Hersoq.

Müqəddəs saymışıq səni hər zaman.
Hanı Romeonım xidmətçisi bəs?
O bizə bu haqda nə deyə bilər?

Baltazar.

Gedib Mantuyaya, Cülyettanın mən
Ölüm xəbərini verdim ağama.
Tələsik atları çaparaq gəldik
Biz həmin bu yerə, bu sərdabəyə.
Əmr etdi: atama ver bu məktubu.
"Get, burda dayanma" deyə qəzəblə
Məni ölüm ilə hədələdi o.
Sonra məqbərənin girdi içinə.

Hersoq.

Məktubu mənə ver, özüm oxuyum.
Hardadır nökəri qraf Parisin?
Gedib, o çağırıb keşikçiləri.

Nökər irəli çıxır.

Söylə, nə edirdi ağan burada?

Nökər.

O öz zövcəsinin məzarı üstə
Çiçək qoymaq üçün gəlmişdi ancaq.
Mənə ömr elodi: durum kənardə.
Mən do gedib durdum bir kənardaca.
Birdən kimsə gəldi əlində məşəl,
Açmağa başladı bu sərdabəni.
Ağam dərhal cumdu onun üstünə,
Mən qaçdım çağırım keşikçiləri.

Hersoq.

Rahibin sözləri təsdiq edildi.
Məktubda Romeo Cülyetta ilə

Təmiz sevgisindən söz açıb, onun
Ölüm xəberindən düşür dəhşətə.
Yazır: bir kasıbdan zəhər alıbdır,
İndi bura gəlir: türbədə ölüb
Birgə yatmaq üçün Cülyetta ilə.
Hanı Kapuletti? Montekki hanı?
Hardadır düşmənlər? Bir baxın, görün,
Necə cəza verib sizə bu göylər,
Sevgiyə məhv etdi sevincinizi.
Sizin ədavətə göz yumduğumçün
İki qohumumu itirdim mən də.

Kapuletti.

Montekki, əlini mənə ver, qardaş!
Qoy bədbəxt qızıma ərindən qalan
Dul mirası ancaq, ancaq bu olsun.
Mənim bundan artıq təmənnam yoxdur.

Montekki.

Yox, mən daha artıq verə bilərəm:
Heykəl ucaldaram qızıdan ona.
Verona durduqca - burada ondan
Qiyətli bir heykəl olmaz heç zaman.
Qovuşar əbədi, ölməz həyata
Dünyanın ən sadıq qızı Cülyetta.

Kapuletti.

Romeo ayrılmaz sevgilisindən,
Ona da zər heykəl ucaldaram mən.

Her soq.

Bu səhər özüylə gətirdi zülmət,
Kədərdən görünür Günəşin üzü.
Gedəyin, edəyin ətraflı söhbət,
Güzəşt də, cəza da vacibdir, düzü,
Romeo, Cülyetta dastanı qədər
Yoxdur bu dünyada yanıqlı əsər.

Gedirlər.